

I händelse av fred

*om att skapa en värld
som inte är så dum*

Del 1

Upprustningen

1. Gränser

*Vi blir vad vi leker – Vi leker vad vi blir
Vi ser hur spelets regler blir till norm
Vi ser hur världens alla barn tar form*

Världskartan

Någon har stått på månen och tagit kort på jordklotet. Fotografen hade tur med vädret. Färgerna är glada, mest grönt och blått. Det gröna är land och det blåa är hav. Och så finns det lite vitt också. Det ser ut som grädde som någon smetat ut med en slickepott.

I skolan lärde vi oss hur världen skulle se ut om man kavlade ut klotet så det blev platt och fyrkantigt. Längst fram i klassrummet, över svarta tavlan, hängde rullar i taket. Fröken hade en lång pinne med krok på. Hon sträckte pinnen mot en rulle och drog ner hela världen framför våra ögon. Nu kunde vi se vad som var upp och vad som var ner här i världen. Europa låg i mitten och Sverige låg högst upp i Europa. Sverige var nästan lika stort som Indien, ett land i nedre kanten.

På kartan fanns gränser inritade som inte syntes på fotografiet från månen. Fröken delade ut stenciler med kartor så att vi kunde lära oss var gränsen gick mellan de olika länderna.

Folk som bor i ett land hör ihop. De har en egen flagga och en egen sång. När det är OS får alla länder tävla mot varandra. Vinnaren får hissa sin flagga och sjunga sin sång.

Folk får inte gå över gränser hur som helst. Gränserna vaktas av soldater med stora plåthjälmor och kulsprutor. Utan dessa gränsvakter skulle folk enkelt kunna knalla över en gräns och ta hela landet, lika enkelt som att knycka godis från ett litet barn. Just detta hade Européerna en gång i tiden gjort. De hade knyckt hela kontinenter. Sedan hade de suttit runt stora bord och delat landmassorna mellan sej så rättvist som möjligt, ungefär som man delar upp godiset som man just knyckt från det lättlurade barnet. Storebröderna fick välja först och tog förstås de största och bästa bitarna, tablettaskar, remmar och geléhallon, både salt och sött. Lillebröderna fick välja sist och fick bara torra clementiner med kärnor i och några trasiga Mariekex. Systrarna fick ingenting.

Vi satt bakom våra skolbänkar och lyssnade på fröken. När vi kunde svaret på frökens frågor fick vi räcka upp handen. Fröken satt med facit. Hon visste precis var alla gränser gick. Men Joakim hade listat ut att världskartan inte gick att klistra tillbaka på klotet igen. För då skulle världen bli skrynklig och gränserna skulle inte passa ihop i hörnen. Med tiden slutade vi att ställa frågor. Allt var ju redan irriterat; kartan var redan färdig.

Att tävla är ingen lek

Gymnastiksalen hade trägolv med målade linjer i olika färger. På ena väggen satt ribbstolar som vi hängde i med ben som pekade rakt ut i luften. Vi tog i så det sved i magmuskulerna och ansiktet blev rött och skrynkligt. Längs den andra väggen stod tunga träbänkar på en lång rad. Där satt vi tysta och lyssnade på fröken. Hon höll i en ring av stål där det hängde färgade tygband – röda, gula, gröna och blå. Hon öppnade ringen och delade ut banden. Dessa färgade tygband satte vi i resåren, bak på våra kortbyxor. Flickorna satte fast bandet i gymnastikdräkten, strax under ena skinkan. Sedan sprang vi runt och jagade varandras svansar. Den som ryckte svansen av någon fick sätta den runt sin hals, som en OS-medalj. Några killar stoppade in sin svans för långt, så att bara en stump stack fram. Men Inga flickor vågade fuska. Flickornas svansar var långa och lätta att rycka. Även Lars hade en fladdrande lång svans. När någon ryckte den var han glad ändå. Han verkade inte ha förstått allvaret. Kanske var det för att han inte spelade fotboll i Mellösa IF. Inte heller Klas spelade fotboll för han var rädd för bollen. Klas sprang så långsamt att till och med flickorna kunde rycka hans svans. Han backade in i ett hörn och andades snabbt med panik i blicken.

Leken hette ”jägare och hare”. Fast egentligen var det ingen lek, utan en tävling. Den som blev av med sin svans sprang fram till fröken och fick genast en ny. Men svansarna i frökens ring tog slut och när det inte fanns någon ny att hämta fick vi gå och sätta oss på bänken. Då var man död. När tävlingen var slut räknade fröken vem som fångat flest.

När våren kom hade vi utegympa och spelade brännboll. Då gällde det att slå i väg bollen långt och springa fort. Kristina slog korta bollar med tårtspaden, höjdare som var lätta att fånga. Bollen flög så långsamt att Danne Borg kunde fånga den med en hand. Man fick tre poäng för en enhandslyra. Egentligen ville Kristina hellre gå en promenad i skogen än att spela brännboll, men det fick hon såklart inte för fröken. Gymnastik var ju inskrivet i schemat. Inga elever fick gå promenader på lektionstid.

Även Mats pressas in

Vi fick varsitt schema som vi tejpade fast under bänkklocket. På schemat fanns en rolig timme. Den roliga timmen låg sist på fredagen. Ja, de vuxna hade suttit runt ett bord och beslutat att en rolig timme i veckan var lagom. Kanske tänkte de att man inte ska unna sej roliga timmar för ofta, för då kan själva unningseffekten försvinna.

I skolan arbetade vi i fyrtiominuterspass med inlagda raster. Vi lärde oss var gränserna gick, gränserna mellan ämnen, gränserna mellan klasser, mellan lärare och elever, mellan flickor och pojkar. Vi lärde oss att det vita runt jorden inte var grädde, utan bara vanliga moln. Vi lärde oss att moln inte går att ta på. Moln är bara vattenånga. Precis som regnbågar, de går inte heller att ta på. Det är ingen idé att ens försöka.

Allt gåtfullt liksom försvann. Vi gick vägen som ledde mot 40-timmarsvecka, 11-kaffe och söndagsångest. Vi var på väg att bli som folk.

En gång visade fröken att det gick att pressa in ett ägg i en glasflaska. Tricket var att lägga ägget i ättika under en tid så att det sög åt sej av vätskan och blev mjukt. Sedan var det bara att pressa hårt. Men inte alltför hårt, då kunde ägget spricka och sörjan rinna ut på katedern. När ägget väl hade landat därinne var det svårt att få ut igen.

De vuxna pratade om att mota Olle i grind. Men vi förstod inte vad de menade. Det kändes ålderdomligt på något vis. ”Mota Olle i grind”? Vem är den där Olle egentligen? Och vem är den där Mats som det är dags att ta ur skolan? Inte en enda gång hade någon vuxen gjort slag i saken och tagit sin Mats ur skolan. Den som vill ta sej ur skolan måste ha särskilda behov. Men det är inte lätt att veta vilka behov som är särskilda.

Kullerbyttor för kung och fosterland

Tomas och Maria L fick rulla ut den tunga gråa mattan. Vi ställde oss på led. Lars såg nöjd ut redan innan han hade slagit sin första kullerbytta. Lars var duktig i skolan och alltid nöjd och glad. Kristina var tjock och välte åt sidan mitt i kullerbyttan så att det small till i mattan. Det lät som en stor pepparkaksdeg som släpptes ned på den blanka mattan. Ljudet fyllde hela den stora gymnastiksalen. Det såg roligt ut men ingen skrattade. Vi visste hur det kändes. Kristina låg kvar en liten stund och skämdes innan hon reste sej upp och gick och ställde sej sist i kön. Hon såg nervös ut och önskade att fröken skulle avsluta lektionen innan det blev hennes tur igen.

Men Lars såg lika nöjd och glad ut som vanligt. Han längtade efter att få slå en kullerbytta till.

Även 40-talsbarn hade stått framför dessa tunga, grå mattor och slagit kullerbyttor. Precis som vi hade de stått på led och väntat på sin tur. Då hette magistern Lundberg och var sträng på riktigt. Det var en annan tid men mattan var densamma. Det var svetten från dessa 40-tals barn som tagit sej in i mattorna och som nu doftade gammal svensk historia.

Några av 40-talsbarnen var A-barn och slog sina kullerbyttor klanderfritt med fötterna ihop. Ljudlöst hade de rullat runt, rakt och fint på en tänkt linje som löpte längs mattans mitt. Smidiga som små gymnaster kom de upp på fötterna igen med föredömligt sträckta armar. Andra var medelmåttor och slog sneda kullerbyttor med spretande ben. Många av barnen bar redan en rädsla av att inte duga i magisterns stränga ögon.

De flesta av barnen fick tillräcklig snurr på kroppen för att komma runt, men några barn stod kvar på huvudet en liten stund innan de ramlade åt sidan med en liten duns. Bara de skickligaste barnen kunde stå helt still när kullerbyttan var slagen. De barn som var glada och nöjda ändå, trots att de slagit dåliga kullerbyttor, hade mest kvar att lära. Dessa barn fick en ännu strängare blick av magister Lundberg och lärde sej snart att kullerbyttor inte var någon lek, utan en del av kampen för kungen och fosterlandet.

Alla dessa pojkar skulle en dag bli stora, lika stora som Magister Lundberg. En dag skulle de lära sej att marschera i takt och att stanna samtidigt när befälet

ropade ”halt!”. De skulle lära sig att gräva gropar som de kunde hoppa ned och gömma sig i. De skulle lära sig att skjuta ryssar när de kom springande över gränsen med sina gevär. Magister Lundberg gjorde bara sin plikt för Sveriges bästa, för framtidens bästa. Och framtiden var nu här. Dessa pojkar var nu våra pappor.

Särskilda behov

I många generationer har herrar samlats runt stora bord för att skapa system där människor kan klättra i grader och bli något stort. Herrar har sett till att självaste världen har blivit något stort. Herrar delar ut priser till varandra – medaljer, guldstjärnor, stora porträtt med tjocka gulddramar eller en byst. Då syns det tydligt vem som har blivit något stort.

Innan Columbus seglade till Amerika fanns det bara indianer där. Indianerna hade bott i Amerika i tusentals år utan att lära sej läsa och skriva. De kunde inte ens prata engelska. Och de visste inte att man kunde äga marken som de bodde på. De hade inte förstått att man måste rita in gränserna på en karta. Så det var bara för européerna att knalla in och ta för sej.

Men vi förstod inte riktigt hur allt hängde ihop. Om det verkligen var Amerika som Columbus upptäckte så måste ju folket som bodde där ha varit amerikaner, inte indianer. Och om folket hade bott i Amerika i tusentals år så måste de ju ha upptäckt landet innan Columbus upptäckte det. Men fröken visade oss bilderna i våra historieböcker och vi såg att hon hade rätt. Utan tvekan

var det indianer vi såg på bilderna; de var långhåriga och hade fågelfjädrar på huvudet. De var verkligen inga Amerikaner.

Indianerna kunde förstås inte försvara sej med sina hemmagjorda pilbågar. Det var hur lätt som helst för européerna att rycka svansarna från dessa vildar. Och såklart hade européerna stoppat in sina svansar så långt att de knappt syntes. Men indianerna protesterade inte, de hade ju inte gått i skolan och lärt sig reglerna. Säkert hade de lärt sig att slå kullerbyttor, men inte alls så raka och fina som Magister Lundberg krävde. Därför kunde de nu inte marschera med raka ben. Inte heller kunde de bygga skyddsmurar eller gräva skyttegravar att gömma sig i. Indianerna hade inte en chans. Säkert hade de särskilda behov hela bunten.

Olika former av krig

Det måste inte vara metallkulor som man skjuter mot varandra i ett krig. Det kan räcka med att skjuta elaka ord eller elaka tankar. Bara det finns någon att träffa och någon som skjuter tillbaka. Den som står svarslös har förlorat.

Runt ett middagsbord kan gränser träda fram mellan människor. Plötsligt sitter man där och spänner sej. En maktstruktur tar form. Snart har det bildats grupperingar med olika ståndpunkter. Åsikter glider isär och spänningen ökar. Vips har ett krig brutit ut.

Kunskapsterritorier måste försvaras; prestigeförluster svider. En motståndare pressas in i ett hörn. Någon pekar med sitt pekfinger på ett hotfullt sätt. En fredsmäklare sträcker fram fatet med bullar för att medla i konflikten. En lottakår tar form och serverar kaffe i pausen. Man blir trött av krig.

Det finns mycket att kriga mot. Kriget pågår överallt, kriget mot droger, kriget mot brottslighet, mot myggor och sjukdomar, kriget mot fattigdom och rikedom, kriget mot religiösa och icke religiösa och kriget mot alla meningslösa krig som aldrig tycks ta slut.

Som om detta inte vore nog finns det även kalla krig. Det är krig som ännu inte brutit ut, de bara mullrar dovt och otäckt i bakgrunden som ett annalkande åskväder. Kalla krig lurar överallt. Det gäller att vara på sin vakt så att ingen kommer för nära och rycker svansen. Vem som helst kan visa sig vara en fiende. Man kan inte lita på nån här i världen. Den godtrogne kan när som helst få en kniv i ryggen. Det är vapenskrammel, brandfacklor och rökridåer. Det är krypskyttar och minerad mark. Ingen sparar på krutet. Någon skjuter sej själv i foten. Den skadeglade strör salt i såren. En vapendragare går på krigsstigen, tar en skalp och får blodad tand. Det är kniven mot strupen. De enda som obekymrat vandrar fram med lätta fridfulla steg är det gåtfulla folket. Men detta folk bor i ett främmande land, och detta land finns inte inritat på någon karta.

Det skulle bli folk av oss också

Vi lärde oss att det finns två sorters brännbollsträn. Det ena är platt som en tårtspade. Det andra är tyngre och ser ut som en batong. Vi lärde varandra att välja rätt trä. Bara den som väljer det tunga träet kan varva. En varvning ger fem poäng. Men den som blir bränd ger motståndarlaget poäng. Den enes död är den andres bröd. Bara de tuffa killarna tar risken att varva. Resten måste ta det säkra före det osäkra; välja tårt-spaden och springa en kona i taget. Inte alla får ta risker. Inga tjejer till exempel eller tjockisar. Då riskerar hela laget att förlora poäng. Krig är krig.

Vi lärde oss att den som är i luften när brännaren ropar ”bränn!” klarar sig. I luften finns inga gränser. I luften är man fri. De tuffa killarna är alltid i luften när brännaren ropar bränn.

Vi lärde oss att det finns två sorters skridskor, svarta och vita. Vita skridskor går försiktigt fram. Och de har en broms längst fram på skenan, strax under tårna. Svarta skridskor är snabba i starten och det sprutar isrök när man gör stoppsladdar. Det går undan i hockey. De bästa hockeyspelarna kan få sin matchtröja hissad upp mot arenans tak. Ingen hissar upp flicktröjor i taket. Ingen hissar upp barnmorskans matchtröja mot sjukhus-taket. Inte ens om hon är världens bästa barnmorska. Det är hårda puckar.

Vi lärde oss att på fredag ska man städa det gör varenda tant. Och niger du så bockar jag. Vi sjöng att så göra vi när vi tvätta våra kläder, tvätta våra kläder och fy skam, fy skam för ingen ville ha na'. Och jag vill dö i Norden.

Vi lärde oss att det finns olika slags barn. Det finns amerikanska barn och det finns ryska barn. Det finns muslimska barn och judiska barn. Barnen ser nästan likadana ut, men de är olika. Det syns tydligt när de har blivit vuxna.

Vi fick kunskap. Vi lämnade det främmande landet. Vi kommenderades in i systemet. Vi pressades genom flaskhalsen och landade som mjuka klumpar där inne. Det är ingen lätt sak att ta sig igenom en flaskhals. Men framför oss låg en ännu svårare utmaning – att ta oss ut igen.

Ingen av oss anade då att vi hade blivit lurade; att det aldrig hade funnits något glas, aldrig funnits någon gräns mellan oss och självaste livet. Glaset var bara vårt eget filter, en färgad lins mellan oss och världen.

Vi fyllde i ländernas namn på stencilerna som fröken delade ut. Kartan blev allt mer verklig ju fler gränser vi lärde oss. Och allt det gåtfulla försvann i takt med att vi lärde oss gränserna i vuxenlandet. Det var här vi skulle leva våra liv.

Vi satt på träbänkarna i gymnastiksalen och lyssnade på fröken. Flickorna hade gymnastikdräkt och frös. Vi var svenska medelklassbarn, Mellösabarn. Vi höll fram våra färgade tygband och fröken samlade in dem igen. Hon räknade hur många vi hade fångat. Danne Borg vann. Han fångade fem.

2. Världen utanför Mellösa

Rovfisken simmar med långsamma rörelser. Ständigt på jakt. Hugger snabbt. Sväljer sitt byte utan att tugga. Skulle nog slicka sej om munnen om den kunde.

Stimfiskar simmar ryckigt hit och dit. Alltid hotade. Gömmer sej i skuggan under en bro. Fångas i djup draghåv. Kämpar ivrigt för sin överlevnad. Livskampen blir löjliga sprattelhopp i täta nät. Draghåvsmannen står på bron och ler.

I Öst och Väst simmar rovfiskar och stimfiskar. Mittemellan simmar medelstora abborrar, tusenbröder. Tusenbröder är snälla och neutrala. De vill allas bästa. De håller ihop men är inte stimfiskar. Inte heller är de rovfiskar. Alla är lagom stora och mycket omtänksamma. Tusenbröder måste hjälpas åt så att ingen blir för liten. Eller för stor. Lagom är bäst. Medelstora abborrar simmar säkert.

Inrikes

På nyheterna visades världen utanför Mellösa. Redan under signaturmelodin la sej allvaret i rummet. Nyhetsuppläsaren hette Bengt Öste och var lika allvarlig som signaturmelodin. Han sa ”goafton” med sträng blick och började läsa direkt.

Bengt Öste hann precis läsa alla nyheterna innan det var dags för vädret med John Pohlman. Pohlman kunde skämta, även när det skulle komma regn. Pohlman var skojfrisk. Men han lyckades aldrig locka fram ett leende hos Bengt Öste.

De viktigaste nyheterna var politiska. I politiken fanns det block som tävlade mot varandra, ett vänsterblock och ett högerblock. Mellan blocken fanns en blockgräns, så att ingen skulle smita över till andra sidan. Politiker måste hålla sej innanför gränserna, precis som i gränsbrännboll. Alla som var med i samma lag var tvungna att tycka likadant. Gösta Bohman var lagkapten för det blåa laget och för det röda laget var det Olof Palme. Gösta och Olof pratade inte med varandra, de pratade mot varandra. Ibland visades deras debatter på TV. Debatt var som boxning, fast politiker slogs inte med knytnävarna utan med ord. De tog skydd bakom varsin talarstol.

När det blev val fick alla vuxna rösta. De flesta tog det säkra före det osäkra och röstade som sina pappor. De som tjänade lite pengar röstade på Olof och de som tjänade mycket pengar röstade på Gösta. Den som fick flest röster vann och fick bestämma över Sverige. Förloraren fick stå bredvid och berätta vad han skulle ha gjort om han hade fått bestämma. Om förloraren hade fått bestämma hade skatten räckt till många fler. Pappa berättade att skatten var allas pengar. Han sa att alla som har ett hederligt arbete måste betala skatt.

Mamma stod i köket och kokade frysta torskblock och potatis när det var nyheter, så hon kunde inte hänga med i politiken som pappa. Men hon litade på pappa och röstade likadant. De var ju gifta och hade lovat varandra att hålla ihop i vått och torrt.

Politik var ett känsligt ämne. Vem man röstade på var en hemlis. När det var dags att rösta smög de vuxna in i små bås, bakom militärgröna tygskynken. Där kunde ingen tjuvtitta. Politik var inget man pratade om med sina vänner, för då kunde det visa sej att man hejade på olika lag. Att fråga vad någon röstade på var en dum fråga. Då kunde det bli dålig stämning. Det kunde visa sej att det fanns en blockgräns mellan vännerna.

– Jaså, du är blå du...

– Ja, det har jag alltid varit ända sedan jag var liten.

– Ja ha, du... Självt har jag alltid varit röd, ända sedan farfar var liten. Vi har varit röda i generationer. En gång röd alltid röd.

Öst och väst...

Det fanns också utrikesnyheter. Det var sånt som hände utanför Sverige. Utrikes fanns det också block, ett östblock och ett västblock. Man hade byggt en stor mur mellan öst och väst så att de skulle hålla sams. Ronald Reagan var lagkapten för det blåa laget. Ronald var sminkad och såg glad ut, särskilt när han vinkade. I det röda laget var det Brezjnev som var lagkapten. Han var inte sminkad men hade röda kinder ändå. Till och med

näsan var röd. I Sovjet fick folket bara rösta på den som redan var kapten. Men lagkaptenen blev till slut så gammal att han fick svårt att hålla balansen och då kom det en annan gammal farbror och tog över.

Det fanns många soldater i Sovjet. Soldaterna hade lärt sej att marschera med raka ben i stora fyrkanter. Fyrkanterna kunde svänga åt bägge hållen, och stanna på fläcken när befälet ropade halt.

Vi hejade på västblocket. De amerikanska strids-piloterna hade tuffa solglasögon och hoppade spänstigt in i sina sportiga stridsflygplan. De gjorde tummen upp, och så svischade det bara till när de for upp mot himlen. Inte ens ljudet hängde med i svängarna.

I Sovjet var nästan allt förbjudet. Säkert var det förbjudet att bära solglasögon. Men det gjorde inget för här var det novemberväder hela året. Här bodde arbetare som arbetade tills de var alldeles fattiga och tappade tänderna. Det fanns många ingenjörer i Sovjet. Ingenjörerna var klädda i blåställ och byggde livsfarliga kärnkraftverk och flygande bomber som kallades för robotar. Robotarna var nergrävda, alltid redo att resa sig upp och flyga iväg när kriget kom. Robotarna gick inte att lita på, de flög omkring i luften, lite hit och dit och ingen visste riktigt var de skulle landa. De såg ut som plåttunnor och brummade. Kanske skulle en robot landa i Mellösa, kanske rentav på Ingrid i kiosken. Som tur var visste vi var skyddsrummet låg och vi skulle säkert höra roboten i god tid när den kom brummande genom luften, så alla skulle hinna ta skydd. I skyddsrummet skulle vi prata med varandra, äta smörgås och få nya vänner.

I USA såg robotarna ut som rymdraketer, de var vita med amerikanska flaggan på. De flög snabbt och ljudlöst, bara ett kraftfullt pys hördes. De amerikanska ingenjörerna visste precis var de skulle landa. Robotarna skulle landa rakt på de sovjetiska robotarna så att de sprängdes i tusen bitar.

I Sovjet var ingen lycklig. Till och med barnen lärde sej tidigt att se vuxna ut. Det fanns liksom inget att se fram emot, inget lördagsgodis, ingen jultomte och ingen dröm som kunde bli verklighet.

Inte ens ett OS guld i 800-metersloppet kunde göra en sovjetisk löpare lycklig. Totalt utmattad passerade löparen mållinjen och orkade knappt sträcka upp armarna över huvudet innan benen vek sig och han föll ihop. Ibland kom någon medtävlade fram till vinnaren, böjde sej ned och gav honom en klapp på ryggen, men blickarna möttes inte.

Flickidrottarna hade lika mycket hår på kroppen som Frank Andersson. Och lika stora muskler. Några försökte att le men ingen lyckades. De hade gjort sin plikt för sitt fosterland men nya plikter väntade. Det var bara att bita ihop tills allt var över, inte bara OS.

Men det fanns några undantag; det fanns lyckliga människor även i Sovjet. Det var gubbar och gummor som ätit så mycket yoghurt att de blivit urgamla. De hade runda kinder och fick sitta på Arlas yoghurtpaket.

Amerikanska löpare som tog OS-guld sträckte upp ena armen i luften och sprang ett extra varv av bara farten. Amerikaner kunde liksom inte stanna. De fick en amerikansk flagga och sprang några extra varv. De log

med hela ansiktet så att det gnistrade om de vita tänderna. Och hela publiken log tillbaka.

USA tog sitt ansvar och rustade i kapp med Sovjet. Båda rustade i händelse av krig, för allas bästa, så att världen skulle kunna hålla balansen. Upprustningen kallades för terrorbalans. Utan upprustning skulle världen tappa balansen. Världen var som en balansvåg med kärnvapen i vågskålarna som kunde spränga hela jorden. Under varje skål fanns en knapp. Om USA:s vågskål vägde för lätt skulle balansvågen tippa över åt andra hållet. Då skulle Sovjet ta chansen direkt. Därför var det viktigt att USA hela tiden låg steget före. Och det gjorde de. Om inte Sovjet fuskade förstås, som de brukade göra. Säkert hade de sovjetiska ingenjörerna gömt ännu fler robotar under marken än de som USA visste om.

Amerikaner kokade inte potatis. I USA förvandlades potatisar till salta chips och krispiga pommes frites. Amerikaner hade frihet och åt hamburgare direkt ur handen utan att ens behöva kliva ur bilen. De bar cowboyhatt och tuggade i sig hamburgaren till svängig countrymusik och drack Coca-Cola, till och med på vardagarna. Men ingen hade dåligt samvete över alla kalorier de stoppade i sej för alla hade köpt varsin träningsmaskin på TV-shop som låg redo under sängen. Maskinen gick enkelt att rulla fram om man plötsligt skulle bli sugen på att träna. Och det räckte med att träna några gånger för att få fina magmuskler.

Amerikaner fick massor av pengar över eftersom skatten var så låg. De som inte fick pengar över fick skylla sej själva. I Amerika fanns det frihet i överflöd; här kunde alla förverkliga sina drömmar. Det gällde bara att ta chansen. De som inte tog chansen fick skylla sej själva.

I Sovjet var potatisen inte lika krispig och musiken var inte svängig alls. Man spelade på balalajkor som hade tre strängar. Balalajkor kunde bara spela sorgliga melodier. Här kokade man skrumpna potatisar med skalet på och gulbruna blomkålshuven och slaktrester. Allt kokades så länge att det inte spelade någon roll om man hade några tänder i munnen. Maten pressades mellan tungan och gommen och svaldes ner med ett glas vodka. I Sovjet fanns det bara gasolspisar och ingen fläkt. Att äta mat var ingen njutning precis, mer ett nödvändigt ont.

I Sovjet behövdes bara det röda laget eftersom ingen fick några pengar över. Om någon skulle få pengar över fanns det ändå inget roligt att köpa. Här fanns varken frihet eller framtidsdrömmar. Det hade folket för länge sen valt bort. Så även här fick folk skylla sig själva.

...och mitt emellan

Vi som bodde i Sverige hade en himla tur. Vi bodde i mitten, i själva balanspunkten. Sverige hade plockat det bästa från båda sidor.

Amerikanska föräldrar gav sina barn alldeles för mycket beröm. Barnen fick så mycket självförtroende att

de blev ytliga och skrytsamma. Många fick orealistiska framtidsdrömmar.

Sovjetiska föräldrar gav inte barnen något beröm alls. Barnen fick en mycket realistisk syn på framtiden. Sovjetiska barn blev tungsinta och allvarsamma men sällan skrytsamma, inte ens när de vann OS-guld i ishockey.

Svenska föräldrar fostrade sina barn så att de blev lagom nöjda, lagom självsäkra och varken lättsinniga eller tungsinta. Vi uppfostrades till hederliga lönearbetare. Svenska barn drack två glas mjölk om dagen och åt sju brödskivor och fick starka ben. Vi gick ingen väg som ledde ut mot någon kant. Vi gick medelvägen som var gyllene; den neutrala vägen i mitten där man kunde hålla sams med alla.

Till och med de svenska idrottarna var lagom bra och vann ett brons ibland. Men det fanns två undantag. Det var Björn Borg och Ingemar Stenmark. De betedde sej som amerikaner, presterade utan hänsyn till omgivningen. De hade inte lärt sej konsten att begränsa sej; de gick sin egen väg och tog guld. Men trots att de var bäst i världen blev de förlåtna av svenska folket. Särskilt Ingemar, för han var lagom självsäker och inget skrytsam alls.

Ingemar och Björn trycktes upp på blåa planscher tillsammans med jättestora gula spritflaskor. Nu mådde de mycket bättre, för de hade "spolat kröken". Vi förstod inte hur man gjorde när man "spolade kröken". Kanske skulle vi lära oss det när vi blev stora och fick köpa "kröken" som vi då kunde spola.

I Sovjet var det politiska män som fick sitta på stora planscher, gamla farbröder som tittade så strängt att folk fick dåligt samvete. Farbröderna hade inte ”spolat kröken” och mådde inte så bra.

Att leda folket rätt

Det gäller att få lagom mycket frihet. Om folk får för mycket frihet riskerar både personbilar och godispåsar att bli för stora, som i väst. Och om folk får för lite frihet blir bilarna för små och barnen får inget lördagsgodis alls, på sin höjd en bit bröstsocker.

I Sverige kunde folk välja själva. Här hade man lärt sej att bra karl reder sej själv, ensam är stark och att själv är bäste dräng. Här var folk individualister. Och samtidigt ett kollektiv. En perfekt blandning av rött och blått. Folket fick alltså välja själv så länge folk valde rätt. Och om det skulle bli nödvändigt att ändra åsikt så gjorde alla det på samma gång. Eftersom alla hade så lika åsikter var det lätt att ha en egen åsikt om saker och ting. Till exempel visste alla att svenska bilar var lagom stora. Inte för stora som en vräkig amerikanare eller för liten som en Lada. Här var godispåsarna lagom stora, kaffet var lagom starkt och brödet lagom grovt.

I Sverige hade folk precis lagom mycket valfrihet. Om folk får för mycket att välja på som i väst, eller för lite som i öst, blir folket ett stim. Stimfiskar är lätta att lura, lätta att fånga. I Sverige vägledde man bara folket. Man pekade tydligt men tvingade ingen. ”Man” var ett viktigt ord. Den som valde fel fick höra att ”så där gör

man inte”. Om ungdomar lyssnade på fel musik, till exempel hårdrock, så fick de hjälp av Siewert Öholm att lyssna på rätt musik. Siewert var mycket svensk och hjälpte gärna folk att välja den rätta vägen.

Ja, i Sverige hjälptes man åt att hålla sej på rätt väg. Eftersom svenskarna var så hjälpsamma så behövde man inte ens skriva ”Rökning förbjuden”. Det räckte med att skriva ”Rökning undanbedes”. Ofta räckte det med en fråga för att svensken skulle förstå budskapet. Man kunde till exempel klistra en dekal på sin Volvo med texten: ”Har du råd att inte köra svenskt?”. Då förstod man att man borde köpa en Volvo. Eller åtminstone en Saab, fast då fick man inget kassettband på köpet med den allra bästa musiken. Om man inte tog på säkerhetsbältet i Volvon blinkade en röd lampa och en obehaglig ton tjöt. Då förstod man att man borde spanna fast sej. I amerikanare och Lador fanns det inga blinkande lampor. Det fanns nog inte ens säkerhetsbälten, i alla fall inte i baksätet.

Den gyllene medelvägen

Den gyllene medelvägen var inte bara den säkraste vägen utan även den mest praktiska. Här slapp man välja mellan linje 1 och linje 2. Här kunde man välja den tredje linjen, som låg mittemellan. Om kärnkraften ändå skulle avvecklas så var det lika bra att göra det med förnuft. Och för att slippa välja mellan den blåa lättmjölken och

den röda helmjölken fanns alltid den gröna mellanmjölken.

När det kom till kritan var svensken varken röd eller blå utan grön, som en centerpartist. Och i krigstider blev svensken gul- och blårandig som en tiger. En svensk tiger var neutral och vill alla väl. För att verkligen visa att svensken ville alla väl fanns små knappar som kunde fästas på kragen eller bröstfickan. På knappen stod det "Rör inte min kompis". Knappen var utformad som en stophand, likt en sån där skylt som brukar sitta på stängslet till någon farlig byggarbetsplats.

I Sverige var folk mer folkliga än i öst och väst. Det största en svensk kunde bli var att bli folkkär. För att bli folkkär gällde det att sticka ut från mängden precis lagom mycket. Den som stack ut för mycket åt någon kant uppfattades som osvensk. ABBA till exempel, de tjänade alldeles för mycket pengar för att kunna bli folkkära. Inte heller Björn Borg blev folkkär för han flyttade till Monaco bara för att slippa betala skatt. Det gjorde även Ingmar Stenmark men han var så väldigt svensk, och inte skrytsam alls, så han blev förlåten av folket.

Den som vill bli folkkär måste såklart vara naturlig och trevlig. Ja folklig helt enkelt, som Lasse Berghagen. Inte tillgjord som Dolly Parton med sin stora peruk, sina stora bröst och sitt alldeles för stora självförtroende. Både Siw Malmkvist och Lill Babs blev folkkära. Fast Lill Babs blev det med nöd och näppe, för hon hade skilt sej. Och till råga på allt med självaste Lasse Berghagen.

Lagom neutral

Svenskar var inga fegisar precis! Vi tronade ännu på minnen från fornstora dar då ärat vårt namn flög över jorden. En gång i tiden hade svenskarna erövrat halva Europa. Och hade det inte varit för den täta dimman i Lytzen hade Sverige vunnit det trettioåriga kriget och kammat hem hela Europa. Då hade italienare och jugoslaviner blivit svenskar och lärt sej att passa tider och att vänta på sin tur. För egentligen var Sverige bäst i världen. Inte bara de svenska krigsherrarna var bäst, utan även svenska vetenskapsmän och uppfinnare. Och svenska ingenjörer förstås, som kunde bygga världens säkraste bilar, de bästa stridsflygplanen och de bästa kanonerna. Och när andra länder frågade om de fick köpa några kanoner så sa både röda och blåa javisst, det är grönt! Om det ändå ska krigas ska det göras med förnuft och då ska det vara rejäla, pålitliga grejer från Sverige. Man kan inte vara hur neutral som helst. Lagom är bäst.

Sverige ville ha ordning och reda i världen. Om Carl von Linné inte hade ordnat ett system och skapat struktur i växt- och djurriket så hade hela naturen tvingats leva i oordning. Och om Alfred Nobel inte hade upfunnit dynamiten hade världen inte vaskat fram en enda fredspristagare. Och utan skiftnyckeln och kullagret hade hela den industriella revolutionen stannat av. Och kanske hade slaveriet aldrig fått ett slut i USA utan svensken John Ericsson, han som uppfann propellern. För det var John som såg till att Nordstaterna vann det amerikanska inbördeskriget. Han byggde en båt med supertjock plåt och med kanoner som kunde skjuta åt

alla möjliga håll. Sydstaterna vågade inte ens komma i närheten av denna högteknologiska farkost. I den båten satt man säkert, precis som i Sverige.

Medelvägen delar sej

Men till slut tröttnade folk på den breda medelvägen. Folk hade fått nog av Nygammalt med Bosse Larsson. Schottisen var för struttig och hambon gick lite väl långsamt.

Som en skänk från ovan, eller rättare sagt från USA, kom Dallas med J.R. och Bobby Ewing. J.R. var elak men Bobby var nästan lika snäll och hederlig som en svensk. Bobby drack lagom mycket whisky och hade en röd sportbil och en förstående fru. Men när Bobby till slut dog så dog också hela serien och svenskarna hade inte längre något att prata om till 11-kaffet. Men då, återigen som en skänk från USA, kom den verkliga J.R. Han hette Jan Stenbäck och var alldeles för rik och osvensk för att kunna bli folkkär. Men det struntade han i, för han hade fått en amerikansk uppfostran och hade massor av självförtroende.

Plötsligt var marknaden fri. Det var Jan som befriade den. Nu kunde folk själva välja. Eller inte och då fick man skylla sig själv. Utan att ens resa sig ur soffan kunde nu folk bläddra bland massa kanaler. Folk blev allt mer lättlurade och snart var svenskarna lika ytliga som amerikaner. Plötsligt fanns det både stora och små fiskar. Inte bara medelstora abborrar.

Och framför allt fanns nu mannen med draghåven. Han stod på bron och lockade in stora fiskstim med smaskiga lockbeten. Draghåvs mannen var självaste Mark Naden. De smaskiga lockbetena var fotomodeller som rökt så många John Silver och druckit så mycket Gordons Gin att de blivit vackra och fått självförtroende. Folk drogs mot bilderna i hopp om att bli lika vackra och självsäkra. Och sen var det bara för draghåvs mannen att dra upp. Det är Mark Naden som styr.

Inget var längre som förr. ”Plikten framför allt” var sedan länge glömd. Nu gällde IT framför allt. Ungdomar lyssnade inte längre på lärare och föräldrar. De gick sin egen väg och blev IT-företagare. Hederligt folk med hederliga arbeten och hederliga lunchlådor förstod inte vad som hände, men de köpte IT-aktier av bara farten. Produkten, själva IT:n, var svår att se. Ingen visste riktigt vad det var. Men det spelade ingen roll. Det gällde att hänga med i utvecklingen. Fick man välja mellan att bli en stimfisk eller en rovfisk så var nog rovfisk att föredra. IT-företagarna struntade i både 40-timmarsveckan och industrisemestern. De struntade i 11-kaffet och 8-timmarsdagarna och de struntade till och med i att dricka mjölk. De drack så mycket Coca-Cola de ville, med extra koffein dessutom, så att de inte kunde somna och då var det ju lika bra att arbeta lite till. När de till slut reste sej för att gå och lägga sej var det för sent, benen vek sej och de föll ihop.

Bubblor spricker

Men tiden kom ikapp. Till slut sprack IT-bubblan som en överfull trål. Fiskarna landade på däck och rann ut som en stor geléhög. Först nu kunde alla se att rovfiskarna inte var några riktiga rovfiskar. Det var bara vanliga, medelstora abborrar som hade blåst upp sej så att de såg större ut än de egentligen var.

Både de röda och de blå blev stumma av förvåning när bubblan sprack. Bara de allra svenskaste svenskarna kunde nu jubla, för de hade haft rätt hela tiden. De hade stått utanför och tittat in i IT-bubblan och sett att det inte var några hederliga arbetare som satt därinne. Allt var en bluff. Hederliga arbetare bär ju skjorta och dricker 11-kaffe. Men dessa ynglingar hade fleecejackor och halsade Coca-Cola direkt ur aluminiumburken. De körde omkring i tyska bilar eller till och med amerikanska, och hade ingen matlåda med sej till jobbet; bluffen var uppenbar från början.

Så går det när man får för mycket valfrihet. Så går det när man inte dricker mjölk och inte kokar potatis. Frihet är farlig; antingen blir man för stor eller för liten, för tjock eller för smal. Bara medelstora abborrar simmar säkert.

3. Olika lag

En anfallare fälls och rullar många varv i straffområdet. Han grinar så illa att tänderna syns, men ingen tröstar. För alla har vinnarskallar och springer till den svartklädde herren och knäböjer, för domen är matchavgörande.

På läktaren klättrar vuxna män upp på stängsel, knyter nävar och visar känslor. För här inne får vuxna män trycka ut ilska och sorg som barnet fick svälja. Här inne får känslorna svalla, för hela stadion är en projiceringsarena för känslor som vill ut.

Och på den andra sidan kravallstaketet har tröjorna en annan färg. Och under tröjor sitter ilska. Och ilska är lika ofarlig som krut, men krut är farligt när det stängs in. Och män bakom kravallstaketet är lättantändliga och gnistor tar sej igenom galler.

I projiceringsarenan dricker männen sin smärtstillande medicin i stora plastmuggar och skriker ut känslor för full hals, utan att någon vuxen säger: ”Tyst med dej, jag orkar inte höra mer. Gå in på ditt rum och stanna tills du blivit snäll.”

Och pojken är nu stor och tittar upp mot storbildsskärmen och möter sej själv – en vuxen man med tryckluftstuta i ena handen och ett pappror i den andra som sprutar röd rök. Han tutar ut sin svalda gråt och smärtan lägger sej som en röd dimma över publiken. Han äger. Äntligen blir han sedd. Och pappa följer den viktiga matchen på TV. Han ser sin son och ropar på sin fru, som står i köket och vrider ur disktrasan. Hon skriker tillbaka

”blev det mål”? ”Nej, men vår son är på storbildsskärm och blir sedd av miljoner!”

Och i projiceringsarenan står tusen kravallpoliser med svarta visir och tårgaskanoner – den sista utvägen att få ut tårarna som sitter hårt i spända kroppar.

Hade detta varit damfotboll eller knattefotboll så hade tusen kravallpoliser varit en signal på att någonting inte stämmer. Men detta är herrfotboll. Och nästa gång tar vi in fler poliser och de olydiga männen får mera tårgas i ögonen och blir inlåsta längre i små rum. Där får de sitta tills de blivit snälla.

Och nu blåser herren i visselpipan och pekar med rak arm på straffpunkten. Anfallaren reser sej upp ur gräset och får ryggdunkar. Och livet är orättvist eller rättvist, beroende på färgen på tröjan. Och i arenan pumpas adrenalin ut som tändvätska på glöd. Pappa skriker domarjävlar rakt in i TV-rutan och mamma lägger en tröstande hand på pappas axel och håller disktrasan i den andra. Men de når inte riktigt varandra.

Men tänk ändå, säger mamma, att vi fick se vår son. Och vilken skojig tuta han hade köpt.

Sandalmannen

På våren, när pappa hade lagat punkteringen, cyklade vi ut på Mellösas gator. Det var som att flyga. Ljudlöst svävade vi fram över den torra asfalten. Luften kändes varm i hela ansiktet. Vintern var slut, inte en enda snöhög låg kvar, inte ens den hårda snöhögen bakom posten. Våren, ja hela sommaren, låg framför oss vart vi än cyklade.

Jag hade en stor damcykel med trähandtag. När jag satt på sadeln nådde jag inte ner till pedalerna så jag kunde bara sitta på sadeln i nerförsbackarna, för då behövde jag inte trampa. Jag susade fram och lutade mej åt sidorna så att cykeln åkte slalom. Klas hade röd limpa och brett styre. I nerförsbacken, ner mot Ingrid i kiosken, gick det så fort att vi ville bromsa men det gjorde vi inte.

Ibland kunde det hända att vi upptäckte en pantflaska i diket någonstans. Det var som att hitta en skatt. Då cyklade vi raka vägen till Ingrid i kiosken och ställde flaskan på disken. Hon greppade sin lilla spade och grävde upp sex stycken 5-öreskolor ur glasburken på disken, två med fruktsmak, två lakrits och två med kolasmak. Tre kolor var. Vi stoppade in den första i munnen samtidigt och sög på den så att den skulle räckta länge. Men när kolan blivit mjuk gick det inte att låta bli att tugga.

Vuxna cyklade såklart inte planlöst runt. Vuxna hade blicken rakt fram och cyklade aldrig slalom. De var alltid på väg någonstans när de cyklade, även när de gick. Men det fanns ett undantag. Det var en vuxen man som strövade fritt omkring i ett par gamla sandaler. Ingen visste riktigt vart han kom ifrån eller vart han var på väg. Han

hade långt hår och all tid i världen. Han kallades för Sandal mannen. Det syntes på honom att han inte såg på Rapport och kunde diskutera inrikespolitik. Han var liksom utanför, inte med i laget. Lars Holgerssons pappa sa att Sandal mannen var ett riktigt original. Men han sa inte vilka som var kopior.

Sandal mannen log emot oss när vi kom cyklande. Han såg glad ut på riktigt när han mötte våra blickar. Men Klas och jag vågade inte le tillbaka. Vi tittade så rakt fram vi kunde. För säkerhets skull trampade vi lite snabbare just när vi passerade honom. Klas vände sej om just när han cyklat förbi. Sandal mannen var liksom spännande att titta på och Klas var nyfiken. Men när Klas vred på huvudet så vred han också på resten av kroppen så att cykeln svängde ner i diket. Klas hann inte ens vrida tillbaka huvudet innan det skramlade till och han låg i diket med cykeln över sej.

Han visste att han slagit sej på flera ställen men det fanns ingen tid att ligga kvar där i diket. Det fanns ingen tid att gråta. Sandal mannen såg allting och tvekade inte en sekund innan han började springa mot pojken i diket. Klas ryckte tag i sin cykel och sprang upp på vägen igen. Det gick väldigt snabbt. Han sprang med haltande steg, så fort det bara gick, hoppade upp på cykeln och trampade i panik därifrån. Ögonen var fulla av skräck och när tårarna så småningom kom var han redan långt bort. Sandal mannen stod kvar på gatan. Han vände blicken mot mej, liksom för att fråga hur det var fatt med min kompis. Jag mötte hans blick och såg att han inte var farlig. Han hade snälla ögon.

Vänskapsmatch

Fotbollsplanen låg någon kilometer utanför Mellösa. Gräset var nyklippt och alla linjer nykritade. Ja, hela planen såg alldeles ny ut där den bredde ut sej omgiven av den sörmländska naturen. Luften kändes på något vis extra tyst, så där som den kan göra i september. Här vilade en mäktig stillhet. På en bänk strax ovanför planen satt Sandalmannen och njöt av friden och doften av nyklippt gräs. Men tystnaden skulle inte vara länge till. Ikväll var det riktig match. Mellösa IF mot Dunkers IF. Snart dök det upp folk från alla håll. Några kom i bilar andra cyklade eller gick. Alla männen som skulle spela matchen gick in i omklädningsrummet för att byta om. Snart skulle de komma ut igen iklädda sina matchtröjor. Snart skulle dessa män vara fotbollsspelare.

Det fanns två omklädningsrum, ett för bortalaget och ett för hemmalaget. Motståndarlag kan inte dela omklädningsrum, det skulle kännas konstigt. I omklädningsrummet luktade det så starkt att det stack i näsan. Därinne fick papporna en annan blick, samma blick som vuxna män får när de tillsammans reser en tung mid-sommarstång. En blick som barn inte får stå i vägen för.

Det var en liten slänt ner till den stora fotbollsplanen. Ovanför denna branta slänt stod några träbänkar där folk fick sitta och titta på. Barnen lekte i gräset och rullade nerför slänten, nästan ända fram till linjen. Fast aldrig över linjen. Inga barn fick vara innanför de vita linjerna. På planen kunde barn få hårda bollar i huvudet eller bli omkullsprungna av tunga vuxenkroppar som kom i full fart.

Nu joggade Mellösaspelarna ut ifrån omklädningsrummet med varsin boll under armen. Dobbarna under fotbollsskorna smattrade när de joggade nerför den lilla trappan. Men stegen tystnade när de sprang ut på gräset. Det luktade allvar när de sprang förbi oss. Spelarna joggade vidare nerför slänten och ut på den stora planen. Här släppte de ner sina bollar som var proppfulla med tryckluft som hade pumpats in med en maskin som lät arg. Strax efter kom motståndarlaget ut ur sitt omklädningsrum.

Båda lagen värmdes upp. De sprang omkring med höga knäuppdragningar, gjorde några indianhopp och sköt hårda passningar till varandra tills de var varma i sina kläder. Mellösa IF hade röda tröjor med stora vita siffror på ryggen. Männen från Dunker hade tröjor som var blå. Mellösa var det goda laget och Dunker var det onda.

Innan domaren blåste igång matchen fick bägge lagkaptenerna komma fram till honom och skaka hand. Domaren såg väldigt sträng ut, till och med när han singlarde slant. Mellösa fick börja med bollen. Det fanns en prick mitt på planen där bollen skulle ligga. Sen blåste domaren i sin visselpipa, bollen sparkades igång och spelarna började springa omkring. Det var en vänskapsmatch men det skulle ingen ha sett om man inte visste om det.

Kvällssolen målade långa skuggor över gräset. Det var roligt att se hur skuggorna sprang precis likadant som spelarna, hur de än sprang. Spelarna passade den hårda bollen och skrek till varandra att ”bredda spelet” och att ”backa hem”. När bollen var långt ifrån oss, på

den andra sidan av planen, lät sparkarna dovare och ljudet kom en liten stund efter själva sparken. Inga spelare duckade när det kom inlägg. Ibland hoppade flera spelare upp samtidigt i luften när bollen kom flygande med full fart. Ingen var rädd för bollen. Det får man inte vara när man är vuxen.

Domaren har trumfkortet

I slutet av första halvlek tog sej en av Dunkers anfallare in över gränsen till Mellösas straffområde. Han dribblade sej förbi två gränsvakter och hade nu bara en enda försvarare kvar att passera, och målvakten såklart men han skulle inte ha en chans att rädda ett skott från så nära håll. Ett straffområde måste försvaras till varje pris, det visste den siste försvararen, så han sträckte fram sitt ben mot bollen. Eller mot benet, det var svårt att se, allt gick så fort. Anfallaren flög genom luften samtidigt som han skrek. Han flög långt och sprattlade i luften. När han landade drog han upp knäna och rullade många varv i gräset. Till slut stannade kroppen och låg still med uppdragna knän. Han blundade och spände alla ansiktsmuskler så hårt att tänderna syntes. Domaren tvekade inte en sekund. Han tryckte in visselpipan i munnen och blåste så hårt han orkade. Sedan gick han med bestämda steg mot straffpunkten. Han gick med framåtlutad kropp och pekade med rak arm mot straffpunkten.

Farbröderna på bänkarna reste sej hastigt upp och skrek ”NEEEJ!!” med starka diskusröster. Men domaren var bestämd där han stod på straffpunkten och

pekade ner mot sina fötter. En domare måste vara bestämd. En domare får aldrig tveka. Och han får aldrig ändra sig, inte ens när han dömer fel. Det skulle bara bli ännu värre om han skulle säga "förlåt mej, jag såg nog fel... jag ändrar mej". Nej, han måste se ut som han har dömt rätt även om han dömer fel.

Alla spelare vet att ingen domare ändrar sej, blåst är blåst. Men det känns ändå skönt att få visa sin besvikelse. Därför sprang nu spelarna i Mellösalaget fram till domaren och protesterade med hela kroppen. Försvararen som orsakat straffen var Tommys pappa, Nisse. Han skrek högst av alla, trots att han stod närmast domaren. Men domaren behövde inte skrika tillbaka för han hade trumfkortet. Utan ett ord ryckte han upp det röda kortet ur sin bröstficka och höll upp det framför Nisse. Det var bara att lämna planen, han fick inte vara med. Nisse var lika försvarslös som han varit som barn, när hans pappa tvingat in honom på rummet, där han hade fått stanna tills han blivit snäll. Men det verkade inte ha hjälpt. Han gick med arga steg in i omklädningsrummet. Därinne sparkade han omkull en papperskorg innan han duschade och bytte om. När han kom ut igen var han inte längre en fotbollsspelare, bara en pappa. Fast känslan satt ännu kvar i kroppen, trots att han hade duschat och bytt tröja. Han stoppade in Tommy i bilen och åkte hem. Tommy protesterade inte. Det hade han slutat med för länge sen.

Omklädningsrum

Matchen var slut och spelarna var tillbaka i omklädningsrummet. Här drog de av sej sina svettiga matchtröjor med hedern i behåll, trots att de hade förlorat. De hade ändå krigat väl. Alla hade ställt upp för laget; de hade förlorat tillsammans. De svettiga tröjorna skrynk-lades ihop och slängdes i en stor hög på golvet. Tejpen drogs bort från strumporna. Benskydd och skor slets av. Det värkte i musklerna och det kändes skönt. Här satt spelarna i bar överkropp och pustade ut. Här kunde de unna sej att duga en stund. Plikten var gjord.

Ett omklädningsrum är en bra plats att känna gemenskap; en bra plats att duga. Här får man prata med stark röst och säga rakt ut vad man känner. Här får känslorna svalla. Här får man skaka ut kolsyran och låta övertrycket pysa ut i friska luften. Här får man svära över den orättvisa domaren och sedan duscha tillsammans med andra män och känna samhörighet. I omklädningsrummet är alla bröder; här finns bara medspelare, inga motståndare. Och ingen domare; domaren har ett eget omklädningsrum.

Men någonstans, under de verkande musklerna, fanns ännu de små barnen kvar. Under svetten gömde sej de små pojkarna som suttit tillsammans i syster Barbros väntrum i väntan på en spruta, avklädda inpå bara skinnet. Djupt därinne fanns ännu barnen som hade försökt gömma sin rädsla, pojkarna som hade svalt gråten och torkat bort sina tårar. Här satt nu samma pojkar fast med större kroppar.

Papporna kom ut från omklädningsrummet, slängde upp väskan på axeln och gick ut med hedern i behåll. De hade förlorat men gick ändå raka i ryggen. Man har rätt att gå rakryggad när man har kämpat väl. Utanför omklädningsrummet, i grässlänten, lekte ännu några barn. Skymningen föll och höstlöven låg som färgklickar på gångvägen som ledde till parkeringen. Nu var spelarna pappor igen. De tog sina barn i händerna och gick mot sina bilar. Hemma väntade mammorna med kvällsmaten.

Tystnaden la sej åter över den stora planen och en lätt dimma steg upp från det daggvåta gräset. Ensam kvar, på träbänken ovanför den lilla slänten satt Sandal-
mannen och såg ut över den öde planen. Han var en del av denna septemberkväll, en del av tystnaden. Matchen var slut men själva stunden som han satt i var densamma. Stunden är alltid densamma, vad som än händer i den.

4. Spelare

Det var en gång en blåsippebacke. Blåsipporna hade just stängt sej upp genom jordskorpan, med sina knoppar hårt slutna för att skydda de små kronbladen. Snart var stunden inne att få möta livet, att få visa sina färger för världen!

Det var nu som det märkliga hände. En av blåsipporna upptäckte till sin förvåning att den kunde tänka. Och den tänkte: "Wow! Jag tänker! Alltså finns jag! Med tankens hjälp har jag världens chans att lyckas här i livet! Jag ska bli framgångsrik! Jag ska höja mig över alla andra sippor! Jag ska växa och bli den största och vackraste blåsippan på jorden!"

Blåsippan tänkte ut ett eget namn för att markera att den skilde sej från de andra blåsipporna. Han kallade sej Kapten Bluepower.

Kapten Bluepower började planera och tänka framåt. För det gäller att tänka sej noga för innan man slår ut. Det gäller att välja det rätta tillfället. För tänk om man skulle slå ut för tidigt och det kommer en frostnatt. Blotta tanken var skrämmande.

De andra sipporna gjorde sej inga bekymmer för morgondagen. De kunde ju varken tänka framåt eller bakåt, de kunde bara leva i nuet.

En solig förmiddag såg Bluepower att blåsipporna längre ner i backen redan hade börjat blomma. Och även en bit upp i backen blottade blåsipporna sina blåa blad för världen. "Varför skulle jag hamna just här? Tänk om jag bara hade hamnat någon annanstans, där jag fått lite mera sol! Livet är orättvist när man tänker efter". Ja, så tänkte Bluepower i sin hårda knopp.

Till råga på allt hade Bluepower hört att det gör ont när knoppar brister. De andra blåsipporna hade ingen tanke på detta och slog nu ut en efter en. Våren tvekar inte när den väl har bestämt sej. Snart stod alla blåsippor i full blom, alla blommade ut, alla utom Kaptén Bluepower. Han vågade inte släppa taget om sin knopp.

Ja, visst gör det ont när knoppar tvekar. Varför skulle annars knoppar brista?

Mönsterelev

Flickorna i klassen gjorde som fröken sa. De satt still och lyssnade. Det var inget märkvärdigt med det. Men i klassen fanns även Lars Holgersson, en riktig mönsterelev. Lars var kammad och hade stickad väst, precis som sin pappa. Lars bar armbandsur och hade redan fått i sej så mycket kunskap att han blivit lillgammal. Han bar med sej kunskapen i sin fyrkantiga och praktiska ryggsäck. Lars var lika trevlig som Bosse Larsson i Nygammalt och kunde småprata med både barn och vuxna. Han kunde leda samtal vidare med logiska övergångar och med röd tråd. Han pratade med magstöd, till och med när han läste i läseboken. Han stakade sej inte ens på de långa orden och han tog en lagom lång paus vid varje punkt.

Lars litade på vuxna. Han var med i kyrkans barntimma och tog lagom stora bett på sitt äpple. Han lekte med kyrkans leksaker utan att tveka och sjöng lagom starkt i barnpsalmerna.

Lars älskade ringlekar. Han såg inte det minsta besvärad ut när han stod omringad av både barn och vuxna som pekade på honom och sjöng: ”fy skam fy skam, för ingen ville ha na´...”. Han hade ingen känsla för tragedi.

Lars höll både vuxna och barn i händerna utan att skämmas. Han sjöng med inlevelse att "så här gör flickorna vart de går och vart de sitter och vart de står, så får jag lov, så får jag lov att sjunga flickornas visa" Han sjöng ”katten sprang, svansen slang, katten sprang och svansen slang”. Självt förstod jag inte vad sången handlade om. Det kändes som den där svansen var omöjlig att fånga. Ändå sprang katten runt, runt och trodde att den skulle lyckas till slut. Men de skulle aldrig nå varandra, de satt ju ihop, svansen och den stackars katten. Jag tittade imponerat på Lars. Om jag bara kunde bli lite mer som Lars, då skulle nog allt bli bra. Han var alltid nöjd, precis som barn ska vara. Han behövde aldrig suddas, suddas, suddas, suddas bort sin sura min.

Men Lars skulle aldrig bli något stort, som August Strindberg. Lars hade för svagt bekräftelsebehov. Lars behövde inte vara rolig på roliga timmen, han var nöjd ändå. Han hade för lite ångest för att gå långt här i livet. Det fanns inga djupa hål inuti Lars som längtade efter att fyllas med något; han behövde inte berömmelse, revansch eller skratt på roliga timmen.

August Strindberg däremot, han log inte när folk pekade på honom och sa: ”fy skam, fy skam för ingen ville ha na´”. Nej, August Strindberg fylldes av hämndbegär och när det rätta tillfället kom drämde han till med fruktad styrka. August blev berömd och fick sin revansch. Och kanske hade August sin fader att tacka för sina framgångar. Vad skulle August ha blivit om han hade haft en lika snäll och förstående pappa som Lars Holgersson? Knappast något stort. Kanske hade August då inte ens fått sin infernokris.

Lars Holgersson skulle aldrig komma i närheten av någon infernokris. Och han skulle aldrig författa en dåres försvarstal. Han skulle författa dagens ros och skicka in den till lokaltidningen och känna sej nöjd.

Kyrkans barntimma

En timme i veckan var kyrkan öppen för barnen. Vi satt i en ring på golvet och lyssnade på Margareta som läste ur barnens bibel. En gång hade några barn frivilligt gått fram till Jesus. Lärjungarna tog då sitt ansvar och stoppade barnen, för Jesus var ju ingen lekfarbror precis. Men Jesus sa åt sina lärjungar att inte hindra de nyfikna barnen. Lärjungarna tittade då förvånat på varandra och sedan på Jesus och undrade vad i Herrans namn han menade. Vad skulle barnen fram till Jesus att göra? Och vi undrade detsamma. Jo, förklarade Margareta, barnen kom till Jesus för att få välsignelsen. Vi förstod inte vad välsignelsen var för något, men vi förstod att den var bra att ha.

Jesus var lagledare för 12 lärjungar. Ett helt fotbollslag alltså, plus en avbytare. Avbytaren hette Judas, han platsade inte i laget. Lärjungarna var fiskare. Jesus hade alltid fiskelycka; när han följde med på en fisketur fick de extra mycket fisk. Inga flicklärjungar fick vara med. Det finns gränser även för Guds son.

Våra mammor lämnade av oss i församlingshemmet, vinkade och åkte hem och lagade mat. I församlingshemmet fanns två fröknar, Margareta och Inger. De la huvudet på sned och pratade med ljusa röster. Vi satt i en ring på golvet och tog varandra i händerna tills våra handflator blev svettiga.

Vi sjöng sånger om att tryggareeeekan ingen vara och att Gud är allas pappa och jorden är vårt bo och Gud är vän med alla på jorden må ni tro. I alla fall alla som tror på honom.

Gud var sträng men väldigt rättvis. Han straffade bara de som var dumma, alltså de som inte trodde honom. Men de olydiga människorna blev inte snälla ändå, trots att de straffades så hårt. Till slut var alla människor på hela jorden dumma. Alla utom en. Det fanns bara en sak att göra. Gud sköljde bort allihop med en stor syndaflod. Fast han sparade den snälla människan. Den snälla människan hette Noa. Han hade blivit förvarnad och byggt en jättestor båt. Noa räddade sej själv och sina närmaste släktingar. Han räddade också massor med djur. Resten spolades bort. När allt det onda var borta så fick de snälla en ny chans. Kanske skulle det bli bättre den här gången. Men det blev det inte. Noa drack vin och somnade i sitt tält, utan pyjamas. Sen blev

Noas söner osams och det blev krig och det kriget håller på än.

Men snart kommer Gud att ta på sej sin domartröja igen. Han ska blåsa i sin visselpipa och rycka upp det röda kortet ur sin bröstficka och visa ut hela det dumma motståndarlaget. Det utvisade laget ska då ångra sej. Vinnarna kommer till himlen där allt är rättvist, alla är lika duktiga och kan flyga, till och med små barn och äldre damer.

Här, på golvet i församlingshemmet, satt vi och höll varandra i händerna. Vi visade så gott vi kunde att vi ville spela i det goda laget, det vinnande laget. I himlen skulle ingen bli svettig i händerna och ingen skulle behöva skämmas eller bli arg på någon.

Ibland svarade vi på fröknarnas frågor och svaret var Jesus. Jesus var något längre än sina lärjungar och hade långt gyllenblont hår som alltid var välkammad, aldrig rufsigt. Han var lika ljus i ansiktet som en svensk och hade snäll röst.

Judas såg slug ut, han var extra mörkhårig och lite kortare än de andra lärjungarna. Jesus visste att en av lärjungarna skulle förråda honom, men han visste inte vem. Det var lite märkligt att ingen förstod att det var Judas; han såg inte snäll ut alls. Om Judas hade kysst någon av lärjungarna istället för Jesus så hade nog de romerska vakterna gripit den ljushyade mannen med gyllenblont hår ändå; om någon i denna skara var Guds son så måste det vara han.

Josef och Maria hade aldrig gjort det med varandra. Det var Gud som var Jesus pappa. Han hade förstås inte heller gjort det, i alla fall inte i egen hög person. I stället hade han skickat ner en ängel, en killängel som hette Gabriel. Inte ens han hade gjort det, hur skulle det ha sett ut? Gabriel hade bara talat om att nu är det klart, nu är Guds son i magen. ”Men hur har det gått till?” frågade Maria. Men det fick hon aldrig veta svaret på, och inte vi heller. Jesus hade även några bröder, eller halvbröder, för de var ju inte Gud pappa till, utan Josef. Om Jesus hade några systrar fick vi inte veta för det var nästan inga tjejer som fick vara med i Bibeln.

Våra föräldrar tänkte nog att församlingshemmet i Mellösa var den tryggaste platsen på jorden. Här satt vi i en liten ring på golvet tillsammans med våra fröknar. Vi fick turas om att blåsa ut ljuset. Men bara fröknarna fick tända det. Vi lärde oss att rättvisa var att turas om, och att få lika mycket. Vi lärde oss att man inte ska tänka elaka tankar om någon här på jorden. Ändå kunde jag inte riktigt slappna av. Jag hade ju tänkt elaka tankar flera gånger. Tänk om jag var en liten syndare ändå, eller kanske en stor.

Vänsterback

Att spela fotboll i Mellösa IF var ingen lek. Fotboll var på allvar. Jag fick platsen som vänsterback och tröjan med nr 14 på ryggen. Ibland var det bortamatch och ibland hemmamatch. Matcherna dömdes av en riktig

domare med klocka, visselpipa och gula kort i bröstfickan. Det fanns inga tjejdومare såklart.

På träningarna parade vi ihop oss två och två. Då gällde det att inte bli över. Ingen ville stå ensam kvar. De bästa valde varandra och började övningen direkt. De sämsta stod kvar och tittade sej oroligt omkring tills de mötte en blick som var lika orolig.

Vi dribblade mellan röda koner, gjorde armhävningar och tog paus ibland. I pausen drack vi ljummen apelsinsaft ur sirapsflaskor. Saften var stark och stack i halsen. Spottet blev slemmig och svårt att spotta ut. Danne Borg hade ingen sirapsflaska utan en sportig dricksflaska med en kort gummislang. Han satte slangen i mungipan när han drack. Han drack röd saft och hade tröjan med nummer 10. Danne spelade i kedjan och kunde skjuta långskott. Han var lagkapten och fick lägga alla straffar.

Danne Borg hade vinnarskalle. När vi förlorade en match var han arg i omklädningsrummet. Han kastade benschydder i golvet och skrek svordomar. Jag tittade på Danne och tänkte att det säkert var mitt fel att vi hade förlorat.

Lars Holgersson var med på de två träningar. Sedan slutade han. Han tyckte inte att det var roligt. Han hade fått för sej att fotboll var på skoj, att fotboll var en lek. Inte heller jag tyckte det var roligt att spela fotboll i ett riktigt lag. Jag hade ångest innan varje träning, och ännu mer ångest innan matcherna. Men jag visste inte vad ångest var, så jag trodde att allt var i sin ordning. Det var ju ingen vuxen som hade frågat mej om jag verkligen

vilde spela fotboll, så som Lars Holgerssons pappa hade gjort. Hans pappa hade sett på Lars att han inte var glad när han skulle gå till träningen. Då hade han satt sej på huk framför sin son och frågat:

– Vill du verkligen gå till fotbollsträningen idag eller vill du hellre vara hemma?

– Jag vill hellre vara hemma, hade Lars svarat och då blev det så.

På hösten var det avslutning och alla fick en träbricka med en fotbollsspelare i metall. Vi fick komma fram till Ove Borg, en i taget och ta emot priset. Alla fick skaka hand med Ove. Han hade jättestora diskusnävar som vi stoppade in våra små händer i. Om Ove skulle ha tagit i skulle han lätt kunnat klämma sönder våra små händer men det gjorde han såklart inte. Han klämde lagom hårt och vi försökte att klämma tillbaka men det gick inte eftersom hans näve var så stor.

Lagkamrater

I kyrkans barntimme berättade Margareta om den barmhärtige samariten, eller om det var en samarier. Hur som helst förstod vi inte det märkvärdiga med berättelsen. Vi förstod inte att samariern hade gått över gränsen när han hjälpte den sårade. Vi såg inte ens gränsen, så okunniga var vi. Vi förstod inte att de spelade i olika lag. Därför kunde vi inte heller förstå att Samariern var ett hot mot själva gränsen, gränsen mellan olika slags människor. För det finns gränser mellan

präster och överstepräster, mellan samarier och fariséer. Vad vore en troende utan en icke troende?

Säkert hade vi förstätt budskapet om Margareta istället hade berättat om den barmhärtige backen i Mellösa IF. Han som sträckte fram en hjälpande hand till Dunkerpelaren som låg i straffområdet och tog sej om smalbenet. Och den barmhärtige backen sa: ”Förlåt, det var mitt fel, jag blev lite för ivrig, det är klart att du ska få en straff.”. Men kanske hade vi då inte ens trott på berättelsen, för helt okunniga var vi inte om gränser. Varför skulle en Mellösaspelare skänka bort en straff till motståndarlaget? Det skulle ju det egna laget förlora på. Den barmhärtige backen skulle då bli en syndabock. Och den allsmäktige domaren, vad skulle det bli av honom? Han skulle ju inte ens behövas längre.

Kanske hjälpte den barmhärtige samariern sin nästa av ren okunskap. Kanske hade han inte lärt sej var gränserna gick och visste därför inte att den sårade tillhörde ett annat lag.

Verkliga hyss

I fredstider delas inga tapperhetsmedaljer ut. Bara i krig kan soldater bli hjältar och få stjärnor på sitt bröst. Soldater lyder sin lagledare. De tar på sej matchtröjan och ställer upp för laget. De springer ut på planen och kämpar för att duga. De följer spelets regler. Soldater är för lydiga för att göra verkliga hyss.

Kommandoran är lagledare för fattighjonen. Hon är hungrig som en gökunge. Hon sitter i sitt kyffe på vinden, och glufsar i sej fattighjonens julmat.

Emil i Lönneberga bryter mot spelets regler. Han går över gränsen utan att fråga några befäl. Han tar själv befälet och bjuder fattighjonen på det stora taburaset i Katthult. Den som gör verkliga hyss får ingen tapperhetsmedalj eller stjärnor på sitt bröst. Emil får sitta i sin snickarbod tills han blivit snäll. Här får han vara ifred. Här kan han tälja en gubbe och möta sej själv.

Kommandoran är inte mätt. Hon är aldrig mätt. Hon går ut i vinterkvällen och får syn på en korv. Snart ligger hon i gropen som Emil och drängen Alfred har grävt. En perfekt plats att möta sej själv. Men att möta sej själv är svårt. Och ännu svårare är det att fly från sej själv. Många har försökt men ingen har lyckats. Inte ens den som byggt en egen bunker tio meter under marken med fem meter tjocka betongväggar kan fly från sej själv. Ingen kommer undan sej själv.

Den barmhärtige drängen sträcker till slut fram en hjälpande hand och drar upp Kommandoran ur gropen. Emil och Alfred får sig ett gott skratt. Inte ett elakt, skadeglatt skratt utan just ett gott. Men Kommandoran kan inte skratta åt sej själv. Det går ju inte att skratta åt någon som man inte vågar möta. Hon springer hem igen genom skogen och kryper in i sitt kyffe på vindsvåningen. Där stänger hon dörren om sej och tar en snus.

5. Arvegods

Vi hörde berättelsen om äktenskapsförbryterskan, hon som bröt mot lagen. En grupp herrar tog henne på bar gärning. Snart skulle de få kasta sina stenar på henne. Lagar är till för att följas.

Vi hörde berättelsen om den förlorade sonen, han som stack hemifrån och slösade bort hela sitt arv. Men han ångrade sej och återvände hem igen, hem till sin pappa och sin bror.

Men det var något som inte stämde. De blev förlåtna. Om det var så lätt att bli förlåten skulle världen snart krylla av äktenskapsförbryterskor och slösaktiga söner. Om det var så lätt att få den där förlåtelsen skulle ju alla kunna få den, och då går vi ju runt och bär på våra stenar helt i onödan. Så kan det väl ändå inte vara.

Klassrum

Vi fick vårt eget klassrum. Vi fick varsin bänk och i bänken låg pennskrin, linjal och böcker, som våra mammor slagit in med omslagspapper. I läseboken läste vi om Eva, Tor, Lena och Lars. De såg glada ut och sa ”hej”. Ingen svävade bort på farliga och fantasifulla äventyr. Dessa barn hade fötterna på jorden. De var 70-talsbarn. Realister. Läseboken var snäll och pedagogisk, den hade korta ord, såsom ”os” och ”rar”.

Historieboken hade bilder på stenåldersmän och stenålderskvinnor. Männen jagade farliga björnar och fiskade upp stora gäddor. Kvinnorna lagade i ordning. Vi läste om kungar med svärd och sträng blick. Vi läste om danska krigare som marscherade in i Sverige. Danskar var tyranner, så svenskarna jagade tillbaka dem igen. Svenska krigare använde lagom mycket våld. Svenskar slog hårt, fast bara om det var nödvändigt.

Längst ner i bänken låg bänkpapperet. Där låg det suddspån och blyertsuddar. Vi fick ett nytt suddgummi varje termin och en ny blyertspenna när den gamla var så kort att den inte gick att vässa. I tvåan köpte flickorna egna suddgummin och egna pennvässare i glada färger. Pojkarna fick lukta på flickornas suddgummin, de luktade gott, nästan som godis.

Pennvässare

Fröken hette Margot Melín. Hennes hår växte i en knut, så det blev som en boll bak i nacken. Fröken hade ingen bänk, hon hade kateder med lådor. Där låg facitmallar och guldstjärnor. Golvet var upphöjt där fröken satt på en blå snurrstol. Vi fick stenciler som var varma och luktade skola. När det var dags att rätta fick vi gå fram till fröken som hade facit i katedern. Ibland fick vi en guldstjärna i kanten och ett litet leende av fröken. Fröken sa att hon hade ögon i nacken. Ingen hade sett dem men vi litade på Margot. Fröken såg oss hela tiden, även när hon skrev med kritan på svarta tavlan. Alla satt still.

Ibland kunde hon titta på oss med stränga ögon. Då var det dags att skämmas. Bara den som skämdes kunde bli förlåten. Joakim hade svårt att veta när det var dags att skämmas. En gång tittade fröken på honom med en sträng blick som inte rörde sej. Joakim mötte blicken utan att bli röd om kinderna. Till slut frågade fröken om han inte hade någon skam i kroppen. Joakim visste inte vad han skulle svara på det.

På katedern satt en grå pennvässare fastskruvad. Den hade ett litet hål på mitten och en vev på sidan. Inuti pennvässaren fanns det vassa tänder som bet sej fast i våra blyertspennor och krossade uddarna. Det skramlade och gnisslade när veven fördes runt. Ibland kunde den sluka en halv penna. När någon skulle vässa sin penna kunde vi inte låta bli att titta upp.

Den här gången var det Tommy som reste sej ur bänken och smög fram mot katedern. Han tog ett kliv upp på frökens podium och stack in sin penna i det mörka hålet. Och när de små fingrarna började veva runt veven hade även fröken svårt att hålla kvar blicken i sitt arbete. Den lilla handen var lite väl försiktig, så veven fastnade mitt i snurren. Fröken reste sej hastigt och tog ett stadigt tag om pennan och vevade mycket bestämt några snabba varv, så att hela pennan liksom sögs in i den grå burken. Så ryckte hon ut den lilla stumpen och gav den till Tommy som blev varm i ansiktet. Han tittade ner i golvet när han smög tillbaka till sin bänk. Innan fröken satte sej igen tittade hon ut över klassrummet och då tittade vi ner i våra böcker igen. Även vi fick varma kinder. Alla visste hur det kändes.

Skuldfällan

Vi hade lärt oss att förlåtelsen bara gick att få om vi skämdes tillräckligt mycket. Och den som inte blev förlåten fick stå där med skammen i kroppen. Med tiden blev skammen till skuld som var tung att bära på. Förlåtelsen var en befrielse, som att låsa upp en lucka med en gyllene nyckel och tömma ut de tunga stenarna. En förlåten människa kan gå med lätta steg genom livet vart hon än går.

Men det var något med den där förlåtelsen som vi inte förstod oss på. Varför var den så svår att ge? Och varför var den så svår att ta emot? Det fanns något slags hinder; någonting stod i vägen och ingen verkade riktigt veta vad det var. Antingen var det något med den där nyckeln, att den inte passar till alla lås. Eller så var det något med själva låset. Det var svårt att veta, förlåtelsen var liksom osynlig.

I kyrkan delades syndernas förlåtelse ut på söndagarna. Det var Otto som gjorde det. Han var utbildad till präst och proffs på att förlåta. Han lyfte bara handflatan och förlät hela församlingen. Men ändå kom hela församlingen tillbaka nästa söndag.

Och alla som inte var där, hur skulle det gå för dem? Det var märkligt på nåt vis, alla ville ha den där förlåtelsen men det verkade som ingen riktigt kunde ta emot den. Synden däremot och skulden och skammen tog alla emot fast ingen egentligen ville ha den.

Synden går liksom i arv från en generation till nästa. Det är svårt att tacka nej till arvegods. Det kan kännas lite otacksamt att tacka nej till något som en äldre släkting

gärna vill ge bort. Så arvtagaren håller oftast god min och tar emot. Det är ju synd att slänga gammelfarfars gamla moraklocka, även om den var trasig i redan på hans tid. Och mormors slitna soffa kånkas ner i källaren, för på vinden är det redan fullt. Snart finns det ingen plats i boningen; överallt står det gammal bråte som ingen egentligen vill ha. Åren går och fukten tränger allt djupare in i stoppningen. I varje hörn står hurtsar och skänkar av alla slag. Till slut är det så fullt i alla skrymslen och vrår att det knappt går att röra sej i boningen. Ryggen blir sned och höfterna stela. Det blir svårt att röra sej på ett naturligt och avslappnat sätt. Var detta tacken för att man var snäll och tog emot?

Rädd för kärlek

Hon hade mörka ögon som tittade stort och nyfiket på världen. Men samtidigt lite misstänksamt. Hon hette Jeanette och hon började i vår klass i trean. Jeanette hade med sej en stickad liten tygdocka som var stoppad med bomull. Den bar hon jämt med sej. När hon höll den i handen stack bara den röda toppluvan upp. Ibland tittade den fram i hennes ficka. Hon kallade den för sin maskot. Jag vet inte om den hade ett namn. De var bästa vänner, maskoten och Jeanette.

Jeanette svalde inte allt som de vuxna sa. Hon spottade ut det hon inte ville ha i sej, men hon gjorde det aldrig mitt framför ögonen på Margot eller någon annan vuxen. Hon var tyst och låtsades bara svälja. Sedan

spottade hon ut allt när ingen såg. Den enda hon litade på var maskoten. De höll ihop, i vått och torrt.

På vintern hade Jeanette på sej en stor och tjock mössa som var mörkgrön med gula ränder. Den drog hon ner långt över öronen. Det allra vackraste med Jeanette var att ena ögat liksom pekade lite inåt. Och trots att hon blev retad verkade hon inte skämmas för den hon var. Hon var förlåten. Kanske var det därför jag tyckte så mycket om henne. Jag längtade också efter att bli förlåten. Om det fanns någon som kunde befria mig så var det Jeanette. En gång, på rasten, ryckte jag av hennes mössa och sprang i väg. Då jagade hon mej länge. Men jag var snabbare så hon kom aldrig ikapp. Till slut slängde jag tillbaka mössan till henne. Hon fångade den i luften.

Men i min fantasi lät jag henne komma ikapp mig. Jag stannade och sträckte mössan högt upp i luften och hon hoppade efter mössan. Vi kom nära varandra. Till slut gav hon upp och log mot mej och sa ”snälla, kan jag inte få min mössa nu”. Jag såg in i hennes vackra ögon och sträckte fram mössan och sa ”ja, bara för att du är så söt”. Hon såg på mej i flera sekunder innan hon tog på sej mössan igen. Och trots att hon hade fått tillbaka mössan stod hon kvar. Vi hörde ihop. Vi kramades. Länge. Våra jackor var tjocka, men ändå kunde jag känna värmen av hennes kropp.

Men jag vågade förstås inte komma så nära. Om hon någon gång tittade på mej, så tittade jag bort för att inte skämmas. Jag ville inte ta risken att bli älskad. Jag var ju inte förlåten och hur skulle jag kunna bli älskad då? Kanske fanns det någon som förtjänade att bli älskad av

Jeanette, men det var inte jag. Det visste jag och det visste säkert Jeanette också.

En gång, när jag gungade, satte hon sej i gungan bredvid. Jag kände att hon tittade på mej. Hon sa ingenting. Det pirrade i magen. Vi satt bredvid varandra ända tills fröken ringde i klockan. Det var jag som hoppade ner först och sprang in. Jag försökte att springa ifrån pirret, men det följde med hela vägen in i klassrummet. Jag satt redan vid min bänk när Jeanette kom in. Utan att se mot mej gick hon fram till sin bänk, drog ut stolen och satte sej. Hon tog upp sin läsebok och började läsa.

Väntrum

Syster Barbro hade sin mottagning i en annan byggnad. I Syster Barbros väntrum luktade det Desivon och golvet var kallt. Alla pojkar i klassen satt och väntade med bar överkropp, även Tomas Öberg som skulle in sist. I väntrummet fanns det ingen återvändo. Det gick inte att fly och det visste vi. Så här är livet. Vissa saker kommer man inte förbi. Då måste man bita ihop och gå rakt igenom. När vi blivit vuxna skulle doften av Desivon väcka samma känslor till liv igen och vi skulle minnas att vi en gång varit små.

Här satt vi på en träbänk och väntade på att bli vaccinerade. Känslorna rörde sej i våra små kroppar och försökte väl att hitta en väg ut. Men inga känslor fick släppas ut. I väntrummet skulle alla sitta stilla.

Till slut öppnades dörren in till sprutrummet och syster Barbro sa ”Klas”. Klas tittade inte på någon när han gick in, inte ens på syster Barbro. När han kom ut igen såg alla att Klas hade gråtit, för han var röd i ögonen. Det var Lars som frågade, ”Gjorde det ont?”. ”Ganska”, sa Klas och tog på sej kläderna och gick ut. Syster Barbro arbetade snabbt och snart var det Lars tur. ”Jag tyckte att det gjorde väldigt ont”, sa Lars med gråt i rösten när han kom ut igen. En tår fick rinna ner på kinden utan att han torkade bort den. Ingen av oss andra sa någonting, fast alla visste att Lars hade rätt, som vanligt. En efter en kom vi ut ur dörren och torkade bort våra tårar med hela armen innan vi gick tillbaka till klassrummet, där flickorna satt i tystnaden och räknade matematik. Alla tittade upp varje gång klassrumsdörren öppnades, trots att den öppnades försiktigt. Den vaccinerade pojken satte sej på sin plats, öppnade bänkklocket, tog fram matematikboken och fortsatte räkna där han hade slutat.

Barnsligt enkelt och barnsligt svårt

Den förlorade sonen var full av skuld och skam när han återvände hem. Ryggen var böjd och blicken stirrade ner i marken. Pappan såg på långt håll vem det var som kom. Det var hans son! Äntligen var han tillbaka! Innan sonen hade kommit fram till huset öppnade pappan dörren och gick sin son till mötes. Han sträckte ut armarna och välkomnade honom med en stor kram. Sonen var inte

längre förlorad. Han var förlåten. Pappa lagade en riktig festmåltid för att fira att sonen äntligen var tillbaka.

Den skötsamme brodern, som hela tiden stannat hemma och hjälpt pappa med arbetet på gården, satt vid matbordet och tittade med mörk blick på sin broder, som njöt av den saftiga gödkalven. Visst hade han ångrat sej, men så lätt ska han väl ändå inte få komma undan. Så enkelt kan det väl inte vara att bli förlåten. I samma stund som han tänkte dessa tankar var han själv den förlorade sonen.

Äktenskapsförbryterskan, hur gick det för henne? Och hur gick det för de laglydiga herrarna med stenarna i händerna? En yngre man hade slagit sig ned på marken strax intill. Herrarna kände genast igen honom där han satt i sina slitna sandaler. Han var ett riktigt original som brukade ströva omkring i trakten. En av herrarna frågade vad han tyckte, skulle de följda lagen och kasta sina stenar mot flickan, eller skulle de bryta mot den heliga lagen och låta bli. Originalet tittade upp och såg på dem, en i taget. Hans ögon var snälla, inte stränga alls. Jag tycker att den av er som är utan skuld ska kasta den första stenen, svarade han.

En efter en släppte de sina stenar och traskade därifrån. Den av herrarna som stod sist kvar bar på ett rejält lass med stenar som han samlat på sej. Han var nu bra sugen på att få slunga iväg dem mot synderskan. Han tittade mot Sandalmannen, och liksom mötte sej själv. Utan att ens tänka på det log han tillbaka. Inte skammens leende utan frihetens, fyllt av glädje och lättnad. Han släppte sina stenar och gick med lätta steg

därifrån. Han var glad för flickans skull; nu visste han hur det kändes att vara förlåten.

6. Drama

Upp i luften svävade färgglada såpbubblor. Vi sprang efter för att fånga dem när de dansade bort i vinden. I varsin gunga sparkade vi av oss skorna och sträckte benen ända upp i himmelen och fötterna kom nära solen. Hela livet kom nära. Och vi sjöng när vi cyklade fram på vårens första asfalt och fick vind i håret.

Sången var nära, för sången hade inga noter. Det var lätt att sjunga ut. Och det var lätt att dansa. Dansen som inte har färdiga steg och blir bara rätt hela tiden, hur man än gör. Skrattet var nära och rädslan, och allt kunde grätas ut. Även när det var ett olämpligt tillfälle.

Fröken ringde i den stora klockan och rasten var slut. På katedern satt en grå pennvässare som malde sönder tystnad och blyertspennor. Fröken klustrade guldstjärnor i våra skrivhäften, där bokstäver balanserade på blåa sträck och Jeanette fick två stjärnor i kanten. Tommy fick ingen för han hade myror i sina byxor och kunde inte sitta still. Till slut sprang han hem i bara strumporna för nu var det på allvar. Och såpbubblor spricker när de landar.

Vi lärde oss att bita ihop, och man får svälja många gånger innan gråten har förstått, att den inte är välkommen ut. I alla fall inte här. Du får vänta tills du är ensam, du är ju stor nu. Men Tommy kunde inte svälja flera gånger.

Vi hade gymnastik och stod på led i sockiplast framför tunga mattor som var gråa och luktade 40-tal och flickorna hade gymnastikdräkt och frös. Vi slog kullerbyttor men Kristna var tjock och välte efter halva. Vi hoppade bock och sen spelade vi gränsbrännboll. Tomas och Joakim fick välja lag och Joakim blev vald först, för Danne Borg var sjuk. Kristina blev vald sist och brändes först och skämdes.

Vi hade musik och spelade Spanien efter noter och pojkarna blåste för hårt i sina blockflöjtar så det tjöt, fast inte Lars, för han var kammad och hade stickad väst. Men alla flickorna blåste försiktigt. Och flickor ritar blommor med flickfärger. Och pojkar ritar bilar.

Vi lärde oss att sjunga rätt. Men ingen ville längre sjunga ut. Och Magnus Bäckman sa att det var barnsligt att gunga och att blåsa såpbubblor och alla höll med Magnus Bäckman för han gick i sexan och hade jeansjacka och vita träskor. Och ingen ville få Magnus Bäckman emot sej, eller fröken. För ingen vill stå alldeles ensam.

Vi lärde oss att ljuga och snart trodde vi på lögnen och det blev sant. Att det var farligt att komma för nära. Det kunde bli fel och då fick man stå där, alldeles ensam. Och Magnus Bäckman kunde säga dra åt helvete din jävel och vi lärde oss att ingen hjälte ser in i ögonen och säger "jag tycker om dej" och kramas länge och hårt för hjältar är starka och James Bond kramar bara flickor i sängen, när dom är nakna. Och pojkar och flickor blev rädda för varandra och titta bort. Och när det blev dags att mötas drack vi droger och träffades på helgen och kände oss starka som hjältar.

Vi hade lärt oss att livet är farligt om det kommer för nära, vi lärde oss att hålla livet på betryggande avstånd. Vi lärde oss att bli som folk. Alla är vi barn i början. Men varför bara i början?

Pojkstreck och flickstreck

Hela skolgården var täckt av kramsnö. Magnus Bäckman kastade stenhårda snöbollar och siktade mot ansiktet. Snöbollskrig var inte längre en lek. Nu var skratten av ett annat slag. Lärarna satt på lärarrummet och drack kaffe och läste nyheter. På insidan av lärarrumsdörren satt ett schema som visade vem som var rastvakt. Ingen gick frivilligt ut ur detta skyddsrum.

Regler är till för att följas, men också för att brytas. Den som bryter mot reglerna får blickarna på sej och blir sedd. Ja, själva reglerna blir sedda först när de bryts. Om ingen tar sitt ansvar och bryter mot reglerna så behövs det till slut inga regler alls. Då kan krigen ta slut. Hela system kan då rasa samman och yrkesgrupper slås ut, kravallpoliser, dörrvakter och rastvakter. Ja, fredsaktivister och krigsaktivister av alla slag skulle stå sysslolösa om krigen tog slut.

Pojkarna tog störst ansvar för kriget. Pojkarna gick över gränser och bröt mot reglerna. Därför kallades regelbrotten för pojkstreck. Det var svårt för flickor att göra pojkstreck. Flickstreck visste vi inte ens vad det var. Flickor var inte lika bra på att få uppmärksamhet. De kunde inte ens kasta hårda snöbollar. Flickor fick lära sej att vara elaka mot sej själva istället, när ingen såg på. Flickorna fick inte gå till rektorn, de fick gå till syster Barbro, där det doftade Desivon redan i väntrummet.

Pojkarna tog för sej. Pojkarna pratade mer, och med starkare röst. De tog ljudutrymmet, nästan inget blev över. Flickorna fick nöja sig med lyssningsutrymmet.

De tuffa killarna

Det var de tuffa killarna som vågade bryta mot reglerna. De tuffa killarna bar jeansjacka och satt längst bak i biosalongen, i bussen, i aulan, ja överallt satt de längst bak. Där hade de ryggen fri. Tuffa killar var domarna i kriget.

En gång sulade Magnus Bäckman en snöboll mot Johan Hagsäter, men Johan duckade och bollen flög in genom skoldörren och Magnus fick komma upp och prata med rektorn. Bara den som brutit mot reglerna fick prata med rektorn. Därför pratade rektorn nästan bara med de tuffa killarna. Rektorn tittade på Magnus och Magnus sa att det var Johan som duckade, annars hade snöbollen träffat i skallen och inte flugit in i skolbyggnaden. Då log rektorn och tänkte att Magnus hade vinnarskalle. En gång i tiden hade ju även rektorn varit en liten pojke.

Magnus Bäckman fick en prick. Den som fick tre prickar fick kvarsittning, eller ”hattrick”, som Magnus kallade det. Prickarna var tänkta som en bestraffning. Men för de tuffa killarna var de snarare en belöning. Pricken blev ett kvitto på att de vågat gå över gränsen, att de vågat bryta mot någon regel. Prickarna gjorde lagbrytaren sedd, lite som tapperhetsmedaljer.

Paolo Roberto fick huvudrollen

Vi såg på antivåldsfilm. Vi såg ”Stockholmsnatt”. Filmen handlade om tuffa killar som sparkade ner andra människor i slowmotion med snygga karatesparkar. Killarna

bröt mot reglerna och blev sedda av både lärare och elever. Och av tjejer. Resten, alla som inte var tuffa killar, var statister som inte blev sedda. Vi förstod budskapet. Vi lärde oss vad som krävdes för att få en huvudroll, eller för att åtminstone bli sedd.

Petter Kvassman struntade i alla vuxna. Han struntade i skolan, struntade i allt. Han kunde lika gärna skolka, men han struntade i det också. Petter Kvassman hade jeansjacka med Iron Maiden på ryggen. Jackan var sliten redan när han började i sexan och den luktade gammal cigarettrök. Det kändes som han hade brunnit när han gick förbi. Alla förstod att han hade varit med om en hel del.

I matsalen var platserna bestämda och alla lärde sej sin plats. Petter Kvassman fick sitta vid Magnus Bäckmans bord. De spelade i högsta ligan. Ytterst få kvalade in i denna liga och fick en ordinarie plats vid detta bord. Här rådde en slags krigsgemenskap, en gemenskap som kräver att det finns motståndare. Med jämna mellanrum struntade de i någon regel, för att få sin prick så de kunde behålla sin position.

Eftersom krig var normaltillståndet tyckte ingen det var konstigt att Paolo Roberto fick huvudrollen i en antivåldsfilm. Och ingen tyckte heller det var konstigt att en antivåldsfilm handlade om våld. Vad skulle den annars handla om? Fred går ju inte att dramatisera. Det blir liksom ingen action.

Budskapet i "Stockholmsnatt" gick inte att missa; killar som vill bli hjältar måste bryta mot reglerna. Bara den som först har varit stygg kan bli snäll med hedern i

behåll. Ingen blir en riktig fredshjälte om man inte först har varit en riktig krigshjälte. Och tjejer älskar riktiga hjältar. Vi såg ju med egna ögon vilka killar som fick tjejer. Men vad tjejer ska göra för att bli hjältar visste nog ingen, inte ens Syster Barbro.

Jon fick ingen roll alls

Alla sögs vi in i kriget på ett eller annat sätt, alla utom Jon. Det är en gåta hur detta hade gått till. Jon var onormalt hjärtlig och hade nära till både skratt och gråt. Han trodde gott om människor utan anledning. Det var lätt att lura Jon. Han var godtrogen och gick på vad som helst. När det till slut gick upp för honom att han blivit lurad så var det Jon som skrattade mest av alla. Han skrattade som ett litet barn, och han fortsatte att skratta även när alla andra hade slutat.

Jon hade aldrig behövt ljuga. Han bar inte runt på någon skuld. Han visste på något underligt vis att han innerst inne var förlåten. Han höll sej till sanningen och sanningen höll sej till honom.

Jon var lyckligt ovetande om en hel del. Vi andra, som blivit olyckligt vetande om alla gränser och regler här i världen förundrades över Jons okunskap. Jon hade missat hela upprustningen och mötte livet utan försvar. Han gick vapenlös fram i livet som om allt var i sin ordning. Jon var lyckligt ovetande om hur skönt ett äkta hånskratt kunde kännas.

Varför skola människor skolas?

Jon ritade inte bara bilar och roliga gubbar som vi andra. Han kunde rita djur och blommor. Hans teckningar var inte platta. Det gick liksom att se in i dem. Jon tyckte om själva skapandet, och extra mycket älskade han att skapa musik. Jon spelade både sopransaxofon och piano i den kommunala musikskolan. Det svängde när han spelade. Detta var ovanligt för en kommunal musikskoleelev. I musikskolan blev eleverna skolade; de lärde sig att spela rätt, men med tiden blev det allt svårare att spela ut.

Jons pianofröken hette Karin Olsson. Hon blev ofta besviken på Jon. Han var alldeles för gränslös i sitt spelande. Han improviserade; tonerna kom i stunden, bortom noterna på pappret. Karin Olsson pekade på notpappret och försökte förklara för Jon att han spelade fel. Men Jon var hopplös. Musiken var ny varje gång, varje ton flödade genom Jon, så som livet flödar genom den som inget har att bevisa.

Pojkarna med jeansjackor och starka röster hade mycket att leva upp till, mycket att bevisa. Till exempel att de fanns. Några drömde om att spela elgitarr eller trummor i en hårdrocksgrupp. Och några hade försökt lära sig, men drömmen hade krossats efter en halv termin i den kommunala musikskolan. De gav sig nu på Jon. Att spela folkmusik och jazz på en sopransaxofon gav inga pluspoäng. De blåste upp sina kinder och härmade hur Jon såg ut när han spelade saxofon. De blundade och såg allvarliga ut och sen skrattade de hånfullt. Men Jon skrattade bara av glädje. Han kunde ju inget annat. Tänk att han såg ut så där när han spelade! Det måste se roligt ut!

Detta var en oväntad reaktion. Var det kanske ett avancerat sätt att försvara sej, eller kanske till och med ett sätt att slå tillbaka? De anföll igen, med ännu större tydlighet och då skrattade Jon så mycket att han fick torka bort tårar. Då gick de tuffa killarna därifrån och Jon fick vara i fred. Fast han förstod inte varför de slutade att skoja, var det inte roligt längre?

När skulle Jon få smällen så att han vaknade upp? Eller rättare sagt, när skulle han få smällen så att han slumrade till och blev som folk.

Arbetsmarknaden

Efter de tre stadierna, låg-, mellan- och högstadiet, var det dags att bestämma sej för vad man skulle bli. De som tog störst ansvar för sina föräldrar och för samhällsutvecklingen valde fyraårig teknisk linje. Ingenjörer är vad samhället behöver. Ingenjörer kan böja tyska verb och räkna ut hur många Newton dragkroken håller för.

Den som inte ville böja tyska verb och rita krokar valde samhällsvetenskaplig linje. Då kunde man få jobb i kommunen. Några få valde musikgymnasium. Här hamnade de elever som hade haft "fritt val" på schemat. Fritt val var egentligen håltimme med handledning, det hade vi genomskådat för länge sen. Fritt val var en flyktväg för elever med särskilda behov. Vem skulle våga anställa någon som vant sej vid fria val? Kanske skulle de splittra arbetslaget, skapa kaos och allmän förvirring. Kanske skulle det till slut bara finnas håltimmar kvar.

Musikgymnasiet var bara ett sätt att skjuta upp problemerna. Chansen att slå sig in på arbetsmarknaden med en musikexamen i bagaget är mycket liten. En klarinettist är inte precis vad samhället behöver. Musik, teater, slöjd och sånt var till för de skoltrötta, de med särskilda behov; de som inte kunde anpassa sej till de mera allmänna behoven. Man måste tänka på samhällsnyttan. Att välja saker som är roliga, får man vänta med tills man blivit pensionär, då kan man unna sej att ha kul.

Det är svårt att slå in på arbetsmarknaden utan en anställning. En anställning är ett slags skriftligt tillstånd att få arbeta. Utan anställning skulle vem som helst bara kunna fixa ett arbete och börja arbeta, till exempel skotta uppfarter, passa barn, lappa byxor, måla hus, lära ut saker, trösta människor eller underhålla folk i största allmänhet. Men det skulle inte fungera om arbetsmarknaden blev så fri. Då skulle såklart alla välja fritt val och ingen skulle lära sej att böja tyska verb.

Plikten framför allt

Det stod ristat i varenda krona. Det var självaste kungen som hade kommit på det. Kungen stod förvisso utanför arbetsmarknaden men han gjorde ändå sin plikt.

Ja, det är svårt att göra sin plikt innan man har fått ett hederligt arbete. En arbetslös får helt enkelt vänta tills något arbete blir ledigt. Rätt som det är kan det dyka upp ett jobb på marknaden och då gäller det att vara på hugget, så att ingen hinner före och tar jobbet framför näsan.

De flesta människor är arbetstagare. Men det måste såklart också finnas arbetsgivare som kan ge arbeten åt arbetstagarna. De som ger arbeten får inte bli fler än de som tar arbeten. Då skulle det bli överskott på arbeten. Det är ju inte bra om det finns en massa arbete som inte blir gjort. Ett lagom underskott är inte dumt; då skapas det ett sug efter jobb som gör det attraktivt att jobba. Själva suget är nödvändigt eftersom de flesta jobb är rätt trista. Ytterst sällan dyker det upp ett drömjobb på marknaden.

Utanför rektorsexpeditionen hängde några jätte-stora oljemålade porträtt. De avbildade herrarna var gamla rektorer som blickade ned på eleverna. De såg ut som nyhetsuppläsarna Bengt Öste och Lars Orup i Rapport. Utan tvekan hade dessa herrar kommit långt här i livet, kanske rent av ända fram. Så här såg man alltså ut när man hade fått sitt drömjobb.

Jon är hopplös

Jon var bortom gränser och spelregler. Han märkte inte ens att det pågick ett krig. Han var tillfreds.

Här stod han nu i matsalen med sin matbricka och såg sej omkring. Han gick och satte sej vid samma bord som Magnus Bäckman och Petter Kvassman. Han gick rakt över en gräns, utan att ens veta om det. Dessa killar hade ryckt åt sej flest tygsvansar av alla på hela skolan. De gick i nian och var ett år äldre än Jon, vilket gjorde regelbrottet ännu värre.

Jon slog sej ner vid bordet och hälsade med sitt barnsligt glada leende. Magnus och Petter tittade på varandra och tuggade vidare under tystnad. Det fanns ingen svans att rycka från Jon, det visste de. Jon bredde sitt knäckebröd och tog en tugga samtidigt som han tittade med pigga ögon på pojkarna mitt emot, men de tittade inte tillbaka. Jon tänkte att de kanske var lite blyga. Han kunde ju inte se lögnen som de gömde sej bakom. Det är inte lätt för en krigare att se in i ögonen på någon som inte har något att dölja. Det är en otäck känsla att inte ha någon lögn att gömma sej bakom; krigaren känner inte igen sej. Vart ska man vända blicken då?

Vad gör man med en spelare som inte har lärt sig de mest grundläggande spelreglerna? Vad ska domaren göra med en fotbollsspelare som stoppar in bollen under tröjan och springer runt med den på magen, bara för att det är kul? Det ända rätta vore förstås att blåsa hårt i sin pipa och rycka upp sitt röda kort ur bröstfickan, men en förvåning kan ställa sej i vägen. Det känns för sent på något vis.

Hur var det möjligt att missa alla grundläggande spelregler efter åtta år i skolan? Hur fredsskadad kan man bli? Vad hade han egentligen lärt sej? Han var inte normal. Om han vore normal skulle det innebära att alla vi andra var onormala. Och då hade vi rustat oss helt i onödan. Nej, så kunde det inte vara. Det vore helt orimligt. Så många onormala människor kunde det väl ändå inte finnas.

Del 2

Nedrustningen

7. Jakten på det försvunna nuet

*Vi klättrar och vi klättrar i den hierarkiska kulturen
Vi leker Abraham är stamfar i makstrukturen
Vi leker följa John, vi leker äntra troner
Vi leker herren på täppan och följa traditioner*

*Vi skapar alla lekar i vår egen fantasi
Vi formar rollerna vi spelar, det finns mycket vi kan bli
Professor, pingstvän, intendent, överste och mulla
Eller kättare – om Påven utfärdar bulla*

*Heliga skrifter formar miljarder små barn
En liten grabb kan bli nåt stort när han är stora karln
En tjej får ingen Påveroll och blir knappast nån profet
Lekledarna tillåter helt enkelt inte det*

*Vi leker Romariket, leker Korståg, Kalifat,
Bränna häxor, stympa kön, vi leker klerk och potentat
Vi leker snälla fredssoldater i FN's krigsförband
Vi leker Sgt Pepper's lonely hearts club band*

*Vi leker helgon eller häxa, vi leker vem ska bli martyr
Vi leker vinna paradiset, leker vem har snygg frisyr
Vi leker syndernas förlåtelse där förlorarna som tävlar
Får brinna i ett helvete, ja stackars jävlar*

*Strukturer blir kulturer och kulturer blir revir
Vi blir vad vi leker – vi leker vad vi blir*

Fint väder

Klockan var 19.57 och över hela landet satt människor framför sina TV-apparater och tittade på vädret. Mörka moln på väderkartan skymde halva Sverige. Ja, lyckan kommer, lyckan går och nu hade den alltså gått. Besviknen reste sej Roger Hedman ur TV-fåtöljen och gick och hämtade någonting att äta, jordnötter eller vad som helst, något att tugga på, något att svälja ner, något att fylla det där förbannade hålet med, så att han kunde bli nöjd någon gång.

Roger kämpade för att fånga lyckan, men den var liksom aldrig närvarande, alltid lite före eller lite efter. Den fanns där han redan hade varit eller dit han skulle gå, men aldrig där han befann sej för tillfället. Mystiskt.

Meteorologerna hade sagt att det skulle bli fint väder i juli, men det blev det inte. Det regnade. Roger bytte kanal, svalde sina jordnötter och längtade till juni. 11 månader kvar, ett år går fort.

Roger ville få ett stadigt grepp om den där förbannade lyckan, hålla i den. Stoppa ner den i en glasburk och vrida på locket. Men istället hade han med åren fångat sej själv, utan att ens veta om det. I glasburken var det lagom varmt, 23 grader och vindstilla. Men här var det lätt att bli rastlös. Det var dags för en förändring. Något måste hända. Roger slängde i sig ännu en stor näve jordnötter och bytte kanal.

Livet är en upplevelse utöver det vanliga

Någon har sagt att vi ska leva som om var dag vore den sista. Kanske för att någon har tänkt sej att det roliga kommer sist. Efter regn kommer sol! Men efter sol kommer också regn, så varför inte leva som om var dag vore den första? Då är allting nytt och fräscht, och lätt att förundras över små runda daggdroppar eller formen av en snökristall. När vi lever vår sista dag finns en risk att vi redan sett det mesta här i världen eller rättare sagt, vi tror att vi sett det mesta eftersom vi lärt oss att sortera världen i färdiga små fack. Vi har lärt oss att dra en gräns mellan fint och fult och mellan bra och dåligt. Då har vi säkert lärt oss att snökristaller är opraktiska, för när det snöar måste vi skotta uppfarten och skrapa bilen.

Ja, bara den som lärt sig vad som är bra och vad som är dåligt kan spara det bästa till sist. En gudstjänst börjar inte med syndernas förlåtelse. Ingen syndaförlåtelse innan alla har mumlat sej igenom trosbekännelsen. Det bästa till sist! Annars kanske folk går hem glada och förlåtna redan innan predikan. Ett bra 50-års kalas avslutas sällan med en tipspromenad, den får man allt ta först.

Med tiden hade vi lärt oss att "Underbart är kort" och att "trist varar länge". Självaste Povel kan väl inte ha haft fel när han skrev sina tänkvärda visor. Alltså, det gäller att fånga det där underbara när det dyker upp, men fort innan det flyr bort, underbart är kort, alldeles för kort.

Men vad är det då som står i vägen för att vara i stunden, vara i själva upplevelsen? Varför måste man skynda sig innan det underbara flyr bort? Och vart flyr det där underbara egentligen?

Kanske är det våra förväntningar som är problemet. Förväntningar kan få oss att hamna i våra tankar istället för själva upplevelsen. Tankar har en ovana att värdera och jämföra upplevelser och att sortera dem i färdiga små fack. Innan vi lärt oss ordet "underbart", så är underbart varken kort eller långt. Våra upplevelser är då varken underbara eller trista, de är som den är. Själva stunden låter sej inte fångas, varken i tankar eller i ord. I samma ögonblick som vi försöker fånga en upplevelse genom att formulera den i ord försvinner den. För då är vi ju inte längre i stunden utan i tanken. En upplevelse kan bara avnjutas i stunden eftersom det är där den äger rum. Det enda som blir kvar, när vår tanke tar över, är tankens upplevelse av upplevelsen. Vår upplevelse blir då bara differensen mellan våra förväntningar och det vi faktiskt upplevde. Vi kan bli positivt eller negativt överraskade. Eller så blir den faktiska upplevelsen precis som vi förväntat oss, och då upplever vi just ingenting.

- Är det ett gott smultron?

- Jodå, det var väl inget fel på det. En aning övermoget kanske, annars smakade det precis som jag hade förväntat mej.

Eller:

- Vad tycker du om fyrverkeriet?

- Nja, det är ju inte lika bra som förra året, om det inte kommer en sjudundrande final förstås, då kan det komma upp i samma nivå.

Eller:

- Tror du på Gud?

- Ja, ända tills du frågade. Nu vet jag inte vad jag ska tro längre. Låt mej tänka efter.

Roger håller tal

Nästa lördag kommer nog lyckan. Då är det fest hos Thoréns. Kicki fyller 40. Bygdegården är bokad och det bjuds på vin till maten och cognac till kaffet. Då blir det party minsann! Börje och Ann-Kristin är också bjudna. De är trevliga.

Roger var barndomsvän med Kicki och nu satt han och slipade på ett tal som han skulle hålla på lördag. Roger var ingen improvisatör. Han kämpade för att bli mera spontan men var liksom spontant kontrollerad. Vid vissa festliga tillfällen, när han verkligen ansträngt sej hårt för att släppa loss, kunde han på sin höjd bli kontrollerat spontan, men oftast blev han bara kraftigt berusad. För tillfället gick han en teoretisk distanskurs i mindfulness, medveten närvaro. Men i vardagen praktiserade Roger mindlessness, omedveten frånvaro, fast det var han förstås inte medveten om.

Lördagen kom, festen kom, kaffet kom och stunden var inne att plinga i sitt glas. Tystnaden la sej i salen. Roger reste sej, drog fram sitt tal ur kavajfickan och började läsa: "Jag är väldigt glad att jag får vara här idag. Jag har skrivit ett litet tal. Talet kommer att avslutas med en

gemensam skål för vår jubilar. Och när skålen är avslutad förväntar jag mej en värmande applåd. Hela veckan har jag förberett mej för denna stund.

Mitt tal handlar om konsten att leva i nuet – Carpe diem! Hur fångar man egentligen nuet? Ja ni, för det första gäller det att planera så att nuet blir bra, så att det är värt att fånga över huvud taget. Inget får gå snett. Som ni förstår har jag läst igenom mitt tal många gånger, det ska mycket till för att denna stund inte ska bli lyckad. Som sagt, det är de bra nuna vi vill fånga, eller hur? En fredagskväll, ni vet när barnen har lagt sej och man får korka upp en flaska vin. Man sitter tillsammans med frugan i TV-soffan, tittar på Lasse Kronér och har hela helgen framför sej. I sitt fredagsrus kan man glömma arbetsveckan som gått och även arbetsveckan som stundar. Det är ett bra nu att vara i.

Tänk om vi kunde få sådana härliga nun lite oftare. Fast vi vet ju alla hur svårt det är att få till de där perfekta stunderna, det finns för lite tid, eller hur? Vi har så mycket annat att tänka på. Alltid är det något som måste göras för att få vardagspusslet att gå ihop. Tyvärr blir det ytterst lite tid över att gå omkring och leva i nuet. Nuet är en lyx som man inte hinner med att unna sej så ofta.

När jag var liten var det lättare att leva nu. Då var det nu hela tiden. Jag minns en gång när jag fick en festis, en sån där trekantig, ni vet. Jag klättrade upp i ett träd och satte mej på en gren. Där satt jag och drack ur sugröret och bara njöt. Det var lycka det! Ja, mer än så behövdes inte. Jag provade det igen, i somras, men det funkade inte alls. Festisen var pissljummen och grenen var

obekvämt att sitta på. Det är trist när livet inte blir som man har tänkt sej.

Ju äldre man blir desto svårare är det att fånga nuet. Man har liksom varit med om allt förut. Nuförtiden ska det mycket till innan man imponeras, eller hur? En fjärl till exempel, det är ju inget märkvärdigt längre, man har ju sett tusentals. Eller blåsippor, man vet ju redan hur de ser ut, de ploppar ju upp ur marken varenda vår. Jag har varit med om så mycket här i livet att det är svårt att hitta något att förundras över. Med så mycket livserfarenhet som jag har, är det en utmaning att hitta något som gör livet värt att leva.

Kära vänner, det är lördag och visst är det ett trevligt kalas. Och vi kan bara önska att det blir lika trevligt som Lasses 40-årskalas, i våras. Det kan man kalla kalas! Ja, det är ju många av er som är här nu, som också var med på festen hemma hos Lasse. Den festen glömmet man inte i första taget. Eller så är det precis vad man gör, he he.

Jag är optimist och jag tror på framtiden! Snart är du och jag pensionärer, Kicki. Då ska vi leva nu! Men nu är vi mitt i karriären, du och jag. Vi har viktigare saker att tänka på. Ja, redan i övermorgon är det vardag. Då drar det igång igen. På skrivbordet väntar travar med pappersarbete, eller hur Kicki?

På tal om jobb så måste jag få passa på att tacka er för denna fantastiska fest. Vilket jobb ni har lagt ner! Jättefin dukning och fint mottagande när vi kom hit. Jag förstår att ni är många som har jobbat hårt för att få det så här festligt. Jag förstår också att det väntar ett digert

städjobb i morgon. Då ska lokalen röjas, pappersdukarna ska slängas och hela golvet ska våttorkas. Det kommer inte att bli roligt att palla sej upp i morgon bitti. Jag föreslår att vi ger alla hjälpsamma människor en stor applåd redan nu. En stor applåd för dom!"

Gästerna applåderade kraftfullt. Några ställde sej upp och busvisslade. Roger fick tysta ner gästerna för att kunna fortsätta sitt tal. Det var inte mycket kvar, men det kändes viktigt att få säga det sista. Talet hade en slutkläm som han var väldigt nöjd med. Det skulle bli ett bra nu, ett nu att leva länge på: "Ja, ni gott folk! Nu är det bara slutklämmen kvar på mitt tal!"

Gästerna tystnade en efter en och satte sej igen.

Några meter ifrån Roger stod en barnvagn. I vagnen låg lilla Molly som just vaknat av den kraftfulla applåden. Hon hade ingen aning om att hon vaknat upp mitt i ett tal. Molly visste inte att Roger hade nått fram till nuet, som han hade sett fram emot hela veckan. Molly ville veta om mamma var där eller inte. Så hon fyllde sina lungor och skrek hänsynslöst för att få svar på frågan.

Men Mollys mamma var på toaletten. Hon hade hört Roger hålla tal förut, så hon hade smugit ut ur lokalen just som han plingat i sitt glas. Nu passade hon på att förbättra sin make-up inför den kommande dansen.

Inne i lokalen stod Roger med papperet i handen och såg sej frustrerat omkring. Han väntade på att någon skulle köra ut ungen. Roger samlade kraft för att behålla kontrollen. Men ungen skrek och Roger kände hur hela

hans tal nu var på väg att glida honom ur händerna. Detta fick bara inte hända. Vad skulle han göra? Han kände hur ilskan kom krypande. Det blev stelt i magen och ilskan spred sej upp i halsen. Roger kämpade för att behålla kontrollen. Pannan blev varm och blicken stirrig. Molly skrek så mycket hon orkade. Hon skrek för sitt liv. Utan en mamma skulle livet bli tufft. Här gällde det att göra sej hörd.

Mamma kom till slut ut från toaletten och hörde sin dotters skrik. Hon gick med snabba steg mot vagnen och tog upp sitt barn i famnen. Molly fick tillbaka hoppet och kände sej snart trygg igen. Världen kanske inte var så dum ändå. Men det tyckte Roger. Han var full av besvikelse och besvikelsen hade redan satt sej i kroppen och blivit till ilska. Hela nuet var förstört! Ungen hade sabbat alltihop. Roger stoppade ner slutklämman i kavajfickan och ringde efter en taxi.

Lyckan kommer, lyckan går

Men lyckan tittade allt in några gånger där i bygdegården. Då blev det roligt minsann. Som tillexempel strax innan Roger höll sitt tal. Det var Kickis svåger, Mats, som stod för underhållningen. Berusningsgraden stod på sin kulmen bland gästerna. Mats hade tagit med sitt allra bästa humör, precis som det stod i inbjudan. Sitt allra sämsta humör hade han stoppat ner i en säck. Där hade han även stoppat ner alla sina bekymmer, sådär som han lärt sej att man ska göra. Med åren hade säcken

blivit sprängfull av allehanda bekymmer och gammalt groll. Den gick nätt och jämt att knyta ihop.

Svågern hade skrivit en sång till jubilaren som han framförde till ett käckt ukulelekomp. Sången handlade om att efter 40 år man passé, då är det roliga är slut. Han bjöd verkligen på sej själv! Alla skrattade högt utom Kicki. Några herrar kom till och med fram efteråt och bekräftade honom en kort recension och en ryggdunk. Sen drack han whisky on the rocks och kom loss ordentligt, stärkt av sin framgång. Men sen var det någon som sa något som svågern inte ville höra. Då gick knuten på säcken upp och alla bekymmer läckte ut. Mats blev aggressiv. Det glada humöret var som bortblåst.

Ja, hur ska man knyta säcken så att den inte går upp och bekymren läcker ut? Finns det någon specialknut?

Livet är som en påse

Det skulle bli dåligt väder i augusti också, så Roger Hedman reste till Maldiverna, för nu var han nyskild. Men på Maldiverna var det svagt kaffe och dålig kvällsunderhållning, så Roger blev förbannad. Till råga på allt fick han sand i skorna och sand i sängen. Det var ta mej fan sand överallt! Inte ens på Maldiverna fanns lyckan. Var kunde den vara? I Sverige fanns den i alla fall inte. Här var det för kallt och för mörkt för att lyckan skulle trivas. Men vem vet, kanske nästa sommar, i juli. Om bara solen skiner, då kanske lyckan kommer hit.

Roger hade hört att ”livet är som en påse – tomt och innehållslöst, om man inte fyller det med något”. Det var självaste Tage Danielsson som hade sagt det, eller om det var Hasse Alfredsson. Hasse å Tage kan väl inte ha fel. Om man vill leva livet gäller det bara att se till att påsen är full, tänkte Roger. Om påsen blir tom så blir ju livet totalt innehållslöst. Ju mer man kan proppa ner i påsen desto bättre, då blir livet innehållsrikt!

Det kom en ny sommar och enligt prognosen skulle solen tajma in industrisemestern. Roger Hedman hade sålt sina aktier i precis rätt tid och tjänat massor med pengar. För pengarna hade han köpt nya aktier plus massor med grejer som kunde vara bra att ha, till exempel en större båt, en stadsjeep med breda däck och en yngre fru. Nu var livet inte så dumt! Påsen var så gott som full.

Det perfekta nuet

Rogers nya fru, Samantha, hade shoppat skor och solglasögon och lite annat smått och gott. De satt nu i sittbrunnen på varsin sida av mahognybordet i Rogers nya båt och drack grogg. De hade kastat ankar i en stilla vik i den svenska skärgården. Här satt de omgivna av den stillsamma sommarkvällen. Samantha plockade upp ett modemagasin och började bläddra lite förstrött.

Allt var perfekt. En stund som denna måste vara maxgränsen för vad livet har att erbjuda. Eller...? Gick det kanske att fylla påsen lite till? Roger hällde upp mera

jordnötter och tog sej en näve. Sen fyllde han upp sin grogg på nytt, gav Samantha en kort blick och sa: ”Skål då...”.

Roger lutade sej tillbaka och la händerna bakom nacken. Han blickade upp mot himmelen. Jodå, den var precis så blå som man kunde önska sej en sommardag. Det fanns bara några små stackmoln, men de höll sej på betryggande avstånd från solen. Roger tog ytterligare en näve jordnötter och svalde ner dem med en rejäl klunk av groggen.

- Ja du, kan det bli bättre än så här...?

- Nej... svarade Samantha försjunken i sitt modemagasin.

Det var just i denna stund som det dunkade till i skrovet. De tittade ner över relingen och mötte en blick. Det var Sandal mannen som satt där i en gammal skraltig kanadensare. Roger och hans nya fru tittade förvånat ner på mannen som höll i sej i en av fendrarna med ena handen. Vem var det? Och vad gjorde han här? Roger visste inte vad han skulle säga, men sa till slut:

- Hej... så du är ute och paddlar ensam du...?

Sandal mannen tittade upp och log.

- Nej då, det finns massor med människor på sjön. Och djur och natur förstås, det är gott sällskap det!

- Jaha du... Ja, här sitter vi och groggar och har det bra. Och fint väder har vi också! Vad mera kan man önska?

- Ja, det kan man fråga sej... eller frågade du mej...?

- Ja, vem skulle jag annars ha frågat?

Man kan nog säga att Sandal mannen var en levnadskonstnär. Hade han inte varit det så hade han för länge

sen känt att han var hungrig. Men eftersom han inte hade något att äta så hade han inte känt efter. En levnadskonstnär tänker inte i onödan.

Sandalmannen var en ärlig man, både mot sej själv och mot andra. Så när han nu fick frågan så kände han efter och svarade:

-Just nu önskar jag mej något att äta. En matbit skulle smaka smaskens!

Roger och Samantha blev överrumplade. De tittade på varandra. Fy vad fräckt! Glida upp så där och tugga mat. Såg han inte att de var på tu man hand!? Denna stund var ju deras! Ingen skulle få komma här och förstöra deras perfekta stund. De vände åter sina blickar mot mannen, för att be honom att lämna dem i fred, men han hade redan släppt fendern och paddlade nu vidare. Långsamt och fridfullt vinglade kanadensaren på den spegelblanka ytan och lämnade bara små dyningar efter sej. Han paddlade två tag på den ena sidan innan han bytte till den andra. Varje gång han bytte sida droppade det från paddeln och han blev allt blötare om sina byxor.

Samantha gick under däck och tog upp ett nytt modemagasin för kvinnor mellan 30 och 35. Hon hade fyllt 38, men hon ville hänga med. Hon låg liksom i suget, tätt bakom den unga tätklungan; bilderna i modemagasinet kunde bekräfta att solglasögonen hon just shoppat var inne just nu! Det fanns kändisar i magasinet som hade liknande modell, lite retro sådär. Hon hängde med i svängarna! Hon kände sej nöjd och bläddrade vidare.

Ja, sannerligen, som en påse

Roger själv stod på teakdäcket. Här stod han i tystnaden och såg på människan som paddlade sej bort mot horisonten i den stilla sommarkvällen. Roger andades ut. En frid sänkte sej över honom. Han släppte liksom taget om sina tankar och blev närvarande. Han hade hamnat i nuet. Groggen gled ur hans hand och landade i den lilla uppblåsbara jollen som låg i vattnet strax nedanför. Var detta ett tecken? Ja! Han gick ner under däck och meddelade Samantha att han nu skulle ta sej en sväng på det öppna havet. Hon hummade till svar och fortsatte att bläddra i sitt magasin. Sedan lindade Roger in oxfilén och de grillade rotfrukterna, som blivit över efter deras middag, i ett stycke aluminiumfolie. Så hoppade han ner i den uppblåsbara jollen, startade aktersnurrar och åkte efter mannen i kanadensaren.

En stund senare satt Roger och Sandal mannen på en liten ö i den svenska skärgården och blickade ut över havet. Glöden var ännu varm där Roger hade värmt oxfilén. Sandal mannen hade ätit med god aptit och med gott samvete. Han hade ingenting att ge tillbaka till Roger. Och detta var precis vad Roger behövde, ingenting. För ingenting kan vara bra att ha för den som redan har för mycket. Ingenting ger oss någonting att vara i. Vad vore jordklotet utan rymden? Och nu steg solen upp över horisonten likt en stor apelsin och spred sitt ljus över den stilla havsytan. De såg ut över havet. Roger satt och tänkte ut något bra att säga. Till slut sa han:

– Kan det bli bättre?

Det var tyst en lång stund innan Sandal mannen svarade:

– Det blir aldrig bättre än det är. Hur skulle det gå till? Om det blir bättre så är det ändå som det är, eller hur?

Dagen grydde och Sandal mannen tackade för maten och paddlade vidare. Han paddlade långsamt. Ljudlöst gled kadensaren fram på den blanka ytan. Det var så tyst att Roger kunde höra paddeltagen som skar genom vattenytan. Här satt han och såg Sandal mannens stilla färd. Men Roger hade en fråga kvar. Han ställde sej upp, formade händerna till en liten megafon och ropade ut sin fråga. Stillheten krossades. Två änder blev skräckslagna och överlevnadsinstinkten tog över. De flaxade så fort de kunde med vingarna och sprang i panik med sina stora fötter så det smattrade mot den blanka ytan. Till slut lättade de och flydde upp mot skyn. Frågan som ekade ut över havet var:

– Hörru! Tycker du att livet är som en påse?

Frågan kom lite överraskande. Sandal mannen slutade att paddla för en stund och funderade. Så vände han sej mot Roger och svarade:

– Ja, kanske det, om man klipper av botten på påsen så att livet kan flöda igenom. Fast, det är klart, vad ska man då med påsen till?

8. Frestelser

Descartes var en stor tänkare. Han tänkte hela tiden. Han tänkte ut det yttersta beviset till sin existens: "Jag tänker, alltså finns jag."

Fast om detta är sant så kan man fråga sej om en blåsippa verkligen finns, om den inte står och tänker.

Det hade nog varit mera sant om Descartes hade sagt: "jag tänker, alltså finns tiden, för om inte tiden fanns så skulle jag inte kunna veta att jag tänker".

Han skulle ju också kunna säga: "jag tänker, alltså finns jag inte, i alla fall inte nu, för nu tänker jag".

Eller: "jag tänker inte, alltså har jag frusit ihjäl".

Sandalmannen besöker en gudstjänst

Det var med blandade känslor som Otto äntrade predikstolen. Det kändes lite gammalmodigt på något vis att stå här uppe och högtidligt predika för folket där nere i bänkraderna. Många gånger hade han tänkt tanken att hålla sin predikan nere på golvet, för att komma lite närmare människorna. Men Otto var inte så säker på att detta skulle uppskattas av församlingen.

Ett par gånger hade han dock försökt att vara lite nyskapande och provat något nytt grepp. Till exempel när han på temat "jämlighet" hade predikat i civila kläder, men då hade entusiasmen i kyrkbänkarna lyst med sin frånvaro. Otto tolkade responsen, eller rättare sagt den uteblivna responsen, som att församlingen inte kom till kyrkan för att överraskas av nya fräscha grepp. Snarare tvärtom. Otto hade både förståelse och respekt för detta. Det fanns ju så mycket annat som förändrades här i världen så varför inte låta kyrkan få vara ett rum där traditioner och konventioner får vara i fred. När förändringens vindar viner runt öronen behöver människor något stadigt och bestående att hålla sej i. Och i ärlighetens namn hade han själv inte känt sej helt bekväm med att stå där nere på golvet och predika i T-shirt och jeans. Det måste finnas en balans mellan tradition och förnyelse.

Predikan började just ta skruv när dörren längst bak i kyrkan öppnades. Otto stannade mitt i en mening och stirrade på mannen som klev in. En stor tystnad sänkte sej över kyrkorummet, hela församlingen vände sej om, så att det knakade i bänkarna. Sandal mannen klev in och stängde dörren bakom sej.

Evert var en av alla gudstjänstbesökare som bevittnade Sandalmannens entré. Evert var en mycket allvarlig man som såg allvarligt på det mesta här i världen. Han såg allvarligt på kortspel och dans. Han såg allvarligt på folk som försökte skämta; folk med humor hade han svårt att ta på allvar. Och såklart såg han allvarligt på folk som kom för sent. Därför var det fullt förståeligt att han

nu såg allvarligt på mannen som stövlade in i kyrkan mitt i predikan. Och vad hade han på sig!? Slitna vardagsplagg och sandaler!

Sandalmannen såg en ledig plats långt fram i kyrkan och vandrade glad och förväntansfull genom kyrkogången och slog sej ned på bänken. Evert kunde skönja ett leende på mannens läppar och han tolkade det som ett hånflin. Evert såg ofta folk med hånfulla flin.

Inte bara Evert, utan många andra, både damer och herrar tyckte att det var på sin plats att visa lite skam. Han kunde väl åtminstone kröka lite på nacken och sänka blicken. Det var det minsta man kunde begära av någon som var så sen, men de såg inte skymten av någon ursäktande gest. I stället möttes de av ett glatt leende och en käck liten nick, när mannen satt sej ned i kyrkbänken. Han verkade inte ha någon skam i kroppen!

Kyrkobesökarna såg på varandra, för att bekräfta mannens olämpliga agerande. De fick en bekräftande blick tillbaka och kände samhörighet. Sedan vände sej alla åter mot prästen. Men det kom inga ord ur prästens mun. Otto stod i stillhet i sin balkong och såg ned mot Sandalmannen. Prästen slogs av hans glada och nyfikna uppsyn och log spontant tillbaka, ett leende av ren glädje. Sandalmannens närvaro hade smittat av sej. Otto hamnade i nuet. Utan att ens notera det var han befriad från tankar. Han var fri i flera sekunder. Mitt i detta leende harklade sej Evert. Otto kom genast på sej själv, han greppade åter talarstolens handtag, tackade Evert med en bekräftande nick, och fortsatte sin predikan.

Orden fyllde åter kyrkorummet och alla som tagit ansvar för denna obehagliga tystnad kunde andas ut igen. Men människorna i församlingen hade förlorat sitt fokus. Här satt en man, mitt ibland dem, med trasiga kläder och såg oförskämt nöjd ut. Tänk att de skulle behöva skämmas över honom, bara för att han inte hade vett att skämmas på egen hand. Hade han inget vanligt folkvett i kroppen?!

Att inte vara närvarande på sitt eget bröllop

Sandalmannen hade satt sej i bänken, mellan Birgit Fransén och hennes äkta man, Bo-Göran Fransén. Det var svårt att se att de var ett äkta par, de satt nämligen i varsin ända av kyrkbänken och såg inte alls kära ut. De såg inte ens sams ut. Orsaken var att Birgit var besviken på sin man eftersom han hade missat deras 42 åriga bröllopsdag. Detta misstag hade i sin tur triggat igång ett annat minne av ett ännu större misstag som han hade gjort för exakt 42 år sedan.

Hur långsint kan man bli? Jo, som Birgit Fransén, hon hade världsrekordet. Hon var extremt uthållig när det handlade om att hålla gamla smärtsamma minnen vid liv. Ännu kunde hon framkalla den där känslan hon fick när Bo-Göran klantat sej. Det var förfärligt! Blotta tanken var upprörande. Självaste bröllopsdagen! Hon satt nu och mindes denna stund, precis innan de gick in i kyrkan där släkt och vänner satt bänkade. Stunden då ingenting fick gå snett. Birgit hade synat Bo-Göran en sista gång för att se att allt satt på rätt plats. Låg kragen

bra? Satt flugan rakt? Hade han knutit skosnörena? Jodå, det hade han. Men det var nu hon upptäckte den stora röda prislappen som stack upp över klacken. Extraprislappen satt kvar under skon! Just då började kantorn spela bröllopsmarschen. Dörrarna öppnades, folket reste sej i bänkarna och det fanns ingen tid att pilla bort lappen. Det var bara att börja vandringen fram mot prästen, som stod och väntade längst fram i kyrkan. Bo-Göran mötte glada blickar från släkt och vänner. Han gick och myste. Birgit däremot, hade uppmärksamheten åt ett annat håll. Hon hade bara en stor extraprislapp i huvudet, och den skymde sikten för alla intryck. Snart skulle de knäböja framme vid altaret och då skulle hela församlingen se den stora röda lappen under Bo-Görans sko. Vad skulle folk tänka? Vad skulle de säga? Denna stund som skulle bli ett glatt minne för livet hade förvandlats till en mardröm. Hela bröllopsdagen var förstörd! Det är inte roligt att bära på plågsamma minnen. Och nu hade han alltså glömt bort deras 42-åriga bröllopsdag!

Inled oss icke i frestelse

Evert satt på samma plats som han alltid gjort. Han var mycket konservativ, för att inte säga konserverad. Evert tyckte att Otto var lite väl folklig och alldaglig för att vara en hederlig präst. Fast en gång hade Evert varit med om något ännu värre. Detta hände i en annan kyrka, på 70-talet. Där hade det en gång dykt upp en kvinna som klätt ut sej till präst! De mest konserverade kyrko-

besökarna hade då vänt i dörren. Evert var en av dem. Som tur var byttes hon snart ut mot en riktig präst. Ja, tron är stark och kan förflytta både kvinnor och berg.

Otto stod i sin lilla balkong och predikade. Han pratade om frestelser, som var temat för denna söndag. Ingen vill inledas i frestelse. Alla vill frälsas ifrån ondo. Den som inleds i frestelse kan det gå illa för, det stod i Bibeln.

Prästen berättade nu om Abraham. Han var pappa till Isak. En dag sa Herren åt Abraham att elda upp sin son. Abraham var frestad att låta bli, men som tur var föll han inte för frestelsen. Han band ihop armar och ben på sin son så att han inte kunde smita. Han la honom på den stora vedhögen och skulle just tända på. Men i sista sekund stoppade Herren Abraham. Allt var ju bara ett test för att se om Herren kunde lita på Abraham och det kunde han. Som belöning fick Abraham bli stamfar för ett stort folk. I Herrens ögon är det skillnad på folk och folk.

När Bo-Göran hörde denna berättelse funderade han på om Gud verkligen hade kristna värderingar. Och när församlingen bad ”inled oss icke i frestelse” undrade han om det verkligen var Gud som gjorde det. Och i så fall varför ha gjorde det.

I Birgits värld fanns det gott om folk som inledde folk i frestelse. Lättklädda damer tillexempel som sminkade sej alldeles för mycket. Eller Bo-Göran, som en gång ställt sin cykel olåst utanför posten. Då hade en annan person kommit och tagit hans cykel. Bo-Göran blev förvånad när han kom ut och såg att cykeln var borta. Men Birgit

blev inte ett dugg förvånad. Den som är godtrogen får skylla sej själv. Det tillhör allmänt folkvett att inte lita på folk. Om folk skulle gå runt och tro gott om kreti och pleti skulle kreti och pleti inledas i frestelse hela tiden och snart skulle ingen ha någon cykel kvar.

Ja, så tänkte Birgit där hon satt uppslukad av sina egna tankar. Utan att ens veta om det hade hon fallit för en frestelse; egna tankar är en frestelse som är lätt att falla för.

Typiskt världen!

Alla som satt här i kyrkan hade såklart upplevt motgångar i livet. Flera hade råkat ut för punkteringar, regniga semestrar, benbrott, släktingar som hastigt gått bort, parkeringsböter och halsfluss, för att nämna några exempel. Somliga hade drabbats hårdare än andra.

Människor har olika talang för att hålla minnet av motgångar vid liv. Motgångar kan då bli till problem. Bo-Göran var en usel problemskapare. Inte ens en punktering på bilen var något problem för honom. Han stannade helt enkelt vid väggrenen, fällde upp sin varningstriangel och bytte däck. Stundom kunde han till och med vissla när han snurrade sitt fälgkors. Detta är förstås inte normalt. Han hade inte lärt sej att slå knyt-näven i ratten och svära över att det var ett mycket olämpligt tillfälle att få punktering. För det är ju alltid ett olämpligt tillfälle för punkteringar, eftersom föraren alltid är på väg nånstans.

Birgit däremot kunde göra problem av nästan vad som helst. Det var ingen tvekan om att hon var extra drabbad här i livet. Nästan varje dag hände något som var typiskt. Det var typiskt när det regnade. När solen lyste var det typiskt att Birgit just hade gått in och tagit av sej skorna. Det hände såklart att solen lyste även på Birgit men det var inte typiskt.

För den extra hårt drabbade finns det naturligtvis extra mycket att oroa sig för. Och alltid finns det något att bäva för. Eller något att gräma sej över. Birgit var en bävare av rang och en hejare på att älta sin oro. Hon bävade för allt som skulle ältas och grämde sej för allt bävande som visat sig vara förgäves. Och när hon insåg att ältandet varit helt onödig grämde hon sig för det. Typiskt!

Otto kommer loss

Sandalmannen och Birgit satt i olika världar. Sandalmannen satt i nuet och lyssnade på prästen. Birgit satt i sina tankar. Tankarna hade fört henne bort från allt som hände här och nu. Bara kroppen satt kvar på kyrkbänken.

Otto var nu i sitt esse. Inspirerad av Sandalmannens öppna och nyfikna blick hade han blivit lika närvarande som ett litet barn. Med samma sprudlande känsla i kroppen som barndomens julaftnar klev Otto ner ifrån sin predikstol. Allt skedde fullkomligt spontant. Han vandrade runt bland kyrkbänkarna och predikade med yviga gester om barnen, att vi måste bli som barn om vi

ska komma in i himmelriket. Ja sannerligen! Som barn ska vi bli! Himmelriket är ju här mitt ibland oss och inuti oss om vi bara vågar öppna oss för världen! Om vi bara vågar släppa taget, och möta varandra och oss själva! Precis som vi är. Bortom maktbegär och prestige! Bortom folkgrupper och identiteter! Se på liljorna på marken, de gör sej inga bekymmer för morgondagen! Livet leker! I leken finns inga bekymmer att grubbla över. Barnen är sej själva. De lever som om allting är i sin ordning. De leker i regnet och klättrar upp i träd och kommer närmare himmelen! Ja, sannerligen som barn ska vi bli!

”Jaaaaaaa!!!” jublade Sandal mannen och ställde sej upp i bänken med armarna i vädret.

Birgit blev skrämmd och väcktes med ett ryck ur sina tankar och satt plötsligt mitt i nuet. Även Evert vaknade till liv så att hakan föll ner med en ljudlig flämtning. Han tog sej för hjärtat och tittade förskräckt på Sandal mannen som stod där med sitt larviga leende. Vem var han egentligen? Vad ville han? Varför kom han hit och störde ordningen? Han var ett hot mot alla normala människor.

9. Livskris

*Vi ser hur spelets regler blir till norm
Vi ser hur världens alla barn tar form*

*Som vuxen kan man bli nåt riktigt stort i vår värld
Birgitta till exempel blev ett helgon på sin färd
Carl-Gustaf blev en kung och Alexander blev en tsar
Och Ramses blev en mumie på äldre dar*

*Varenda roll som går att spela har någon hittat på
Varenda titel och var position som går att nå
Om inga roller fanns skulle ingen bli någonting
Blått en människa bland människor som vandra omkring*

*En vuxenroll kan vara mycket svår att ta sig ur
Vi såg ju hur det gick för Kristi Brud, eller hur
Hon fastna i sin roll, men pastor Peter hade tur
Han tog sig ur strukturen, ur kulturen, bruden blev sur*

*Rock 'n' rollens matcho-roll är en tuff identitet
Det är tufft med sex and drugs och massa destruktivitet
Här kan man knarka sönder skallen med hedern i behåll
En hälsosam person blir knappast King of rock 'n' roll*

*Som den mjuka leran på en drejskiva som snurrar
Runt och runt där fingrar formar klumpens rörelse
Till nånting fint så drejaren blir glad och stolt när världen ser vad som
har tagit form*

*I fredstider delas inga tapperhetsmedaljer ut
Ingen får stjärnor på sitt bröst eller andra attribut
Som visar hur tapper man var när man stred
Det är svårare att bli nåt stort när det är fred*

*När vi grupperar folk i grupper formas folkgrupper, ni vet
Etniska minoriteter som känner samhörighet
Ju hårdare vi formar den etniska identiteten
Desto hårdare blir rivaliteten mellan folken på planeten*

*Delfiner leker, lejon leker och björnar likaså
Men vad björnarna än leker är en björn en björn ändå
En björn blir varken feminist, fascist eller rasist
Men på cirkus fanns en björn en gång som blev cyklist*

Benny får en kris

Med en tung, men samtidigt befriande suck, slog han sej ned på den gamla parkbänken. Vägen hit hade varit både lång och mödosam, men nu var han på god väg att komma till insikt. Benny Sundin hade äntligen fått en kris.

I sin ungdom hade Benny varit en lovande hockey-spelare. Han hade framtiden för sej. Ja, det har väl alla, men för Benny tedde sig framtiden extra ljus. I framtiden skulle han förverkliga sig själv. Här skulle hans matchtröja hissas mot arenans tak. Här skulle han få ta emot folkets jubel. Ja, den som är lovande har verkligen framtiden för sig. Det är ju med framtidens hjälp som själva löftet kan infrias; utan tidens hjälp kan ingen människa vara lovande. Men den framtid som gjort Benny så lovande fanns inte längre kvar. Tiden hade kommit ikapp Benny.

I sin väntan på att bli något stort hade Benny blivit rastlös och börjat tröstäta. Alla som någon gång provat att tröstäta vet att det inte duger med rödbetor och andra nyttigheter. Det måste vara något onyttigt om det ska ha någon verkan – för fett, för sött, för salt – och såklart måste man äta för mycket av allting. Den som äter lagom mycket kan knappast kalla sej för tröstätare. Benny kämpade verkligen hårt för att hålla den krassa verkligheten på betryggande avstånd. Men ju mer han kämpade och stretade emot desto krassare blev verkligheten.

Märkligt egentligen, att man kan välja att må sämre än nödvändigt. Eller kanske inte, ibland känns det liksom bra att må dåligt. Att må bra känns fel på något vis när självbilden är så dålig. Det finns liksom ingen bra självbild att leva upp till. Bara en dålig bild att leva ner till. Hellre än att må bra vill man känna igen sej. Man vill ju veta vart man har sej själv. ”Vem är jag att ta uppfriskande joggingtur i skogen när jag mår så här?”.

Eller ”vem är jag att äta nyttiga rotfrukter i detta usla tillstånd?”. Hellre en dålig självbild än ingen alls.

Allting gick enligt planerna; han led verkligen. Så det fanns ingen anledning att kapitulera; han ångade på med sina självdestruktiva flyktstrategier. Men till slut gick det inte längre. Till slut fick han nog; han hade lidit klart.

Benny Sundin orkade inte gå ett steg till på denna destruktiva väg. Här satt han nu på bänken redo för att se sanningen i vitögat. Frågorna hade kommit ikapp; vem var han egentligen? Vem ville han bli? Hade han rent av försökt att bli någon annan än sej själv? I vems ögon ville han bli något stort? Han började så smått komma till insikt; han hade helt enkelt fått en kris.

Blåsippor får inga kriser

En blåsippa försöker sej inte på att bli en solros. Om den försökte skulle den få en kris. Och solrosen skulle få en kris om den försökte bli en blåsippa. En blomma försöker inte vara någon annan än just den hon är, och därför får hon ingen kris. Livet är som det är, varken bra eller dåligt. Blommor bekymrar sej inte över vädret, trots att vädret kan vara livsavgörande. Blommor är inga intellektuella varelser, de är bara intelligenta. Ingen blomma i världen är lovande.

Utveckling är något nödvändigt gott och kriser är ofta en del av utvecklingen. Men ibland tar det många år innan man kan lista ut vad en kris var bra för. Först när det har

gått en tid går det att zooma ut och se helheten. Vissa kriser tar flera år att ta sej igenom. Ibland är det svårt att veta när en kris börjar och när den tar slut. En kris kan komma smygande, men den kan också slå till med full kraft direkt. Och kanske går vi igenom kriser utan att ens veta om det. Kanske är hela livet är en stor kris som bara blir extra påtaglig under vissa perioder; vi behöver liksom ömsa skinn ibland.

En fjärils mest intensiva krisperiod kanske är just innan den får sina vingar. Eller så är det när den fått sina vingar och flyger fram över ängarna och tänker: ”jaha, var detta allt”. Fast den möjligheten, att tänka så krasst, är som sagt bara förunnat varelser med ett välutvecklat intellekt. En fjäril förväntar sej inget bättre.

Under intensiva krisperioder är det frestande att hjälpa till; människor vill gärna påskynda en kris, den gör ju så ont. Men det är inte alltid läge att handgripligt hjälpa till. Kanske gör vi fjärilen en björntjänst om vi i all välmening drar ut den ur sin sega kokong. Då kanske den kommer ut med underutvecklade vingar och aldrig lär sej flyga. Kanske tvingas den stappla fram på sina taniga ben resten av livet bara för att någon ville vara snäll och hjälpa till.

Kriser vill nog i grunden bara väl. Kanske vill krisen meddela oss att det är dags för en paus, att det är dags att stanna till och se efter om vi är på rätt väg; om vi är på väg att bli de vi är, eller någon annan.

Här satt nu Benny och blickade tillbaka på vägen han hade gått. Var denna väg verkligen hans? Ja, så var det nog. Alla går vi vår egen väg, hur vi än går. Som den

förlorade sonen och hans bror. Båda bröderna gick sin egen väg, men bara den ene hittade hem. Och nu var det här han satt, Benny Sundin, mitt i en kris. En bra början på något nytt.

Lyckade människor

Tusentals fans hade samlats framför festivalområdets stora scen. Mellan scenen och kravallstaket patrullerade ett gäng ordningsvakter. Alla väntade på The Rockers som snart skulle äntra scenen. En skön förväntan låg i luften denna stilla försommarekväll.

Plötsligt hände något mycket märkligt; ett moln svävade fram på låg höjd, rakt mot festivalområdet. Det var ett rosa moln som majestätiskt gled in över den stora scenen. På självaste molnet, satt ett litet sällskap och spelade på varsin harpa.

Melodin som spelades var den gamla slagdängan "Pärleporten". Musikanterna var bekanta för de flesta, men inte helt lätta att känna igen, eftersom de var vardagligt klädda, och ingen hade piffat till sin frisyr. De såg helt enkelt ut som vanligt folk där de satt, Marilyn Monroe, Janis Joplin, Michael Jackson, Elvis Presley och Jimi Hendrix. De satt skönt tillbakalutade, som om de suttit i en stor sacosäck. Pärleporten klingade ut i ett vackert slutackord, bara Jimi Hendrix körde en extra slinga, en bluesig liten improvisation. Han hade kopplat in en dist i harpan, det gjorde verkligen susen! Aldrig tidigare har en så liten harpa låtit så fräckt. Publiken stod mållös och blickade upp mot molnet. Jimi kopplade ur

disten och började spela ett stämningsfullt plockkomp medan de andra fyllde i med vackra o-stämmor. Melodin var "Ovan där" i långsamt tempo. Upp ur molnet steg nu Bill Haley – Mr Rock around the clock. Den första riktigt vita rockidolen. Han greppade mikrofonen, talade och sade: "Mår ni bra?"

Det var helt tyst i den stora publiken. Alla stod och gapade. Kanske borde Bill ha ställt frågan med större eftertryck, så där som rockidoler brukar göra, men det skulle nog inte gjort någon större skillnad. Han fortsatte: "Bill heter jag och företräder världens idoler, levande som döda. Några sitter här vid min sida. Vi idoler är trötta på att särbehandlas! Vi är trötta på att diskrimineras! Alla fattar att det är diskriminerande att se ner på andra människor, men varför är det så svårt att fatta att det är lika diskriminerande att se upp till människor. Vi idoler är en bortglömd minoritet. Det går ju inte att vara sej själv när en hel värld beundrar en, och dyrkar en som någon slags gud! Vi behandlas som om vi vore mera värda och till slut tror vi det själva; egot växer och vips står vi där med livvakter och privatflygplan! Till slut känner vi inte igen oss själva; egot tar över och vi förlorar oss. Vi är framgångsoffer! Inom oss växer känslan av ensamhet och vi försöker fly med alla tänkbara medel – sex, droger, shopping, plastikkirurgi, you name it. Till slut går vi under.

Denna särbehandling och diskriminering måste få ett slut! Över hela världen ser vi idoler som inte orkar leva upp till bilden sej själva; hur vi än gör går det inte att duga i allas ögon. Vi skulle behöva en rejäl kris, men vi

hinner inte gå in i våra kriser eftersom vi har fansens förbannade förväntningar att leva upp till. Vi skjuter upp våra kriser tills de blir oss övermäktiga och så går vi under. Allt vi begär är att ni behandlar oss som människor; att ni anammar allas lika värde. Ska det vara så svårt? Snart är det bara de allra minsta barnen som kan behandla oss som människor. I barnens ögon blir vi sedda med respekt och öppenhet. Men tyvärr ser vi att särbehandlingen av oss idoler kryper allt lägre ned i åldrarna. Barn betar sej som vuxna, det är tragiskt.

Vi skriker på hjälp, köper ett eget tivoli, en pistol i äkta guld eller kilovis med knark och ni lyfter knappt på ögonbrynen! Vi måste få ett slut på denna löjliga dyrkan! Vi måste få ett slut på alla fåniga tävlingsprogram där vi kändisar ska ställa upp medan ni kommer undan! Vi stigmatiseras! Och alla tusentals autografjägare som strövar fritt omkring på våra gator!! Varför ska just vi behöva skriva autografer när alla andra kommer undan!? Lämna oss i fred, så vi åtminstone hinner gå igenom våra kriser!!”

Bill blev högröd i ansiktet och blodådrorna tjocknade i tinningarna. Marilyn la handen mot hans rygg. Snart andades han lugnare och han fortsatte: ”Ja, det var allt... och ursäkta om jag brusade upp en aning, det var inte meningen. Tack för oss och ha en fortsatt trevlig kväll.”

Molnet steg nu långsamt upp mot himmelen igen och det lilla sällskapet vinkade farväl till publiken. Några vinkade tafatt tillbaka men de flesta stod handfallna.

Publiken var längre sugen på The Rockers. Alla började långsamt vandra hemåt.

Det var nu dags för The Rockers att göra entré. Gruppen hade suttit bakom scenen och drogat, så de hade inte märkt vad som hänt där på festivalrådet. Rejält taggade och adrenalinstinna klev de ut på scenen och greppade sina instrument. Men snart stelnade hela gruppen till och de blev stående. Längre stod de och blickade ut över den stora tomma ytan som blev allt tommare allteftersom den tömdes på publik. Snart var det helt tomt och alldeles tyst. Bara en person syntes på långt avstånd. Det var Benny Sundin som satt där på bänken. Bandets frontman tog några tveksamma steg mot mikrofonen och ropade: ”mår du bra?”.

Livet klarar sej alltid

Livet tar sej olika uttryck. Livet kan till exempel uttrycka sej som en citronfjäril eller som en delfin. Formerna på livet ser olika ut men själva livet som uttrycker sej genom de olika formerna är samma liv.

Vissa former försvinner helt och hållet. Till exempel mammutar. Med tiden blev denna livsform omodern; mammuten hängde inte med i utvecklingen. Men livet levde vidare i mer moderna livsformer.

Ingen citronfjäril har överlevt två somrar. En delfin däremot kan simma omkring i flera år innan den dör. En människoform kan leva i mer än hundra år. Formerna kommer och går men livet klarar sej alltid. Livet transporterar sej genom formerna, generation efter gene-

ration. Alla som har en form har fått äran att bära på livet en stund.

Former har kommit och gått i flera miljarder år. Och det har gått bra hittills. Eller har det inte det? Det kanske har gått helt snett. Kanske var det inte alls meningen att det skulle bli så här, att mammutarna skulle dö ut och att apor skulle börja gå på bakbenen och uppfinna trampminor och den elektriska stolen.

Det är nog så att livet går sin egen väg utan att tänka efter så noga. Vad vi än hittar på så kommer livet att hitta nya former att leva vidare i. Det känns tryggt att veta eftersom vi är en del av själva livet.

Men om vi inte ser någon skillnad mellan form och liv kan tryggheten försvinna. Då står vi där och tror att vi har ett eget liv. Vi ser en annan människa och tänker att där står ett annat liv. Men när vi kommer nära varandra och tittar in i varandras ögon en stund så kan vi till slut se att det är samma liv vi tittar på.

Det finns så mycket en människa kan bli här i världen. Och ju mera vi blir desto svårare kan det vara att se vilka vi är under allt det där. Men om vi skalar bort allting som vi har blivit genom åren så är det till slut bara livet kvar. För innerst inne är vi självaste livet. Det känns gott att veta när vi en dag ligger där och andas ut en sista gång att det enda som finns kvar, bortom formen, är självaste livet.

10. Frågor

Hon stod i en liten skogsglänta där vårsolen kunde nå ända ner till marken. Här monterade hon upp sin filmkamera på ett stativ, lyfte försiktigt bort några torra eklöv och filmade en liten blåsippeknopp. Under flera veckor följde kameran blommans väg genom livet. Filmen spelade hon sedan upp på en minut, och den visade hur den lilla knoppen växte upp ur jorden, öppnade sej för världen, blommade, vissnade och återvände till jorden.

Nästa vår backade hon kameran och filmade hela denna blåsippebacke under flera år och spelade åter upp filmen på en minut. Hela marken liksom andades, pulserade. Då och då blinkade det till i glada färger, mest grönt och blått.

Så backade hon långt ut i rymden och filmade hela universum under tusentals biljoner triljoner år, från Big bang och framåt i tiden. Hon spelade upp filmen på en minut och såg hur hela universum andades, kosmiska andetag. Varje Big bang var början på ett nytt andetag. Universum växte, krympte och försvann. Sedan startade ett nytt andetag och så höll det på.

Hon backade nu ännu längre och såg att universum var en liten del av något mycket större. Universum var bara en cell bland tusentals biljoner triljoner andra. Och varje cell växte, krympte och försvann. Allting liksom andades. Som en gigantisk organism.

Så vidgade hon perspektivet ytterligare och kunde nu se att cellerna tillsammans var en blåsippeknopp som snart skulle slå ut. Hon stod i en liten skogsglänta där vårsolen kunde nå ända ner till marken. Hon hade fångat stunden.

Rätt svar

Redan innan skolstarten hade vi fått frågan, ”vad ska du bli då, när du blir stor?”. Vi lärde oss att brandman, doktor eller polis var bra svar. I alla fall om man var en pojke. Det var svårare för flickor att ge ett bra svar eftersom det inte fanns lika mycket flickor kunde bli. Sjuksköterska eller fröken var bra flicksvar.

Våra svar blev med tiden allt mer realistiska: ”Ja du, vi får väl se om det finns några jobb över huvudtaget. Och om jag skulle få ett jobb så finns ju alltid risken att bli varslad. Ingen vill bli varslad, det har jag hört på nyheterna”.

Vi lärde oss att barn har frågorna och vuxna har svaren. Och ibland kunde en vuxen säga ”det var en bra fråga”. Då räknade vi ut att om det finns bra frågor så måste det ju också finnas dåliga frågor och sen slutade vi att fråga. Vad är egentligen en bra fråga? Går det ens att avgöra om en fråga är bra eller dålig? Kanske är frågans kvalitet på något vis beroende av svaret. Och säkert påverkas kvalitén av vem som ställer frågan. Är det till exempel så smart att fråga sej varför ett äpple faller neråt när det lossnat från sin gren? Jo, det är det nog eftersom svaren är så bra, och eftersom det är självaste Isaac Newton som ställer frågan. Kanske är det rent av en av de bästa frågor som någonsin ställts.

Om man tillhör de intellektuella kan vilken fråga som helst anses vara bra:

– Vad ska vi göra med alla satans häxor som flyger omkring på sina sopkvastar?

– Ja ni gott folk, det är en bra fråga. Vi kan inte längre blunda för detta samhällsproblem.

– Jag tror att jag har svaret! Vi binder armar och ben och slänger dem i bäcken och om de flyter så eldar vi upp dem!

– Det var ett bra svar! Har vi fler frågor på dagordningen eller kan vi fortsätta med årets helgonförklaringar?

Fel frågor

I generationer har svenska barn fått spela tamburintrumma och gurka på musiklektionerna. Första gången som Gunnel skulle få spela gurka såg hon att det fanns hål i gurkan, så hon provade om det gick att blåsa i den så att det kom ljud. Det kom inga ljud och alla skrattade så mycket att Gunnel skämdes. Till och med fröken Britt-Inger Flodin tyckte att det var roligt. Hon berättade för kollegorna i lärarrummet och alla fick sej ett gott skratt till 11-kaffet. Alla historier om lilla Gunnel var särskilt uppskattade. Hon var då för tokig.

En gång hade Britt-Inger fått skämmas över Gunnel på riktigt. Då satt det en förälder med på musiklektionen, ja det var till råga på allt en pappa, Camillas pappa. Han hade tagit ledigt denna förmiddag för att besöka sin dotters klass. Fröken spelade ljusa toner på pianot medan klassen fick dansa som små kaniner. De kröp ihop och dansade fram med små försiktiga steg. Sedan var det dags att dansa som stora björnar, medan fröken spelade på bastangenterna. Då hade Gunnel

frågat Camillas pappa om han också ville vara med och dansa. "Jaaaaa!" ropade alla barn och tittade förvåntansfullt på Camillas pappa. Fröken blev röd om kinderna. Men Camillas pappa fann sej snabbt, han bara skrattade ett bullrigt skratt, lutade sej tillbaka och sa: "Nej du, så roligt ska vi inte ha det". "Varför inte då?" undrade Gunnel, och såg förvånad ut.

Människor i en flygmaskin

Folk satte sej till rätta i flygplanet, tog upp en tidning och informerade sej. Pappa Börje Blomberg beställde in en whisky on the rocks och vecklade ut Aftonbladet. Han läste om vad som hade hänt ute i världen det senaste dygnet. Börjes fru Siv bläddrade i taxfreemagasinet för att se vad som fanns att köpa. Den senaste gången familjen flugit hade deras dotter Tindra varit så liten att hon suttit och kikat ut genom fönstret. Nu var hon nyss fyllda 7 år och satt försjunken i en månadstidning för unga flickor. Sist in i planet kom två herrar som inte hängt med i utvecklingen. De var klädda i gammalmodiga kläder och såg sej nyfiket, ja rent av förundrat omkring. Glada i hågen slog de sej ned på raden framför familjen Blomberg.

Herrarna var självaste Orville och Wilbur Wright, bröderna Wright alltså, cykelreparatörerna som tillverkade världens första flygplan. Bröderna kunde knappt tro att det var sant! Vilken flygmaskin! Var det verkligen möjligt att denna gigantiska plåtburk skulle kunna lyfta från marken och flyga i väg med alla dessa människor

ombord!?! Motorerna brummade igång och den stora maskinen rullade ut mot startbanan. Orville och Wilbur kunde inte sitta still! Stunden var inne! De spände fast sej och tittade på varandra och sedan ut genom fönstret igen. Det kändes som de skulle spricka av nyfikenhet. De tjöt av spänning och stampade fötterna i golvet. Var detta sant?! Orville vände sej om och kikade in mellan stolsryggarna med ett stort förväntansfullt leende. Han ville få dela denna fantastiska stund med någon mer. Över dagstidningen tittade Börje tillbaka med en trött blick och fortsatte sedan att läsa om Telias aktier som hade stigit med hela 2,8 procent!

Orville vände sej framåt igen. Motorerna varvade nu igång på allvar. Bröderna tog varandra i händerna och höll hårt i varandra. Planet accelererade mot en hastighet som kändes helt överklig. Det skakade och mullrade i planet. De trycktes bakåt i stolarna och skrek av förtjusning. Det sög till i magen när planet lyfte. Bullret tystnade. De hade lämnat marken! De flög! Upp mot himmelen!

Börje vände blad och läste att fyra palestinier hade dött i ett bombattentat.

– Har det hänt nåt i världen? frågade Siv.

– Nej, suckade Börje och vände blad igen.

Den röda lilla lampan slocknade och folk spände av sej säkerhetsbältet och förberedde sej för något att stoppa i sej. Planet skulle flyga till Köpenhamn. Det skulle ta en timme och nu var det dags att äta.

– Jag undrar vad vi får att äta, sa Siv. Sist var det inget vidare, bullarna var ju torra...

– Ja... sa Börje och bläddrade vidare.

Orville satt nu på knä i sin stol och blickade ner på familjen Blomberg som satt och bläddrade i sina tidningar. Börje och Siv tittade misstänksamt på den medelålders farbrorn. Vad ville han egentligen? I samma stund tittade även Wilbur upp bakom sin stolsrygg.

– Vad har ni för er? frågade Wilbur och tittade på Börje.

Så göra vi när vi tvätta våra hjärnor...

Och tänk om Börje hade tyckt att detta var en ovanligt bra fråga. Då hade han kunnat ge ett ovanligt bra svar.

”Ja vad har vi för oss egentligen? Vi konsumerar information. Det gäller att hänga med förstår ni. Det gäller att få i sej all viktig information. Och för att veta vad som verkligen är viktig information finns det folk som förpackar den åt oss. Det finns information för alla.

Förr i tiden erövrade och koloniserade man Afrika. Nuförtiden gäller det att erövra medvetandet på folk. Det låter farligt men det känns ingenting. Resultatet blir bara att folket ger sin tid till erövrarna. Som ersättning får folk den senaste informationen. Alla blir glada och nöjda, klassisk byteshandel. Världsekonomin sitter i skallen förstår ni. Det finns stora vinster att göra om man kan få in en fot i hjärnan på folk.

Här har vi Tindra, vår dotter. Hon sitter här och får i sej den senaste ungdomsinformationen, färdigförpackad efter ålder och kön. Den som inte hänger med blir snabbt avslöjad och då kan man hamna utanför gemen-

skapen. Det är många trender att hålla reda på, och trenderna kryper allt lägre ned i åldrarna.

Nu skulle man kunna tro att vi får mer och mer fritid. Men så enkelt är det inte. Låt mej göra en jämförelse, man kan ju ha mycket pengar, men om man samtidigt har mycket utgifter så blir det ju ändå inga pengar över i slutändan. Pengarna som blir över skulle kunna kallas för fripengar och de fasta utgifterna för måstepengar. Som ni förstår är det svårt att få någon tid över alls när man måste informera sej hela tiden. Vi har nästan bara ofri tid, måstetid. För man måste ju hänga med i utvecklingen. Om man halkar efter kan man få omoderna glasögonbågar, fel frisyr eller gammalmodiga jeans. Då är man snart utanför gemenskapen.

Det tar även tid att hålla liv i alla kändisar. De behöver folks uppmärksamhet för att överleva. Det finns massor av tävlingsprogram med kändisar. Ja, ni förstår det finns vanliga människor och det finns kändisar. Om man inte informerar sej om kändisar så är man inte med i snacket. Och eftersom det skämtas en massa om kändisar så går man också miste om en hel del humor. Dessutom, om vi inte tar vårt ansvar och informerar oss om kändisar så har vi snart inga kändisar kvar.

Och så ska man ju hålla liv i sej själv också. Man måste ju informera andra om sej själv så att folk vet att man finns. Tindra är redan jätteduktig på att informera världen om sej själv. Hon har 2 600 vänner och hon kan snabbt och enkelt informera alla på en och samma gång, till exempel om hon har klippt sej eller köpt nya skor.

Tänk vad mycket tid vi får över till annat nu när vi kan informera flera tusen på en gång istället för en i taget som man gjorde förr i tiden när man var tvungen att mötas. Och med all tid som vi får över kan vi informera oss ännu mer.”

Men så svarade inte Börje såklart. Börje tyckte att detta var en mycket dum fråga. Han svarade kort: ”vi läser”, och bläddrade vidare i sin tidning.

...tvätta våra hjärnor, tvätta våra hjärnor

En gång för länge sedan slog sej en skara herrar ned runt ett bord av massiv ek. Herrarna var noggrant utvalda. Nu skulle gränserna ritas in kring den nya tron. Ett trossystem skulle formaliseras, en religion skulle ta form.

Det var mycket som skulle redas ut; frågorna var många. Vilka maktattribut skulle användas? Hur högt skulle man kunna klättra i hierarkin? Vilka titlar skulle användas? Hur skulle kaftanknuten knytnas? Skulle kvinnorna få vara med på ett hörn? Var skulle spiran stå när den inte var i bruk?

En av de första sakerna herrarna gjorde var att forma bilden av ett paradiset, en naturskönt belägen plats där det alltid var vackert väder och alla höll sams. Därefter målade man upp bilden av ett avskräckande alternativ som var ett rent helvete. De goda skulle belönades med en plats i Paradiset. De onda kom till Helvetet. Både morot och piska. Nog skulle detta hjälpa folk till en sund tro.

I helvetet var det alldeles för varmt för att någon skulle trivas. Här myllrade det av elaka jävlar med stora gafflar och andra läskiga tillhyggen. Herrarna var verkligen inne i ett flow; av bara farten skapade de även en skärseld, en slags brinnande sluss där synder kunde förbrännas. Skärselden öppnade i sin tur upp idén om avlatsbrev, som gjorde förlåtelsen säljbar. Ett oemotståndligt erbjudande till alla hederliga syndare. Om förlåtelsen hade varit gratis hade ju religionen knappast behövts överhuvud taget.

Mycket makt stod på spel. Därför satt alla herrarna med mycket allvarliga miner. Alla utom de allra slugaste som hade lärt sej att le i syfte att avvärja sin fiende. Att le för skojs skull hade de slutat med för länge sen. Varje människa var en potentiell fiende. Visst fanns det väl en och annan medmänniska här i världen men de flesta var motmänniskor. Här gällde det att vara på sin vakt.

Att skapa ett trossystem var en genial idé. Här rymdes obegränsat med makt. I detta system kunde herrarna verkligen klättra på karriärstegen och bli något stort. Det gick att klättra hur högt som helst! Och det delades ut fina priser av alla de slag till alla som lyckades, allt ifrån ståtliga huvudbonader till tunga spiror.

Den mest beläste av dessa herrar var Benedictus Benedictusson. Han var så beläst att han inte hade någon närvaro kvar att uppleva själva livet i. Han hade bara kunskap. Han hade studerat teologi på allvar sedan tvåårsåldern. Enligt legenden hade han redan som bebis öppnat munnen och sagt ”ge mej kunskap, jag är

kunskapstörstig”. Han var lillgammal redan när han föddes.

Nu pekade Benedictus Benedictusson på några ännu mer kontrollerade herrar, som stod statyer i den stora salen, och sade:

– Om vi icke bliva lika mäktiga som de äro så komma vi aldrig att vinna världen. Priset för att vinna världens rikedomar må vara att vi förlora oss själva men det må det vara värt! Tro mig ty jag vet. Det är inte sant att barnen är störst i himmelriket. Barn är minst, det har jag sett med egna ögon. Vi skola icke bli som barn ty de bara larva sig. Vi skola icke larva oss.

Makten var själva kittet som höll ihop hela trossystemet. Kitt är dock inte elastiskt alls och har svårt att stå emot ny kunskap, ja utveckling i allmänhet. Men någon elasticitet skulle aldrig behövas så länge den traditionella kunskapen hölls intakt. Tron fick inte ifrågasättas; nya frågor kan ju göra starka intryck, och starka intryck kan göra kitt till pulver. Synen på makt, synen på kvinnor och barn, synen på rikedom och på synd fick inte ifrågasättas; vi såg ju hur det gick för Jesus.

En annan av herrarna, Glenn hette han, var betydligt mindre beläst än Benedictus Benedictusson. Glenn var orolig för att hela trossystemet med tiden skulle torka sönder och spricka. Han vände sej mot Benedictus Benedictusson och uttryckte sin oro:

– Tänk om vår världsbild inte stämmer med verkligheten, då kanske hela vårt trossystem krackelerar.

Benedictus Benedictusson såg då på Glenn utan att röra en min, vilket han för övrigt inte gjort på över 80 år, och svarade med manligt lugn:

– Haver du ej förstått? Det är vi som skapar världsbilden. Därmed skapar vi även verkligheten. Akta dig för nya intryck. Du skall icke lyssna på andra, undantaget mig. Du skall icke tro på dina tvivel. De som tvivla må brinna i helvetet. Tron är stark broder. Tron kan förflytta berg. Men tron kan även få berg att stå kvar.

Onödig information

Folk slår varandra. Det finns flera tusen som slår till någon varje dag. Och på nyheterna får vi veta vilket tillhygge som användes och hur gammal gärningsmannen var. En gärningsman var en 53 åring och en annan var en 18 åring. Den ene hade brödkniv, den andre slog med knytnävarna.

Även den som inte vill ha denna onödiga information får den ändå. Informationen kommer så fort att det är svårt att hinna ducka. Informationssamhället har bestämt att det är viktigt att få veta hur många hugg det blev. "Jaså 27, usch vad hemskt. Det hade säkert räckt med hälften. Fanns det någon bild?"

Varje sekund släpper media ut tonvis med ohälsosam information som bolmar ut i etern och blir till orosmoln. Konsumtionen av all ohälsosam information leder till en inre miljöförstöring. Oroshalten stiger och det inre klimatet försämras. Vi blir med tiden avtrubbade. Själva Avtrubbningen hjälper oss att konsumera ännu mera av sånt vi mår dåligt av; avtrubbningen hjälper oss att stå ut med att må ännu sämre. Lite som att kedjeröka; det är

svårt att sluta när kroppen väl har vant sej. Röken smakar så gott på nåt vis.

Framtidsbilder

Information hjälper oss att skapa bilder. Olika slags information leder till olika slags bilder som i sin tur leder oss i olika riktning. En profetia är ett framtidsscenario, en slags framtidsbild. Profetior är ofta självuppfyllande. Se bara på Krösa-Maja i Katthult, hon kan se varulvar på långt håll. Och hon kan med egna ögon se att tyfusen kommit till Katthult, Ida är ju alldeles blå i ansiktet! Och hon vet att kometen snart kommer att störta och förgöra hela världen.

I många tusen år har folk oroat sej för världens undergång; världens undergång har alltid varit nära. Vår historia flödar över av undergångsbilder. Men varför finns det inga bilder på världens övergång? Alltså inte religiösa fantasier om en perfekt värld med barn som gosar med lejon och allting luktar gott. Nej inte så, utan övergången till den goda fredliga världen där en prästfru kan släppa en fis utan att skämmas; en värld där det går att skämta om Gudar och profeter så att till och med den troende skrattar hjärtligt. Kanske denna värld väntar runt hörnet. Om vi bara kan tro på den.

Varför är det så sällsynt att föreställa sej en värld som inte går under? En värld där folk går runt och roar sig för framtiden. En värld där ron är befogad. Såklart är de positiva profetiorna lika självuppfyllande som de nega-

tiva. Så varför denna vurm för allt som skapar oro? Kanske för att fred är dålig dramatik. Vad skulle människor hitta på om det var frid och fröjd överallt? Vad skulle hända med alla dagstidningar och nyhets-sändningar? Vad skulle hända med Krösa-Maja?

Men hur kul vore det om Krösa-Maja bara berättade snälla sagor om alla snälla varelser som bor där ute i skogen? Pigan Lina skulle säkert bli nöjd. Men Emils skräckförtjusta nyfikna leende skulle snart försvinna. Kanske skulle han till och med bli orolig på riktigt.

I grunden handlar det nog mera om hur vi sorterar all information som sköljer över oss. Lite som sopsortering; var sak i rätt fack – lögner här och sanningar där, fantasier här och fakta där.

Emil lyssnar på Krösa-Majas och skrider sedan till handling med glatt sinne. Han leker. Emil måste leka. Lek är ett bra sätt att sortera information. Tillsammans med drängen Alfred gräver Emil en grop och snart har de fångat en riktig varulv. Eller är det bara Kommandoran? Den som leker får se.

11. I händelse av fred

Världen är full av vänner. När fick du senast en god vän? Kanske gick du förbi en häromdagen utan att ens veta om det. Kanske kvinnan som satt bredvid dej på bussen var en vän att lita på i alla väder. En sån som går att ringa till när du vill. Även när du inte känner dej glad. Hon klev av och chansen gick förlorad.

Människor behöver ibland ha något som förenar för att ett möte ska uppstå. Vi vill få en känsla av att vi hör samman, en slags vi-känsla. Till exempel att vi hejar på samma fotbollslag, att vi är hundägare eller kanske skinheads. Väder är ett säkert kort för att skapa en kontaktyta.

– Vilket busväder!

– Ja du, och det ska visst regna i morgon också.

Vips har ett möte uppstått. Väder fungerar också när det är strålande solsken. Men om vädret inte är märkvärdigt alls så finns inte denna öppning och inget möte uppstår. Vi går då miste om goda möten på vår färd genom livet.

Hur stor kan vi-känslan bli? Vilka människor hör samman? Busschaufförer hälsar på varandra när de möts. Och långtradarchaufförer hälsar på långtradarchaufförer. Gränsen går nästan vid minibussar. Som motorcyklist är det på sin plats att hälsa på andra motorcyklister men knappast på mopedister. Här går gränsen nästan vid lätt motorcykel. Dock bör man av artighet alltid besvara hälsningar från lättare fordon.

Mopedister bör ej hälsa på varandra. Då går det inflation i hejandet. Om du däremot susar fram på en veteranmoped från -67 och möter någon på en veteranmoped från -72, då bör du åtminstone ge din medtrafikant en bekräftande blick och en liten nickning. Det är inte heller fel att slänga upp en näve i luften och se glad ut. Lär dej att skilja på MC-hälsningen och veteranmopedvinken. MC-hälsning sker med underarmen parallellt med vägbanan och är seriös, lite åt det nonchalanta hållet. Veteranmopedvinken utförs med underarmen rakt upp i luften och är betydligt käckare.

På sjön är grundregeln densamma; man hälsar på folk i liknande båtar. Seglare hälsar på seglare, kanotister på kanotister etc.

Det finns dock undantag som bekräftar regeln. Då kan det bli riktigt roligt må ni tro! Som när Rune en gång var ute i skärgården och paddlade kanot. Han fick då ett festligt infall och vinkade glatt till, hör och häpna, en finlandsfärja! Då uppstod en komisk effekt. Vinkningen förlöste glada skratt hos folk som stod lutade mot relingen högt ovanför den lilla kanoten. Många vinkade glatt tillbaka. Rune fick också två mycket roliga tillrop som höjtades från finlandsfärjan. Kommentarer kunde understryka det komiska i situationen. Den första var "Ska du också till Finland?" Och strax därpå var det någon som höjtade: "Har du också taxfree?" Ni må tro att det skrattades!

Vaccineringen

En fiendearmé tog sej över gränsen. Armén smet in genom en supersmal tunnel. Det var Syster Barbro som höll i sprutan och tryckte in den mikroskopiska armén genom vår tunna hud. Några droppar räckte för att våra kroppar skulle börja rusta upp sitt försvar. Ungefär som när Sverige en gång mobiliserade en motståndsarmé för att skydda sej mot danskar. Svenska soldater var morska och modiga efter alla kullerbyttor de slagit i sin barndom. De danska tyrannerna hade inte en chans.

Såklart var det inte bara sjukdomar vi var tvungna att vaccinera oss mot; det fanns mycket annat som var farligt. Själva vaccineringen gick ut på att föreställa sig allt som kunde vara farligt. Det fanns mycket som kunde gå fel här i livet. Det gällde att vara förberedd på det värsta. Den som gick runt och förberedde sej på det bästa levde farligt; då var det bäddat för misslyckanden och besvikelser. Nej, här gällde det att hålla sej på den säkra sidan. På den osäkra sidan var risken stor att bli avslöjad.

När det är krig kan man inte gå runt och vara sårbar. Det funkar inte. I krig måste man alltid ta det säkra före det osäkra. Aldrig chansa. Den som sticker ut får fiendens blickar på sej direkt. Vi fick lära oss flera begränsningsstrategier av fröken, föräldrar och farbror Jante. Och vi hjälpte såklart varandra och blev med åren mästare på att begränsa oss och att förminska oss. Allt för att inte bli enkla måltavlor i kriget. Utan att ens veta om det hade vi vaccinerat oss mot självaste livet.

Här stod vi nu, vuxna människor rustade i händelse av krig. Vi stod på toppen av vår upprustning. Vi bar våra svärd, ständigt på vår vakt. Vi höll våra sköldar så högt att axlarna blev stela.

Ja, här stod vi med otympligt stora hjälmar och med tunga bröstplåtar som gjorde det svårt att andas. Uppdraget var slutfört. Vi hade gjort vår plikt. Men något fattades. Instängt på något vis.

- Vad ska vi göra nu då?

- Kanske rusta ner...?

- Ja, varför inte, så här vill man ju inte gå omkring resten av livet.

- Det finns kurser har jag hört, där man får avrusta sej. Där behövde man inte hålla tårarna tillbaka. Alla får gråta ut, utan att skämmas. Till och med ilskan är välkommen ut, allt tas emot av riktiga känsloproffs. Det kostar en månadslön men då får man gråta hur mycket man vill utan att be om ursäkt. Sen kanske man kan bli sej själv igen.

- Ja, det låter härligt. Är kursen avdragsgill?

Avrustningen

Det var Sandal mannen som helt ofrivilligt, eller helt frivilligt beroende på var gränsen går för det frivilliga, hade dragit igång den nya utbildningen. Om det ens kunde kallas för utbildning? Bildning var nog ett bättre ord. Hur som helst hade Sandal mannen inte kontroll

över själva bildningen; han levde ju bara i stunden och där finns inte denna form av kontroll.

I Sandamannens närvaro var det lätt för människor att slappna av och vara sej själva. Folk blev till freds, närvarande helt enkelt. Närvaro smittar av sej och sprids vidare i mötet mellan människor.

Det handlade alltså inte om någon traditionell utbildning med lärare som undervisade åldershomogena klasser i 40-minuterspass i avgränsade klassrum. Nej, bildningen var mera som en rörelse. Och denna rörelse växte förvånansvärt fort när den nu drog fram över världen.

Eftersom det inte fanns någon skolbyggnad eller någon avgränsad skolgård så kunde kunskaper och färdigheter enkelt spridas mellan människor. Och det fanns heller inget bedömningssystem så bildningen formades efter människors fria vilja; lärandet var självorganiserande.

Människor möttes helt enkelt i mellanrummet, i utrymmet mellan alla slags former. Här delade alla generöst med sej av glädjeämnen, kunskap och upplevelser i allmänhet. Det bjöds på allt ifrån partytrick och berättelser till rotfrukter och husrum. Människor lyssnade, tog till sej och lärde sej av varandra. Här flödade ny kunskap och färdigheter av alla slag.

Bildningen formades till en mental nedrustning. Tillsammans rensade man bort gammalt sly för att släppa in ljuset; det gallrades i det mentala landskapet tills det blev öppet och luftigt. Utsikten var fantastisk! Även insikten var god. Gamla onyttiga föreställningar rycktes upp med hela rotsystem och nya planterades. Marken

vändes och frigjorde näring. Här fanns det jordmån för all slags växtlighet. Till och med busfröna frodades och växte sej starka och friska.

Själva konceptet påminde om värnplikten fast tvärtom. Istället för att marschera in i den formella formen dansade människor ut i det formlösa mellanrummet. Den fria viljan växte sej både stark och god. Den nya läroplanen behövde inte ens skrivas, den var tydlig ändå: lär dej vad du vill och gör det nu.

Plötsligt var det fullt möjligt för folk att mötas över alla tänkbara gränser. Det stora öppna mellanrummet lockade till sej människor som tidigare hade haft svårt att anpassa sej till krig, alltså människor med särskilda behov. Med tiden blev de särskilda behoven allt mindre särskilda.

Lisbeth slår en volt

Inte bara barn utan även vuxna gick nu runt med nyfiken blick och öppet sinne. Spontaniteten frodades och medmänskligheten lyste med sin närvaro. Men i de traditionella skolorna ökade frånvaron där denna rörelse drog fram. Ja, de traditionella formerna fanns ju ännu kvar, och på många håll var de till och med normen. Så frågan var nu om människor i grundskoleåldern verkligen fick all den nödvändiga kunskap som behövdes för att möta framtiden? Detta ville skolinspektionen ha svar på. Därför sände de ut en delegation på ett oanmält besök i verkligheten. Delegationen skulle nu mäta kunskapen i mellanrummet; hade de skolmogna barnen uppnått de

nationella kunskapsmålen? Eller hade de halkat efter i utvecklingen?

Delegationen tog sej ut i mellanrummet, ut i verkligheten och fick ett varmt mottagande av några pensionärer och ett gäng barn som entusiastiskt berättade om alla aktiviteter som de nu fick vara med om. Barnen visade några filmer som de gjort, allt ifrån dokumentärer till komiska kortfilmer. Delegationen fick också ta del av alla böcker som barnen skrivit, på många olika språk. Några barn lärde skolinspektionens ordförande Lisbeth att slå en volt på en studs matta. Och hennes sekreterare Sture lättade på slipsen och kunde snart cykla flera meter på en enhjuling innan arbetsdagen var slut. Det trodde han aldrig! Och tänk att det var lilla Sara som hade lärt honom! Sture var superstolt! Och även Sara förstås.

Inspektionen noterade att all den kunskap som människorna fick genom fysisk och kulturell verksamhet var mycket smittsam. Den nya kunskapen och de nya färdigheterna smittade av sej på andra områden, exempelvis på tålamod, motivation och självförtroende. Därifrån spred den sej vidare till alla möjliga områden såsom tillit, mod, kreativitet, empati, samverkan och fantasi. Och kunskaperna spreds inte bara på ett inre plan utan även på ett yttre. Nu när själva lärandet var helt frivilligt blev det liksom mera lekfullt och roligt att lära sej. Alla ville lära sej nya saker! Själva lärandet var nu mera smittsamt än nånsin!

En annan sak som inspektionen noterade var att det inte gick att skolka eftersom allt var frivilligt. Det fanns inga skäl till närvarokontroller eller frånvarostatistik. För

även när någon valde att fiska eller besöka gammelmormor var man närvarande. Det fanns liksom bara håltimmar; närvaron var 100 procent!

På kvällen satt inspektörerna runt lägerelden och grillade nyfiskade abborrar. Arbetsgruppen hade glömt bort att arbetsdagen var slut. När de så småningom upptäckte att de satt här på övertid ringde de hem till sina familjer som då kom och anslöt till gänget. Lisbeth fick låna en gitarr och spelade allt ifrån gamla schlagerlåtar till AC/DC. Folk sjöng med av hjärtans lust. Allt fler anslöt och många hade med sej instrument. Till slut var det en hel orkester som spelade och människor som dansade av hjärtans lust. Och den annars så kontrollerade Kjell-Åke bjöd på ett bejublat luftgitarrsolo. Om detta varit en traditionell personalfest hade hans kollegor trott att han var full. Men detta var ingen personalfest. Vad var det egentligen? Var det kanske en musikfestival? Ja, kanske det! Eller kanske en folkfest! Hur som helst hade den helt plötsligt tagit form, utan inträdesbiljetter, utan starttid och sluttid, utan bokade artister, utan scen och kravallstaket, utan ordningsvakter och utan tillstånd. Ja, så är det med mellanrummet, här kan allt ta form när man minst anar det.

Inspektörerna hade upptäckt nya sidor hos varandra, och hos sej själva. Inspektörerna kände inte igen sej och det var skönt. Här, i mellanrummet, var de bortom bedömning, jämförelse och prestige.

Men hade de fått svar på frågan? Fick barnen verkligen all den nödvändiga kunskap som behövs för att möta framtiden? De samtalade om detta runt lägerelden och kom fram till att det beror på hur framtiden ser ut. Så hur ser den ut, hur ljus och fredlig är framtiden som världens människor går till mötes? Ja, såklart beror det på vilken slags framtid vi tillsammans skapar. Just i denna stund såg framtiden riktigt ljus och lovande ut!

Inspektionen vandrade så småningom hemåt tillsammans med sina familjer och några nyfunna vänner. Besöket i verkligheten hade sannerligen varit uppfriskande och inspirerande! Närvaron hade ökat drastiskt hos dem alla. Om någon hade kunnat mäta så hade man sett en ökning på över 60 procent! Det var mer än godkänt.

Konsten att mötas

Över hela världen praktiserades nu denna nya umgängesform. Om det ens går att kalla det för "form". Det var just det formlösa som var grejen. Mötena var i hög grad informella; människor möttes helt enkelt utanför formerna, i mellanrummet.

Alla former av former omformades nu snabbt – utbildningsformer, motionsformer, underhållningsformer, och inte minst umgängesformer. Nu när alla bara var människor blev allt så mycket enklare. Plötsligt var det lätt att mötas över alla gamla förlegade gränser – åldersgränser, landsgränser, yrkesgränser, klassgränser, könsgränser osv. Former och gränser av alla slag förlorade nu sitt värde, ja rent av upplöstes. Det blev enklare

att umgås nu när man inte behövde boka in middagar och grillkvällar i almanackan. Och hellre än att köpa en gåbortpresent till värdparet tog folk med sej ett bröd, en gitarr eller kanske en kompis. Människor hjälptes åt att laga mat och även underhållningen skötte man tillsammans.

När blir egentligen underhållning underhållning? När blir en människa underhållare? Var går gränsen? Kanske är det just i mötet med en publik. Ja, så är det nog, i själva mötet blir vi till. I mötet med en psykolog kan vi bli klienter. I mötet med en överordnad kan vi bli underordnade. I mötet med ett värdpar kan vi bli gäster. Men i mötet med en människa kan vi bara vara människor, varken mer eller mindre.

Ett aphantheidsystem uppdagas

Ju mer folk öppnade sej för varandra och för världen desto mer klarnade sikten. Och i denna klarhet uppdagades något gräsligt, en hemsk insikt som de lömska normerna tidigare stått i vägen för. Normer är av sin natur svårupptäckta eftersom de är just normala. Människor bär ju inte kippor, fezer, stjärngossestrutar, slöjor eller turbaner av praktiska skäl utan just för att det är normalt.

I takt med att former och gränser luckrades upp så blev det allt mer normalt att visa känslor. Ja, människor blev liksom mer generösa med alla slags känslouttryck. Naturligtvis hade människor även tidigare visat känslor, men då mest när de känt sej glada och harmoniska. När

folk var nedstämda eller allmänt vilsna i tillvaron hade de inte alls varit lika generösa, kanske inte delat med sej alls. I generationer hade folk förtryckt en viss sorts känslor medan andra känslor fått större frihet att ta plats i det offentliga rummet. Vad som uppdagades var alltså ett aphartheidsystem.

Det visade sej att mänskliga känslor under lång tid inte blivit jämlikt behandlade. Med tiden hade vissa känslor blivit stigmatiserade. Somliga hade inte varit välkomna på allmän plats såsom på bussar, parkbänkar och i vissa offentliga lokaler. Ja, till och med på gator och torg hade en viss sorts känslor varit förbjudna. Framför allt var det rädsla och sorg som hade levt under förtryck. Och även ilska var en diskriminerad grupp. Dessa känslor var förvisade till specifika platser och sammanhang, såsom idrottsevenemang och religiösa ceremonier.

Många känslor hade suttit inlåsta i årtal. Och när trycket till slut blivit för stort hade de pressats ut genom trånga ventiler och tagit sej märkliga uttryck. Rädsla kunde då komma ut i form av hat. Ilska kunde uttrycka sej som aggressivitet och ta sej våldsamma uttryck. Dessa förvrängda uttryck var farliga, både för de som gick omkring och bar på dem och för omgivningen.

När människor agerar på nya sätt ändras normer mycket fort. Plötsligt var det lika tillåtet att uttrycka sorg som glädje. Det var nu fullt accepterat att gråta offentligt, inte bara under sorgeceremonier eller i ensamhet. Och även ilska och frustration kunde nu fritt uttryckas utanför fotbollsarenornas ståplatsläktare. Och i takt med att känslouttryck av olika slag blev fullt tillåtna blev

själva yttringarna friskare och sundare, mer konstruktiva på något vis. Folk delade nu både sorg och glädje. Plötsligt var det fullt normalt för AIK:are och Djurgårdare att sitta vid samma bord på puben efter en avslutad match, oavsett hur matchen hade slutat.

Gammal kunskap rostar alltid

En harmonisk känslostorm svepte fram över världen. Självaste livet mådde bättre. Nu var det lätt duga. Det var lätt att andas. Jordens övergång var nära. Den var rent av här.

Det fanns inte längre något att leva upp till. Folk hade inget att bevisa. Fler och fler förlorade skulden och mådde nu bättre än de hade tänkt sej. Det friska var mera smittsamt än de kunnat ana. Människor kände knappt igen sej; vem är jag att må så här bra!? Dagligen kom det rapporter om människor som hastigt hade infrisknat eller fått en nära livet upplevelse. Allt fler blev långtidsfriska. Många gick omkring och roade sej inför framtiden. En lycka kommer sällan ensam!

Nu ska det i ärlighetens namn sägas att det fanns motståndare till hela denna bildningsrörelse. Mest skeptiska var människor som fullkomligt identifierade med alla de normer som präglat dem genom åren, exempelvis vissa folkgrupper som i århundraden odlat en säregen identitet, inte minst religiösa fundamentalister och hårt formaliserade nationalister. Dessa grupper kände att deras identitet var hotad av den ohejdade medmännisklighet som nu bredde ut sej över klotet. Bildningen var

ett hot mot deras särart. Dessa grupper hade en större tro på det statiska än på det dynamiska. Själva rörelsen var ett hot. De blickade hellre bakåt.

Det fanns också grupperingar som till en början var positiva till rörelsen men som snabbt blev besvikna när rörelsen, eller ideologin som de själva kallade den, utvecklades i en annan riktning än de hade tänkt sej. Gemensamt för dessa grupperingar var just de höga förväntningarna, eller rättare sagt de specifika förväntningarna. Specifika förväntningar är besvikelsens moder. För att verkligen infria sina förväntningar försökte dessa grupper att formalisera och styra rörelsen så att den kunde ta form på rätt sätt; de försökte kontrollera rörelsen. Men rörelsen levde sitt eget liv och lät sej inte kontrolleras. Ett par av de grupper som blev mest besvikna var fredsaktivister och pacifister. De hade sökt sej till den nya rörelsen för att stärka sin identitet. Men rörelsen gav ingen näring åt identiteter, så de blev besvikna och återvände in i sina traditionella former. Både fredsaktivisterna och pacifisterna försökte forma egna rörelser, men det gick sådär.

Folk som slutar på "ist" har ofta mycket mentalt gods att förhålla sej till – dogmer, traditioner, heliga skrifter, auktoriteter, manifest, symboler mm. Allt detta tanke-gods blir med åren en del av identiteten. Och en identitet släpper man ogärna taget om. Det ska gudarna veta. Själva "ist-formen" förutsätter andra former av "ister". Vad är en fredsaktivist utan en krigsaktivist? Vad är en antinazist utan en nazist? Kanske ingenting. Åtminstone

ingenting mera än en människa. Och då är identiteten förlorad.

Evert blir besviken

Evert var en av de som lämnade rörelsen. Han var hoppöst fast i sin mentala inställning. Hans grundinställning hade med åren blivit automatiserad. Det var bekvämt men inte funktionellt. Han var naturligtvis inte medveten om detta själv, då hade han ju inte stelnat i den grad som nu var fallet. Linsen hade tappat all sin elasticitet och slutaren var så gott som sluten, ytterst lite ljus kunde sippra in. Zoomen hade låst sej och kunde varken zooma in eller ut. Det var svårt för Evert att få nya perspektiv på saker och ting. Han hade negativt fokus, bilderna blev helt enkelt inte bra. Automatiken var så automatiserad att Evert själv trodde att han skötte allting manuellt. Evert var övertygad om att hans bild av verkligheten var objektiv; världen var helt enkelt inte bättre än så här.

Evert sökte sej tillbaka till sina gamla vänner. Här kunde han framkalla sina egna framtidsbilder. Här fick han ha sin världsbild och sin självbild i fred. Och även sina gamla motiv. Skönt! Den där förbannade bildningsrörelsen kanske skulle fungera i praktiken, men den skulle aldrig fungera i teorin.

Tillbaka på jobbet, vid fikabordet, berättade Evert om den nya bildningen och om varför han hade hoppat av. Hans kollegor nickade instämmande:

- Folk måste få ha sina identiteter i fred, sa P-G, annars har man snart inget att försvara. Och hur ska man då kunna debattera? Man måste stå för sina åsikter. Det har jag alltid sagt och det står jag för. Jag är ateist. Det har jag varit sedan födseln. Vad är du, H-G?

- Jag är humanist. Det är en identitet som har vuxit fram i mitt intellekt och verkligen slagit rot de senaste åren. Som barn visste jag inte ens vad humanist var för något. Barn är förövrigt rätt omänskliga, pratar rakt ut utan att ta hänsyn, och när man ber dom att hålla käften börjar dom lipa. När jag tänker efter så är jag nog humanistextremist. Och du då L-G, vad är du?

- Jag är antirasist.

-Jaså, sa H-G, du är antirasist du... Jag vill hävda att ni antirasister är alldeles för slapphänta. Ni kommer aldrig att få stopp på rasisterna med era mjukisfasoner. Ska man stoppa nazisterna måste man ta i med hårdhandskarna. Jag har blivit allt mer anti antirasistisk de senaste åren. Förövrigt tror jag inte ens på ateism längre.

Fridsuppdraget

Alla frivilliga var nu redo att ge sej ut på sitt första fridsuppdrag. Uppdraget var att möta en grupp arga demonstranter och deras motdemonstranter. Demonstrationen hade sparat ur mitt på stadens torg trots att det fanns tungt utrustad kravallpolis på plats.

Det var full strid när det fredliga sällskapet anlände till slagfältet. Några kom i en gammal folkabuss, andra kom på cykel eller moped och somliga gick. Alla var de

nyfikna människor rustade för frid, rustade för nya möten. De hade inga slagord med sej, bara några slagbord där det snart skulle dukas upp saft och bullar och andra godsaker.

Demonstranterna och motdemonstranterna hade fullt upp med att slåss och kasta saker på varandra. Men i fredspatrullen småpratade man med varandra, någon visslade en trudelutt, allt medan man dukade upp fikaborden strax intill själva slagfältet. Frans bjöd på en ordvits: ”snart ska dom få se på andra bullar...”.

Sandalmannen vandrade fridfullt runt i sina gamla sandaler och betraktade människorna som bråkade.

Snart dök även Evert upp vid denna skådeplats. Skadeglädjen lyste i ögonen. Han ställde sej intill Sandalmannen, blickade ut över slagfältet och noterade med ett triumferande flin:

- Ja du... sa du inte att friden finns inom oss och omkring oss? Och sa du inte att jordens övergång var nära? Se dej omkring! Människan är ju sjuk! Det finns inget hopp för oss människor!

- Jo då, alla är friska nånstans, sa Sandalmannen.

- Det tvivlar jag på, sa Evert.

Snart doftade hela torget av kaffe och nybakade kanelbullar. Både demonstranter och motdemonstranter noterade att det pågick något strax intill. Även några kravallpoliser kunde nu känna doften av nybryggt kaffe, som tog sej in under visiret. Fler och fler kastade en nyfiken blick mot fikaborden med de rutiga dukarna.

I den fridsbevarande skaran fanns några mindre barn. De var naturbegåvningar och tittade med stora ögon på de vuxna som skrek och kastade sten. Sara var bara 4 år. Hon tittade på en av demonstranterna som var i färd med att rycka upp en stor gatsten. Han tittade tillbaka mot Sara och mötte hennes blick. Hon frågade:

– Ska du kasta den där stora stenen?

– Ja, det ska jag, sa han och ryckte loss den.

– Får jag känna hur tung den är, sa Sara och gick fram till demonstranten.

Demonstranten visste inte vad han skulle svara, för frågan kom lite oväntat.

– Ja, det kan du väl, sa han.

Sara tog stenen med båda händerna.

– Wow, vilken tung, sa hon och tittade imponerat upp mot demonstranten. Vad heter du?

– Jag heter Kenneth och nu måste jag ha tillbaka stenen! Han försökte att låta sträng, men han kände själv att han inte lyckades.

Allt fler demonstranter började nu se sej omkring. Några hade redan släppt sina stenar och tagit av sej sina kamouflageluvor. Demonstranter, motdemonstranter och kravallpoliser närmade sej nu de nybakade kanelbullarna och möttes av människor som glatt serverade av läckerheterna. Snart hade demonstranterna helt tappat intresset för att slåss. De smakade på bullarna och kände att de var nybakade. Några fick minnen från barndomen och blev lite nostalgiska. Folk började prata med varandra. Någon fick hjälp med att plåstra om ett sprucket ögonbryn. Kriget hade fullkomligt urartat och

blivit hur fredligt som helst. Detta var nog det sämsta krig som världen skådat. Det blev riktigt mysigt där på gatan. Så mysigt att Evert gick hem. Skadeglädjen var som bortblåst.

Kenneth fick syn på Håkan som ingick i den fridsbevarande styrkan. Håkan och Kenneth hade en gång i tiden varit klasskamrater. Numera hade de bara sporadisk kontakt. Kenneth hälsade med en förvånad min och sa:

– Jag trodde du gjorde lumpen.

– Ja, det gör jag också, kan man säga, sa Håkan. Men detta är en alternativ utbildning. Någon har kommit på att medmänsklighet kan hjälpa för att stilla rädsla och ilska, effektivare än tårgas och gummikulor. Men jag vet inte. Vi får väl se. Ta en bulle till, det finns hur många som helst. Vi har bakat hela dan. Det är istället för vapenvård. Vi får inte skjuta längre.

Kenneth slutade tugga för ett ögonblick.

– Vad fan säger du? Får ni inte skjuta...? Vad är det för jävla försvar?

– Ja, det är en idé som håller på att spridas över hela världen. De har startats en rörelse, en slags bildning. Vi får inte använda vapen, inte ens små k-pistar får vi ha längre. Det började med att de förbjöd senapsgas och splittergranater och det slog väl ut. Det blev bättre stämning ute på fälten. Sedan har det bara fortsatt. Frans säger att allting bara är mentalt, att...

– Vem fan är Frans...?

– Det är vår underste. Han säger att allting börjar med tankar, inre bilder liksom, att vi skapar verkligheten

själva. Neurologer har upptäckt att krig är ett sätt att tänka. Så nu rustas människor i händelse av fred... eller frid. Fred är egentligen bara en paus i kriget, eldupphör. Friden bryter ut när vi vant oss vid freden. Friden sprids liksom inifrån och den är väldigt smittsam. Nu får vi tänka oss hur det ser ut när första världsfreden bryter ut, det är vad bildningen går ut på. Ett nytt sätt att se, mentalt på något vis. Ja, mentalvård kanske man kan säga, fast för friska. Vart nu gränsen går mellan frisk och sjuk. Alla är friska någonstans.

Kenneth stod med bullen i handen och såg sej förvånat omkring. Han fick inte fram ett ord.

– Du ser ju själv, sa Håkan. Friden har spritt sej snabbare än någon kunnat föreställa sej. Det finns fridsdrabbade områden över hela världen nu, och friden sprider sej allt längre in i krigszonerna. Även civila drabbas.

– Ja ha... och vad fan ska vi göra sen då, sa Kenneth, när det är frid och fröjd överallt?

Kenneth stoppade in resten av bullen i munnen, han fick trycka på med två fingrar för att den skulle få plats. Bullen fyllde upp hela munhålan och det blev svårt att tugga. Han fick svälja i flera omgångar och kände inte ens smaken. Det fanns helt enkelt inget utrymme för någon smakupplevelse, ingen närvaro.

När det inte ens går att njuta av en nybakad kanelbulle förstår man vad krig kan göra med en människa.

12. Spår

Vi drog på oss galonbyxor och sprang ut i regnet. Tunga vattendroppar smattrade dovt mot våra huvor. Vi satt på knä och grävde kanaler där vattnet kunde strömma fram. Det kom ännu mera regn. En riktig störtkur. Vi fick höja rösterna när vi pratade. Till slut släppte vi våra hinkar och sprang in under plåttaket där cyklarna stod. Regnet landade hårt mot plåten och blev till ett starkt brus. Nu fick vi skrika till varandra för att höras. Där stod vi och tittade på de tunga dropparna som störtade ner i vattenpöslarna, hur de blev till bubblor stora som golfbollar. Bubblorna sprack och försvann, men det kom nya bubblor hela tiden.

Joakims lillebror blev rädd, för han var minst, men vi andra visste att störtkurar går över snabbt. Och snart blev det tyst, bara några ensamma droppar som landade på taket. Men ur stuprören forsade ännu vattnet. Vi sprang ut igen och grävde nya kanaler och ännu djupare sjöar.

Sen gick vi hem till Lars Holgersson och drack mjölk och fick varsin kanelbulle. Och eftersom det var lördag fick alla varsitt sugrör. Vi blåste hårt i sugrören så glaset fylldes med stora vita bubblor. Lars skrattade men jag tittade på Lars mamma och tänkte att hon skulle bli arg när alla blåste så hårt, men det blev hon inte. Hon bara log och det var konstigt, tyckte jag.

Promenad

Asfalten hade torkat. Den sista snön låg kvar i små hårda högar, rester av en årstid. Kanske var det just denna dag som var självaste gränsen mellan vinter och vår. Jag gick på Mellösas gator, förbi posten. Posten var borta sedan länge, men huset stod kvar. Därinne hade damer suttit bakom små glasluckor med allvarliga miner och duttat frimärken på fuktiga skumgummidynor och tryckt fast dem på något viktigt kuvert som våra mammor och pappor stuckit in genom springan under glasluckan. Det var liksom en liten nedsänkning precis under glasluckan där räkningar och pengar kunde glida ner. Den lilla nedsänkningen var prydd med blank plåt. Varför hade man gjort denna lilla grop? Kanske var det av säkerhetsskäl, så att ingen skulle kunna stoppa in ett svärd eller nåt och hota damen bakom glaset. Fast ibland låste postens personal upp luckan med en liten nyckel och lyfte ut ett stort paket. Då fick man hoppas att ingen tjuv fanns i lokalen.

Jag gick förbi kiosken, där Ingrid stått bakom godisdisken. Kiosken stod kvar och även godisautomaterna utanför. Kiosken var nu K-märkt. Jag tror inte att Ingrid i kiosken fanns kvar. Fast det är svårt att veta med gamla damer, de kan liksom stanna i ålder. Jag har träffat flera stycken som har sett precis likadana ut som de gjorde för trettio år sedan, fast de var gamla redan då. Ingrid i kiosken var en sådan dam. Säkert hade hon samma frisyr och samma glasögon nu som hon hade när vi handlade smågodis av henne, när vi stod på tå och pekade på de stora plastburkarna med runda lock som stod på disken.

”Två saltisar..... tre kolor och... hur mycket har jag kvar?”. Ingrid i kiosken stod med den lilla vita papperspåsen i ena handen och den stora godistången i den andra. Hon hade gott tålamod och tvekade aldrig när hon svarade på frågan. ”60 öre”, sa hon och stod beredd att nypa tag i nästa godisbit och stoppa ner den i påsen.

Känslan av att hitta en pantflaska fanns ännu kvar i kroppen. Det var lycka! Nu var jag vuxen och kunde gå förbi en pantflaska utan att plocka upp den. Nu köpte jag godispåsar av bara farten, när jag tankat bilen. Jag kunde stoppa in flera godisar i munnen på samma gång och det var sällan jag bet av någon på mitten för att se hur den såg ut inuti.

Jag gick förbi församlingshemmet, där vi en gång suttit i en ring på golvet. Vi hade sjungit barnpsalmer och skalat clementiner med våra små fingrar. Jag gick vidare upp mot min gamla skola. Här hade vi jagat varandra på rasten. På den stora planen hade vi spelat brännboll på gymnastiklektionen. Fröken hade stått med blocket i handen och räknat poäng. Och ena laget hade jublat när hon läst upp slutresultatet. Nu var det tyst på skolgården. Jag gick till gungorna. Här hade vi suttit när vi var små, Jeanette och jag i varsin gunga. Då var allting så mycket enklare. Eller så var det inte det. Det kanske var ännu svårare då. Jag hade sprungit bort ifrån henne när fröken ringde i klockan. Eller var det mej själv jag försökt springa ifrån? Säkert skulle jag göra likadant nu, om jag fick chansen. Fast nu skulle jag kunna smita på ett mera sofistikerat sätt. Nu skulle jag inte springa. Nu skulle jag kanske hitta på ett skämt. Eller säga något

smart så att jag inte blev avslöjad. Det tar på krafterna att dölja en bluff. En bluff behöver något att gömma sej bakom, en mask av något slag. Allra helst en sån mask som den osynlige mannen har. En mask som man kan ta av sej när man inte vill vara synlig. Det är finurligt. Vanligare är ju att man tar på sej masken när man inte vill synas. Som Fantomen och Stålmannen gör. De har ju triksåer som de trär på sej, hur det nu går till. En sån skulle man ha, en slags burka att gömma sig i. Det vore inte så dumt. Ett skal med ett litet fönster som går att se ut igenom, utan att någon kan se in. Finns det burkor för män? Det vore praktiskt. Då skulle jag inte behöva kämpa för att hålla masken. En Stålmansdräkt är som en burka anpassad för män, bara lite fräsigare design än den kvinnliga varianten. En annan skillnad är att Stålmannen tar på sej dräkten frivilligt. I en heltäckande dräkt kan man dölja sej själv och gå runt i världen utan att bli avslöjad, som en hjälte. Påvar och Överste Befälhavare kan vandra tryggt genom livet i sina maskulina burkor. Säkert är det rädsla som är drivkraften bakom burkan. Vad skulle det annars vara? En sådan idé ploppar väl inte upp utan anledning. Och vem kom på den lockiga domarperuken, som juristerna i England sätter på sej när det är dags att döma någon. Tänk vad människan vänjer sej. Vi är duktiga på att vänja oss. Det finns mycket som kan bli normalt. Till slut är det bara de allra minsta barnen som frågar varför påven har en så rolig mössa på sej. Och de snälla föräldrarna sätter sej på huk och förklarar att den alls inte är rolig, utan fullkomligt normal. De mindre snälla föräldrarna ger sina barn en sträng blick i all välmening. Rädsla är nog drivkraften bakom

många påhitt här i världen. Vad vore krigsindustrin utan rädsla? Om rädslan sjönk några procent skulle många krigsindustri-arbetare varslas. Mod är att våga vara rädd har jag hört. Rädsla är vacker i sin ädlaste form. Hur rädda vågar vi vara här i livet? Vad är vi rädda för egentligen? Är det vår egen rädsla vi är rädda för? Är det därför vi begränsar oss, för att vi inte vågar vara rädda. Den som begränsar sej slipper vara så skrämmande gränslös. Vi är många som försöker komma undan vår rädsla. Kanske är detta en tröst. Eller inte. Utan tvekan hade jag gjort mitt bästa för att ta mej fram i livet utan att bli genomskådad. Jag hade begränsat mej så mycket jag orkade. Det var det jag var här för att göra, själva uppdraget var att inte avslöja bluffen. Att blomma kan vara livsfarligt. En utslagen blomma är mera sårbar än den som stannar i sin knopp. Det hörs ju till och med på ordet, sårbar. Vem vill vara sårbar? Flickan är kär i Stålmannen och inte i mannen med de stora glasögonen. Flickan väljer den osårbare. Kanske skulle hon välja en mjukis, men bara om mjukisen först hade bevisat att han egentligen var en hårding, som Paolo Roberto. Bäst att kämpa på. Hittills hade allt gått bra. Ännu var jag inte avslöjad, tror jag. Jag hade lyckats med mitt uppdrag. Hit hade vägen lett mej och skalet var ännu intakt.

Framme

Det var tyst när jag gick över skolgården. Jag kom fram till en dörr och jag gick in. Därinne var det skum belysning. Det var ett gammalt trägolv med målade

linjer. Det stod en bock på golvet med en språngbräda framför. Vid bocken stod Margot Melin och höll i ringen där alla tygbanden en gång hade hängt. Hon la huvudet på sned och log mot mej. Kanske var hon inte så sträng ändå som jag alltid hade gått och trott. Eller så hade hon förväxlat mej med Lars Holgersson. I samma stund kände jag att jag bar den stickade västen under jackan. Märkligt.

En bom var nedhissad från taket. Pianofröken Karin Olsson försökte att balansera till andra sidan. Hon höll armarna rakt ut men kroppen vinglade ändå. Kanske höll hon inte blicken rakt fram. Det måste man göra. I en lian svingade sej Klas fram med ivrigt sprattlande ben. Men han nådde ändå inte fram till bänken som stod på den motsatta sidan. Han försökte igen och denna gång stod Sandalmannen där, la handen mot ryggen och sköt på, precis lagom för att han skulle nå fram till bänken. ”Tack”, sa Klas med ett leende och sprang vidare och hoppade bock av bara farten. Nu hade han flyt.

Mina ögon började nu vänja sej vid ljuset; det var inte lika mörkt längre. På den gråa tunga mattan snurrade Lars fram med små snabba kullerbyttor. Han avslutade varje kullerbytta med sträckta armar. Och bakom honom, längst fram i ledet stod Kristina. Hon backade några steg för att riktigt ta sats. Så sprang hon fram mot mattkanten och hjulade ett varv innan hon gjorde ett rejält avstamp och for högt upp mot taket. Hon hann med två volter med snygga skruvar innan hon landade med bra balans. ”Ja, nu är det faktiskt jag som lever”, sa hon och gick fram till magister Lundberg, som hängde i en ribbstol med benen rakt ut, föredömligt sträckta. Hon

ryckte loss tygbandet, som han klämt fast i byxresåren. Lundberg föll till golvet och tappade ansiktet. När han reste sej igen var han inte gammal alls, bara några år. Den lille gossen såg sej förvånat omkring och undrade väl vad som hade hänt. Men han verkade må riktigt bra utifrån omständigheterna. Magisterns ansikte låg kvar på golvet. Det var av gips. Klas kom nu springande i full fart och råkade trampa på masken så att den blev pulver. ”Hoppsan”, sa Klas och behöll sitt leende. Han sprang så fort att han fick luta sej inåt i svängarna.

Jag satte mej ner på en bänk och behöll ytterkläderna på. Jag satt där och tittade ut över gymnastiksalen. Först märkte jag inte ens att Jeanette satt vid min sida. Hon hade sin tjocka gul- och grönrandiga mössa på sej och den lilla maskoten tittade upp ur jackfickan. Jeanette såg på mej med sina mörka nyfikna ögon och jag mötte hennes blick utan att skämmas. I blicken mötte jag mej själv och jag såg att jag var förlåten. Så enkelt var det. Hon lutade sej mot mej och vi kramade varandra. Danne Borg kom fram och satte sej på bänken. I händerna höll han en glasburk. I glasburken låg det en blåsippa.

– Kolla här ska ni få se, sa han, och höll fram burken. Nu är han fångad! Det är jag själv som har plockat den. Jag tog honom innan knoppen brast. Man kan skönja lite blått där inne. Det är Kapten Bluepower. Jag ska konservera honom, så han blir odödlig. Visst är den mäktig!

På en plint strax intill satt Birgit Fransén tillsammans med Mellösa IF spelaren, Nisse, och den beläste

Benedictus Benedictusson. De pratade om former och jag kunde inte låta bli att tjuvlyssna:

– Ja, du förstår, sa Nisse, jag fastnade i formen. Jag kunde inte se att fotboll bara var en tävlingsform, en form av lek. Jag trodde det var på fullt allvar.

– Jag var också fångad av former, sa Birgit. Jag skapade tankeformer som jag förlorade mej i utan att jag märkte det. Jag missade allt, hela livet.

– Former är förrädiska! sa Benedictus, jag var fångad i religionsformen. Jag var gravallvarlig i 70 år! Hur kul är det? Jag vågade inte larva mej. Jag var rädd för larv. Det är så svårt att larva sej i en kaftan. Det ska gudarna veta! Och hatten! Ni skulle ha sett hatten! Den var gigantisk! Värsta struten!

– Kom igen Benedictus så kickar vi boll, sa Birgit Fransén och hoppade ner från plinten och började trixa med en gulgrön inomhusfotboll. Det var en fröjd att se hur mjukt och smidigt hon rörde sej tillsammans med bollen. Så småningom tog Birgit bollen under armen och trion satte sej på bänken en bit bort ifrån mej och Jeanette. Det kom allt fler som slog sej ner på bänken. Där satt Britt-Inger, Benny Sundin, Rolf Person, Jon, Ingrid i kiosken, Evert, Frans, Bo-Göran och många fler. Gunnel och Magnus Bäckman bar fram fler bänkar som snabbt fylldes med nya personligheter. Bänkarna sträckte sej längs hela långsidan i gymnastiksalen. Ett stycke längre bort satt Sandal mannen. Han lutade sej framåt och såg mot mej:

– Nu får du titta noga, hojtade han, så du kan se vilka det är som sitter här på bänkarna egentligen.

Jag såg att Sandalmannen hade ett lurigt leende. Var detta kanske min egen svensxa. Det kan ju kännas lite surrealistiskt sådär, när man blandar vänner från vitt skilda sammanhang. Jag tittade längs bänken och såg på alla personligheter. Nu förstod jag vad Sandalmannen menade med sin luriga min. Fast jag fick titta noga innan jag verkligen kunde se att det var jag. Allihop som satt här var bara olika sidor av mej själv som kommit till uttryck. Vissa fick jag titta länge på innan jag insåg att det verkligen var jag. Somliga hejade glatt tillbaka, andra tittade generat och flackade med blicken. Till slut hade jag mött allihop. Det var befriande. Margot ställde sej framför oss. Alla tystnade och vände sej mot fröken.

– Bra kämpat, sa hon och gick fram till oss och samlade in våra färgade tygband.

Hon hängde tillbaka dem på stålringen. Sedan lyfte hon sin vita pekpinne mot taket och prickade den lilla stålöglan på första försöket. Hon drog ner en av rullarna framför våra ögon och pekade med pekpinnen på en punkt på den stora duken.

– Var pekar jag nu? frågade hon och tittade ut över oss för att se om någon räckte upp handen. Men det var det ingen som gjorde. Den stora duken var ju helt vit.

Jag reste mej från bänken och gick fram till punkten som fröken pekade på. Jag tittade noga men det fanns ingen punkt. Allt var bara vitt som en filmduk innan filmen har börjat. Och i samma stund kunde jag höra musiken, ett pianokomp, enkelt och stadigt. Kompet fick sällskap av en melodi från en fiol. Och trots att melodin klingade i moll så fanns det glädje i tonerna. Fler instrument

stämde in i melodin och snart klingade hela orkestern och jag såg att Bluepower inte längre var fångad i sin glasburk. Han var fri. Det fanns aldrig något glas. Ingen gräns som skiljde blåsippet från resten av världen. Och nu släpper Bluepower taget om sin hårda knapp. Han tar av sej burkan och är äntligen fri. Blåsippet blommar ut i en långsam och fridfull explosion, en riktig Big Bang. För Big Bang är en fridfull, pulserande rörelse som ännu pågår. Big Bang var ingen stor fet smäll. Big Bang är ett fridfullt andetag. Det finns för lite luft i rymden för att skapa en stor smäll. Men vetenskapsmannen som kom på Big Bang-teorin tyckte säkert att det lät häftigare med en "Big Bang" än med ett "Big Breath", mer osårbart på något vis. Och kanske fick hans teori större sprängkraft med ett så dramatiskt namn. Men Bluepower är bortom vetenskapliga teorier när knoppen nu öppnar sej för världen, ackompanjerad av pukornas mullrande crescendo som hörs genom orkestern. Knoppen brister och Bluepower känner hur befriande det är att få blomma. Musiken växer och övergår i dur samtidigt som hela bilden långsamt zoomar ut. Kameran glider upp genom gymnastiksalens tak, över de målade linjerna, över skolgården, över gungorna, Mellösa, Sverige, Europa, Ryssland, Amerika och över hela jordklotet. Och fotografen har tur med vädret, det finns inte ett enda moln på hela bilden. Färgerna är klara, mest grönt och blått. Land och hav där livet kan ta sej olika uttryck. För livet leker. Och visst är det skönt när knoppar brister. Varför skulle annars våren vara så tveklös?

